

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרו דבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לקראת יומא דהילולא של מרן רביה"ק זי"ע

הוא יקראני אבי אתה

בין עצים עבותים, ודרכים מפותלים ומסובכים, הלך האב למייל עם בנו הקטן שלו בי זרוע, ומיילו להנאתם במנוחה והשקט, עד שבין הדרכים טעה הבן ונאבד מאביו, והבן בראותו שאין אביו עמו מורר בבכי.

וימצאהו איש והנה תועה בשדה, ויעין לו להילד הנאבד חיש מהר ושא נא קולך בקול רם, כי בוודאי אביך נמצא בקרבת מקום, כי אם תמתין עוד זמן קט הוא יתרחק ושוב לא ישמע קולך, וכן עשה והרים קולו ויבך בקול רעש גדול, ואביו שמע את הקול, וימצאהו ויקחהו אל ביתו.

משל זו אמר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע פעם בעמדו על הציון של אביו הקדוש מהרי" זי"ע ביומא דהילוליה, ובבכיות עצומות ורשפי אש אמר שהנמשל הוא: שצדיקים במיתתן הולכין מחיל אל חיל, ומתרחקין מהעולם הזה יותר ויותר עד שלא שומעין מה שנעשה בהאי עלמא, אבל כשבא היוםא דהילולא הצדיק יורד להעולם הזה, ואז הוא הזמן לצעוק ולהתחנן לפניו שיעמוד לנו למליץ, כי עכשיו הוא קרוב אלינו, ועוד ישמע קולינו, ובהתרגשות עצומה צעק: אבי אבי הכר נא קול בנך הוא.

על כן מה ראוי להתכונן ולהתכונן בהאי זימנא כד מטא שעתא יומא דהילולא רבא מאבינו רועינו מרן רביה"ק והטהור זיעועבי"א, שבהאי יומא הוא יורד ממקום גבוה למקום נמוך ובוודאי ישמע את קולינו ויפיל תחינה ובקשה לפני שומע תפילה.

והזמן גרמא שהוא שעת רחמים ועת רצון לפעול כל מיני ישועות ורפואות כדמובא בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע לפרש מאמר הגמ' חייב אדם לפקוד את ביתו בשעה שיוצא לדרך, דהכוונה הוא על הצדיק שביום היארצייט הולך מחיל אל חיל וביום זה הוא יוצא לדרך, שמקודם צריך להשפיע על כנסת ישראל אך טוב והסד.

ומתאמרא מא' מתלמידי בעשטה"ק זי"ע שפי' הא דאמרו חז"ל צדיקים במיתתן קרויין חיים, שצדיקים לאחר פטירתן – קרויין – ליינען די קוויטלעך און בקשות אזוי ווי ביים חיים, עבלה"ק, ועל כן נקווה שמה כאן עמד ושימש אף שם עומד ומשמש וישפיע לנו שפע רב משמי מרום, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו במהרה בימינו אמן.

העבן הענינים

- א. לקח טוב.....
- ב. דגש תפלים - לקיחת תפלים.....
- ג. קדוש יאפר לו.....
- ד. בשפת צדיקים - לשון חכמים.....
- ה. פרפראות לחכמה - דורש טוב.....
- ו. שבה"י רפכץ.....
- ז. פטר קרת.....
- ח. חוקים להורוץ.....
- ט. פשי"ב כה"ס.....
- י. דבר בעד.....
- יא. נועם שבת.....
- יב. פשולין פלבים.....

אבות פרקה

ה' ישמור צאתנו ונבאנו לחיים ולשלום

שמירה

לימי הקיץ ולכל ימות השנה

מארגנטי נישט

היינטיגסטע
אין די וועלט
פאר די וועלט
פאר די וועלט
פאר די וועלט

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעיני, אפשר לפנות:
להד"ר אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ו

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

לקח טוב

ליקוטים יקרים, לפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאמרים

ע"י שהאדם מתקן מעשיו ודרכיו, יזכה ויתעורר לכבו לחשוק לעבודתו ית'

זכי ירבה ממך הדרך, רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת
הבורא ברוך הוא, ותאמר בלבבך כי לא תוכל שאתי,
שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו יתברך, אמר
הכתוב תדע כי ירחק ממך המקום, רצה לומר זה הוא
מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב
עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השם יתברך
קרוב אליו, זקרוז אלך הדבר בפך ובלבבך לעשותי,
וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נועם אלימלך

רק אם אחרי עשיית המצוה ימצא בה חסרונות ידע נאמנה כי עלתה לרצון לפני הש"י

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך
המקום וגו'. הנה מצות ומעשים טובים נקראים 'דרך',
כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ב, לב): "דרך מצותיך ארוץ
כי תרחיב לבי". וידוע מספ"ק שכשצאדם הושב שקיים
מצוה בשלימות, ומתוך כך בא לידי פניות וגדלות, אזי
ידע בבירור שלא נחשבת לו לכלום, ולא תיחשב לו כי אם
כשימצא איזה חסרון במצוה שעשה, כי עי"ז בא לידי
הכנעה ושפלות. "ועל דרך הלצה, אם המצוה גדולה
בעיניו, אם כן דבר גדול לא יכול לעוף ולעלות למעלה, אבל
אם המצוה קטנה בעיניו תוכל לעלות למעלה, והוא
שאמר דוד המלך ע"ה: "דרך מצותיך ארוץ" אשבר
וארוץ (מלש"כ שופטים מ: "ותרץ את גולגלת"), כלומר, המצות
שאני עושה צריך אני לשברן ולחשוב תמיד החסרונות
שבהן, כי מתיירא אני כי תרחיב לבי" חז"ל בגדלות
ופניות, וזכה שאני משברן ומוצא בהן חסרון, על ידי זה
אני נכנע ושפל.

וזהו הרמז: "וכי ירבה ממך הדרך" שירבה בעיניך המצות
והמעשים טובים שעשית, אזי תדע נאמנה ש"לא תוכל
שאתי" להגביהם ולהעלותם למעלה, "כי ירחק ממך
המקום" על ידי מחשבות הגדלות והפניות, יהיה המקום
כ"ה רחוק ממך, כדכתיב (תהלים ק"א, ה): "גבה עיניו ורחב
לבב אותו לא אוכל" (עי' סוטה ה). וזהו: "כי ירחק ממך
המקום".

דודאים כשרה

אם נרצה לעשות רצונו ית', יספיק לנו הש"י צרכינו כדי שנוכל לקיים מצוותיו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה
אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. הן ידוע
הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: את הברכה אשר
תשמעו, ובהקללה נאמר: והקללה אם לא תשמעו.
והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש)
על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים
הגשמיים, הלא 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קדושין ל"ט)
ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום
שכר מצוה, רק הקב"ה מבטיחנו שבאם נרצה לילך
בחקותיו ומצוותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע
ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות
ומטרדות, וכמובא בגמרא (ברכות לה: עיי"ש) שדורות
הראשונים, מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זה
וזה נתקיימה בידן, ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן
מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה) עיי"ש בלשונו
הקדוש.

וזכה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'.
את הברכה אשר תשמעו, היינו, לא שאנכי נותן לכם
ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם לעבור
התעוררות רצון וך שלכם ברכה אשר תשמעו, היינו
שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.

ישמח ישראל

המצפה ומחכה להתעוררות יזכה אליה

שמור ושמעת וגו'. יש לפרש על דרך דתנן (אבות ג, ב) "אמר
רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר הורב
ומכרות ואומרת: אזי להם לבריות מעלבונה של תורה",
ואמר א"י (הבעש"ט הק) זלחה"ה מפני מה הכרוז יוצא
כשאין שום שומע, ואמר דעל ידי הכרוז באים הרהורי
תשובה לאדם בכל יום, ומי שרוצה לשקול בפלס הגליו
ולבקש דרך ה', ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו
התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם
הרהורי תשובה. וזהו הרמז: "שמור" לשון ציפוי וייחול
(מלש"כ "זכינו שמר את הדבר" ופירש"י: "יהי ממתין ומצפה מתי
יבא"), היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', ואז
בודאי "ישמעת" אלו הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל
יום, איתערותא דהבת קול.

דגל מחנה אפרים

לִצְמַח יָדַי מִבְּרוּחַת אֵימָתַי
בְּתוֹרָה וּהַפְלִיחָה עֲמֻדַי עוֹלָמַיִם
הַצְרִיכִים הַיּוֹזֵק כָּל הַיּוֹמִים

תורה ותפילה

ההרד"ק אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

ליגרם אינש והדר ליסבר, וישוב בתשובה על עונותיו
ועי' יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה. יתבאר עפ"ד ז"ל (עי' י"ט) שאמרו ליגרם אינש והדר ליסבר, והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש "שמור" שישמור ידיעת ההלכה היא הגורסא, "ושמעת" היא (אח"כ) הסברא לכון שמועותיו בשכלו. עוד יתבאר על דרך אומרוס ז"ל (והדר ח"ג קצ"ג) כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחיים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לכל תעבור עליהם, וזוהו ושמעת את כל וגו'.

אור החיים הק'

ע"י גניעת התורה יתרומם ממדרגתו והשגות למעלה
משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: "אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת". וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים יתן חלקינו בתורתך, אך בכל זאת על ידי גניעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה. כדמיון, מי שהלקו בתורה קמן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בהלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

וזוהו פירש דברי הספרי: "אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת", היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.

הרה"ק מהר"ד מבטלוא זללה"ה

דברי הדרבה לחיזוק עמוד התורה והיראה
מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. (מתוך ד"ק בדרשה להאברכים בחוהמ"ס) נתייחד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, וצריך להשיג בראש ובראשונה שכל אחד

ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר, ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדנו הדרך ילך בה שלא יתגושם ח"ו, וצריך שיחיה הענין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין להתחזקת שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתשלול מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים, והשיות יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסף והולך בקדושה, והשיות יעזור שיוכח ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסמקייט' ובוהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יוזק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה 'היום', רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו כבוד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד. רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקן לא יסור ממנה.

דברי יואל - החו"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בהשק והתלהבות ינצל
מעשג ד' מיתות ב"ד והיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת. הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג והנק (בגמ' סנהדרין מט. ג.) על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, וסקלתו באבנים, המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מ"ב ובפירוש הראב"ד שם), לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי זמת, יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתיב (ברכות י"ה ע"ב). שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתקן אם ח"ו נתחייב שריפה. (ושם במקרא פי' עשה לך שרף/ שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות להשיות), הרג והנק, היינו שיאנם את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' וישנה ב' פרקים וכו'.

שארית ישראל (לוקטום שובבים)

המרגיש מתיקות התורה, אין מבין איך שייך לבקש
שכר על לימודה, שעסק התורה עצמה הוא אצלו תענוג

את הברכה אשר תשמעון וגו' אומרו 'את' והחיל הברכה אשר תשמעון, להעיר כי מלבד הברכה (השכר) המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעון, 'כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש', כאומרו (שעוה ג"ג.) 'שמעו ותחי נפשכם', והמרגיש בטעם התורה תשיחנו

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התפלים

נכונה כי בשביל שנותן לקרוביו אינו נפטר מלתת גם לזולתם כאם ידו משגת לתת לזה ולזה, וז"ש כי יהיה כך אביון מאחד אחיך היינו מקרוביך שעליך מוטל לפרנסם, וגם באחד שעריך כעריך שאינו קרוביך, ועל זה אומר לא תאמין וגוי ולא תקפוץ את ירך לתת לעניים, מאחריך האביון כלומר מכת שאחריך אביון ואתה צריך ליתן לו, כי פתוח תפתוח את ירך ליתן לו, לאחריים ולקרוביך.

(ויטב לב)

☆

שֵׁשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי ה'. וי"ל עפ"י הידוע דאף שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אעפ"י בכללות ישראל לא נמצא עולתה בהם, כי כאו"י נמצא בו דבר טוב ומדה טובה זה עוסק בתורה וזה עוסק בנמ"י לא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן כולן שוין לטובה, והנה מודעת זאת דבאם כאו"י מישראל יזכה להשלים אי"ע מלא קומתו אזי נאמר עליו וראו כל העמים כי שם הי נקרא עליך ויראו ממך מכל יחיד מישראל, אבל כאם לא זכו איז צריכיך להיות באגודה אחת ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, והנה בשלש רגלים באו בניי למדרגה גדולה שכאו"י היה לו בחי קריאת שם הי פני אל, כמ"ש בסה"ק עה"פ ולא יראו פני ריבם, וזשיה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, וא"כ היו כולם

נתון נתן לו ולא ירא לבבך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'. ויובן כי הנותן צדקה אל ידמה בעיניו שהוא נותן משלו, רק שהכל עניים כי ערום יצא כל אדם מבטן אמו, והקבי"ה נותן צדקה לכל הברואים כאמרם ז"ל שכל העולם כולו נזון בצדקתו של הקבי"ה, רק הקבי"ה השפיע בשביל העני ומעורר לאדם שיתן ויעשה שליחותו ליתן לעניים, ואל ירא בעיניו כי אינו נותן משלו כלום רק

שהוא השליח שהרי מקבל שכר שליחות, והנה בשעת שנותן השליח אין זה נתינה חדשה כי כבר נתון מאת המשלח רק שהשליח נותן לידי העני והמשלח נותן לו, וז"ש נתיין מה שהוא כבר נתון מהשליח בשביל העני, נתן לו דוקא ר"ל רק שאתה הנותן לידו כי אין אתה רק השליח, עייב ולא ירא לבבך בתתך לו ר"ל מה שאתה השליח, כי בגלל הדבר הזה יברכך גוי, והוא לך שכר השליחות.

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

רב העיר מוכרחה לומר 'אנכי', ולהנהיג את קהלתו ביד רמה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. פעם באו אנשי קהילת בערעבעשט, עם רבם הגאון ר' רפאל גרוס וצ"ל לפני דודו מרן ה"קדושת יו"ט" וזלה"ה, להתלונן שרבם אינו מסכים לומר לפניכם דברי תורה, פנה ה"קדושת יו"ט" אל התן אחותו הרב ואמר: למה ועל מה? ענה הרב: מי אני ומה אני שאומר לפניכם תורה. הייתה אז פרשת ראה, ו"הקדושת יו"ט" דרש את הפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום", באומרו, שאת התיבה "אנכי" אפשר לפרש בשני פירושים, לפעמים יש לפרשה בלשון בתמיהה, כלומר "ראה, מי אנכי", אך לפעמים צריך לפרשה "אנכי"! אני הוא! וזהו כוונת הפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום", לפי "היום", כך תנהגו ב"אנכי". בינך לבין עצמך יכול אתה לומר "מי אנכי". אך "היום", רב העיר, צריך אתה לומר: "אנכי"! לומר תורה, ולהנהיג את הציבור ביד רמה.

נחלת פנחס (דף קל"ט)

אם רוצים שהבנים ילכו בדרך האמת, אסור לנשות ולהתפשר על האמת

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. שמעתי בשם מרן הגה"ק מסאטמאר (שלו"א) [צוק"ל], שפי דלעתיד יהי הכל ברכה בסדר אחד לגמרי בעה"י, אבל בזמן הגלות קודם תקון הגמור של ביאת המשיח, מתנהג הכל ע"י סדר של ברכה וקללה, וזה לרגלי חסרון אמונה שלימה ב"ג עיקרים ר"ל, וזהו ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו', שמא יאמרו ישראל באיזה דרך שנרצה נלך, ת"ל ונבחרת בחיים למען תחי אתה וזרעך, כי יש הרבה דרכים ר"ל, והדרך האמת הוא בלא שום פשרות שבעולם ובלא שום נטיות כלל וכלל. כי בדרך האחר סיים מרן דבריו הקדושים בקול חוצב להבות אש 'לאחוז בשני דרכים כאחד', אין זה ונבחרת בחיים, ותורתנו הקדושה הזהירה אותנו שנלך בדרך האמת של ונבחרת בחיים למען תחי אתה וזרעך, כדי שהדורות הבאים יהיו מקושרים לך ולתורתנו הקדושה. והש"ת ירחם עלינו וישים קץ לחושך, וישלח לנו הגואל צדק במהרה דיין, אמן.

בית אולפנא (ח"ב עמ"צ"ג)

(ישמח משה)

☆

כי יהיה כך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגוי לא תאמין את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון כי פתוח תפתוח וגוי. יש לפרש כי יש מי שמבקשים ממנו צדקה לעניים, ומענה בפיו שקרוביו עניים וענייהם נשואות אליו, אבל אין זה מענה

כאנודה אחת בלב אחד, ועיניו היה את פני ה"א, כלומר שכאוי"א היה לו אור פני מלך חיים שהשם נקרא עליו. (קדושת יו"ט)

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו'. ויבואר

עפי"ד הגמי ביקש איוב לפטור את העולם אמר רבש"ע בראת שור פרסתיו סדוקות וכו' בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ירך ומאי אהדרו ליה חבריו ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תבלין תורה, וכי המהרש"א כי איוב טען שהאדם מוכרח במעשיו בתולדתו כמבעו, לכן לקח דמיון מן השור שהוא מוכרח שבמינים והחמור שהוא שפל שבמינים, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה לקבל שכר או עונש, כיון שכי"א מוכרח מצד מבעו מיום הבריאה, כי אין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חבריו כי הדבר תלוי בידי האדם כי ברא הקב"ה יצה"ר שעיי נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה נגדו ע"כ, וז"ש ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, לכאורה קשה הא"ך שייך ליתן ברכה וקללה והרי האדם מוכרח מצד מבעו, לזה המשיך את הברכה אשר תשמעו ס"ת תור"ה, כי עיי כח התורה הדבר תלוי בידי האדם.

(ברך משה)

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וכתב הבעל הטורים ראה אנכי שבקשרת הדברות, וצריך ביאור מה הרמוז בזה. ויתבאר עפי"מ ק"ז זלח"ה בקדושת יו"ט (פי במדבר) לפרש הכתוב מניד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ויליד דפתח בדיבור מגיד דבריו ומסיים בעשייה לא עשה כן, ויובן הדנה בדבר הי שמים נעשו וכל עשיותיו של הקב"ה עושה רושם כמו עשייה ממש ומשעת קבלת התורה הוריש כח זה גם לבני ישראל עם קרובו שביד ישראל יש כח לעשות נפלאות בדיבורם בלבד, וזה ביאור הכי מגיד דבריו ליעקב היינו דבריו שהם עשייה גמורה אותן הדברים הגיד ומסר לישראל שיהי גם ככוחם לפעול עשייה בדיבורם, חוקיו ומשפטיו לישראל ר"ל הסדר והנימוס שלו שבדיבור יתעבד מעשה זה מסר לישראל, וגמר אומר לא עשה כן לכל גוי דחינו שאצל אומה"ע אין עשייה כלל בדבריהם עכלח"ק, ובהו יובן דבריו הבעה"ט ראה אנכי, אנכי שבקשרת הדברות כלומר שכח דיבורו של הקב"ה הוא נותן לפניכם היום ועייני יכולים לפעול ברכה עיי אנכי שבקשרת הדברות ששם הגיד דבריו ליעקב ומסר הכח לישראל שישפיעו ברכה עיי דיבורם ויתעבד לחן עייני גם בעשייה והו בכחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

(כ"ק מרן רבינו

הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

כי ירחיב וגו' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר, כי ירחק ממך המקום וגו'.

ו"ל על פי מאמר המדרש (בר פס"ח ט"ו) ויפגע במקום, זה הקב"ה, שהוא מקומו של עולם. וזהו הסמיכות, כי תאוה נפשך לאכול בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר, אבל דע לך, כי אכילת בשר תאוה גורם כי ירחק ממך המקום, שירחק ממך הדביקות בהש"ת הנקרא מקום, שאם האדם הוא שקוע בתאוות הגשמיות נעשה בעצמותו מגושם, ושוב אינו מרגיש קירבת אלוקים.

גם יש לומר, על פי מה ששינונו במס' אבות (פ"ה מ"ה) מעולם לא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים. הנה חכמינו ז"ל דקדקו בלשונם ה"ך לא אמר אדם לחברו צר לי המקום, ולא אמרו חכמים שלא היה המקום צר, אלא לא אמר אדם, והיינו כי באמת הצר להם המקום לשבת, ועם כל זה לא אמר אדם כלום, כי מחמת רוב אהבת ה' הבער בקרבם היו מרוצים, ולא הרגישו שהמקום צר. (וכע"ז כתב החתם סופר פ' בחקותי בפסוק וישבתם לבטח בארצכם).

ולזה הזהיר התורה כי ירחיב וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר, אזי דע לך כי ריבוי תאות הבהמית והנאות עולם הזה יהיה הגורם, כי ירחק ממך המקום, תתחיל להרגיש רחוקת המקום של בית ה', מקום שהשכינה הק' שרויה.

ודבר זה נראה בחוש הראות, כי בתחילה כאשר האדם קובע מקום מגורתו בדירה חדשה באיזה שכונה, בתחילה הוא חושב את עצמו כי הוא קרוב אל הבית המדרש של קהילתו, והוא מנגד עצמו כדי להתפלל שם בקביעות, אך במשך הזמן הוא הולך אחר תאות הגשמיות, ושוב אינו סובל עוד הילוך נדוד, כי הוא נעשה באקווע"ם, ומרגיש כאילו בית המדרש שלו רחוק הימנו, ומתפלל בשכינות עם אנשים ארציים ומגושמים כמותו, והוא נעשה עוד יותר מגושם על ידי החברות שלו, והסיבה לזה הוא ריבוי תאות הגשמיות, מה שמרבים במיני מאכלים ומשקאות בלי גבול בכל עת מצוא, כמו בסעודת ווא"ך נאכ"ט או שמחת קידושא רבה וכדומה לזה.

ואליכם אישים אקרא, אנ"ש התושבים פה, יש כאן קהילה נאה והסידה עם כל הצטרפויות, אל נא אחי תרעו, להרחיק מקום דירתכם רחוק מבתי מדרשות דקהילתנו הק', שיהו גורם התדרדרות הרבה הן לעצמו והן לב"ב והן לבניו ולבנותיו. אמרו חז"ל מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, הרי דאע"ג שהיה המקום צר, מכל מקום לא עלה על דעת שום אחד לילך ללון למקום אחר חוץ לירושלים ששם הוא יותר מקום מרווח, וכן צריך אחד לידע שאם רוצו לגדל דורות ישרים נאמנים לה ולתורתו הק' ההולכים בדרך המקובל לנו, צריך לקבוע את מקומו לתורה ולתפלה בבתי מדרשינו דוקא, הן בימות החול והן בשבתות וימים טובים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

בשעור פרקי אבות שב"פ פ' שופטים בבהמ"ד דקהילתנו הק' במאמצי יצ"ו)

קדושים יאמר לו

פנינים מתורתו של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע חספר "קדושות יואל" אשר על חבש הדפוס

נמסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

ובקרא כתיב (תהלים קיט קטו) עת לעשות לה' הפרו תורתך, וכדומה זטענות שוא ומדוחים, ובדרכים אלו יכולים לפתות עיירות שלימות ר"ל, האיל דהשם שמים שגור על לשונם.

זוהו זיאור הכתוב, ודרשת וחקרת ושאלת היטב, האין יתכן שיקרה כזאת בישראל שמתפתה עיר שלימה לעבוד עבודה זרה, ולא יהיה זהם אף אחד שיפלה פה ויפלה כנגדם, על זה אמר הכתוב והנה אמ"ת, כי המסיתים זאו זטענה שכוונתם לשמים זכדי להרבות האמת, וזכן נכון הדבר שנעשתה המועצה הזאת בקרבך, לפי שהזאים זטענות אלו יכולים זאמת לפתות עיירות שלימות.

ישמח לב (הגד' יוסף נטו הלוי לבינסקי ז"ל) ר"פ שופטים, ששמע מפי רבינו ז"ל, וטפיו הרה"ר יוסף צבי ווינשטאק ז"ל, בשם רבינו ז"ל

בנים אתם לה' אלהיכם (יד א).

ונראה לומר דהנה מלינו זגמרא (ראש השנה כה). אף שדרשו ז"ל מן הכתוב (ויקרא כג לו) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, אל תקרי אותם אלא אחס, אחס אפילו שוגגין, אחס אפילו מזידין וכו'. ומעתה הלא הדברים קל וחומר, ומה כשכתוב אותם, דרשו אל תקרי אותם אלא אחס, ומרבינן אפילו שוגגין ואפילו מזידין, קל וחומר זפטוק זנים אחס לה' אלהיכם, דכתיב זאמת אחס, זודאי שיש לדורשו אחס אפילו שוגגין ואפילו מזידין, דאף זכהאי גוונא נקראים אנחנו זנים למקום.

פורים בעור קראלי יצ"ו (הובא בתורת התפילים לפורים עמוד רלא), ועי' דברי יואל לפורים אופן כה

עשר תעשר את כל תבואת זרעך (יד כג).

ובגמרא (תענית ט) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב עשר תעשר, עשר זשזיל שמתעשר. ויש לעיין למה נשתנה מזות זדקה משאר כל המזות, שזכו לן אמרינן (לעיל ז א) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (עירובין כג), ושכר מזנה זכאי עלמא ליכא (קידושין לט:), זולת אלא

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה (יא טו). לכאורה יש להבין מהו כוונת הכתוב בהקדמה זו.

ואפשר לפרש זדרך זמות על פי רמו מוסר, כלפי מה שזפרך זעוה"ר אלא כמה אנשים כי אף שאני המשפחה מתנהג כראוי ומתפלל ועוד ה', מכל מקום זני זיתו, אשתו וזנותיו, אינן מתנהגות כראוי לזנות ישראל הכשרות, כי המה הולכים זנגדי פריזות ר"ל, וכזר הוכחתי על זה כמה פעמים זכהאי גוונא אסור לזרך זרכות ולומר זברים שזקדושה כנגדם (עי' שו"ע אר"ח סימן ע"ה ס"א), ואי אפשר להוליח זכני זית זקידוש והזדלה. אלא זדדיעבד כתבו הפוסקים (שו"ע"ר אר"ח סי' ע"ה ס"א, וע"ע שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קכ"ו) ענה שזוכל לומר דבר שזקדושה אף זכהאי גוונא, על ידי שיעלים עיניו מראות זרע.

לזה זא משה רבינו והזהיר את ישראל, שיסגיחו על זני הזית שילכו זנגדי זניעות כראוי, ועל ידי זה רא"ה אנכי, זוכל לראות ולהסתכל ולהיות זעינים פתוחות, זעת שאנכי נתן לפניכם היום זרכ"ה, היינו כשאני אומר לפניכם זרכה.

דרשה פ' ראה תרצ"ג בק"ק באנני יצ"ו

ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נבוך הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך (יג טו). יש לעיין דהלא חותמו של הקב"ה אמת (שבת נה), אם קן אף שייך לומר לשון אמת על עבירה זמורה כזו, שהלכו והסיתו העיר כולה לעבוד עבודה זרה.

ונראה שזנקדים עוד תמיה רזתי, דאין אפשר שיזואו אנשים ויזליחו לפתות העיר כולה לילך ולעבוד עבודה זרה, ולא ימלא זזהם אף אחד שימחה זעדם לקנא קנאת ה' זכאות. אף הענין הוא, דמייירי זאופן שהמסיתים והמדחיים זאים זטענה זכוונתם למטן נקודת האמת, כי זרכונם להעמיד הדת על מילה, ואומרים לזה זרכים לאחוז הרע זמיעוטו, דהא זשחנו העמים, וזומנינו אין יכולים להחנהג אחרת,

מנות נדקה אמרינן עשר בשביל שתתעשר, וטעמא צעי.

ונראה לפרש על פי דברי הכתוב (להלן כג כה) כי תצוא זכרם רעך ואכלת עניים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן, פירש"י מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הצורך, בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל אם צא לעדור ולקשקש אינו אוכל. מצואר מזה כי פועל זכרם אסור לו לאכול מאומה מפירות הכרם, רק בשעה שהוא צורך ונותן תוך כליו של בעל הבית אז מותר לו לאכול מפרי הכרם.

ובדרך זה אפשר לפרש נמי לענין הנדקה, כי בכל שאר העבודות שאנו עובדים אוחזו יתברך בעולם הזה, אינן אנו יכולים לקבל שכר טוב בעלמא הדין, רק בזמנות נדקה שאז אנו נותנים לכליו של הקב"ה ממנו, כי נדיקים נקראים כליו של הקב"ה (וזה"ק ויקהל רמ"א), ולכן כשנותנים ומפרנסים עניים תלמידי חכמים, אז הדין נותן כי צעת שאנו נותנים לכליו של הקב"ה, ישפיע הקב"ה גם לכלים שלנו כל מילי דמיטב.

שנת תרצ"ב בירושלים עה"ק

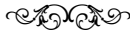
ולא תקפרין את ירך בואהיך האביון, כי פתח תפתח את ירך לוי (טו ז-ח). פירש צאנן עזרא שלא תסגור את ירך, אלא פתח תפתח את ירך לוי.

ויש לפרש הכוונה בזה, כי אנו רואים דצעת שהאדם כופף אלצעותיו, אזי נראים כל האלצעות בשוה, ואין נראים איך שאלצע אחת גדולה או קטנה מחברתה, אבל כשידו פתוחה, אזי נראים איך שאלצע אחת גדולה מחברתה. וזה צא הכתוב לרמוז לנו צענין נתינת הנדקה, כי הלא ישנם כמה עניינים שיש ליתן נדקה צעבורם, אמנם יש להבין ולהבחין כי יש כמה עניינים שהמה נחוצים פי כמה משאר העניינים, ולכן אי אפשר ליתן לכל העניינים באופן השוה, אלא צריכים ליתן לכל דבר כפי ענינו, וצברט על החזקת התורה לתינוקות של בית רבן, אשר היא הנדקה החשובה יותר משאר כל הנדקות, לזה צריכים ליתן יותר מכפי הרגלו בשאר הנדקות.

וזה שרמזו הכתוב שלא תסגור את ירך צנתינת הנדקה, היינו שלא תתנהג צענין הנדקה כמו

האלצעות כשהם סגורות, שכל אחת נראה בשוה, כן תתן לכל הנדקות באופן השוה, כי פתח תפתח את ירך לוי, דכמו בשעה שהיד פתוחה יש לך כמה סוגי אלצעות גדולות וקטנות, כן יש לך להתנהג צענין הנדקה, שתתן נדקה לכל אחד כפי ענינו.

מפי הרה"ח ר' משה אייזנבערג הי"ד, ששמוע מפי רבינו ז"ל

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה"א במקום אשר יבחר וגו' ולא יראה את פני ה' ריקם, איש כמתנת ידו כברכת ה"א אשר נתן לך (טו ט-ז). יש להבין שינוי הלשון מרישא לסיפא, דמתחלה אמר כמתנת ידו שהוא לשון נסתר, ואחר כך אמר אשר נתן לך שהוא לשון נוכח.

ואפשר לפרש כי צמנות עליה לרגל נטעו ישראל להרבות צקרבנות, עולות רחיה ושלמי חגיגה ושמה (חגיגה ו:), כל אחד ואחד כפי מסת ידו והשגתו, ולכן חש הכתוב פן ירע לצב האדם עליו ויאמר בלבו, איך ארצה צהצאת הקרבנות אל בית ה', הלא אחסר על ידי זה מממוני אשר עמלתי בו, לזה צא ואמר ולא יראה את פני ה' ריקם, אלא תרצה צקרבנות כפי אשר תשיג ירך, ולא ירע לצבך על הולאת ממוןך, כי לא משלך אתה נותן אלא משל הקב"ה אשר השפיע לך כל הטובה הלזה, וזהו שאמר איש כמתנת ידו, היינו כמתנת ידו של הקב"ה, וסובב על אומרנו ולא יראה את פני ה' וגו', והיינו כי כל זה צא לך מאתו יתברך, כברכת ה"א אשר נתן לך, שימלא ברשותך ממון ונכסים כדי שחוכל לעשות בהם מנות, על כן תן לו משלו ואל תמנע הטוב מצעליו, ואל ירע לצבך על ממוןך צהציאך צח ומנחה צצית ה'.

ובמזו כן אל ירע לצב האדם עליו צחת מממוט נדקה לעניים או בשביל החזקת מוסדות התורה ושאר דברים צבקדושה, ולא יעלה על לבו לומר כי איך זה אחסר מהוני אשר עמלתי בו ליתן ממנו לאחרים, ואיך אפסיד מנחלתי לאשר לא עמל בו, אלא ידע כי לא משל עצמו הוא נותן אלא משל הקב"ה אשר הפקידו צידו, ומצרכת ה' אשר נתן לו כח לעשות חיל עושר וכבוד, ועל כן יתן צרוח נדיבה וצעין יפה.

דרשה ז"ב א' שופטים (כ"א) תשס"ו בעה"ב ווינו יצ"ו במסביבה לטובת בניית שיכון קרית יואל בבני ברק יצ"ו

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים הפלאים יזו ונוגה פפיקים

גם לרבות את אבותיהם.

הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי זי"ע [בנו של הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע] שבת פעם בשבת פר' ראה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, בליל שב"ק בעת עריכת שולחנו הטהור פתח השר שלום זי"ע באמירת התורה על הפסוק (יב, לא) כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיכם ישרפו באש לאלוהיהם, ופרש"י גם לרבות את אבותיהם ואמותיהם א"ר עקיבא אני ראיתי עובד כוכבים שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו, והקשה למה צריכין לעדותו של רבי עקיבא, הלא מפורש הוא בפסוק גם את בניהם וגו' ישרפו באש, ותיירך אלא מאי דרבי עקיבא רצה לומר אני ראיתי זאת בעצמי עכד"ק, אחר עריכת השולחן כשהלכו לבית האכסניא אמר אחד מאנשי הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי שבאו עמו לשבות בבעלזא, הייתי נותן משקה אם אחד יפרש לי כוונת התורה שאמר הרה"ק מבעלזא נענה לו רבו הרה"ק מאוסטראווי, עשה כדברך ולך הבא יין ואני אומר לך. כשהביא המשקה אמר לו הרה"ק דע לך שכל החידוש של הרה"ק מבעלזא היה שגם הוא ראה עתה כזאת שכן הרג את אביו, ומזה יצמח טובה וישועה לאיזה איש ישראל פירש ולא הוסיף, למחרת השבת הגיע אדם אחד עם בשורה טובה אל הרה"ק מבעלזא שזכה בדבר המשפט הקשה שהיה לו עם אדון אחד, אשר הזכיר לפניו מספר שבועות קודם, וניצל מסכנה גדולה וסיפר היהודי לפני הנוכחים שם בבית הרה"ק מבעלזא עובדא היכי הווי, כי שני הצדדים העמידו סנגורים אב ובן היינו האדון העמיד לצידו את האב ואני לקחתי לצדידי את הבן, במשך המשפט הייתי בסכנה גדולה אולם בטחתי בכרכתו הקדושה של רבינו, ומן השמים יעזרונו וכאשר יגזור כן יקום, והנה ראו זה פלא בליל שבת זו קם הבן על אביו עו"ד של האדון והרגו נפש וכיון שכן הודיעוני על ביטול המשפט, עתה ראו כולם בצדקת פירושו של הרה"ק מאוסטראווי בדברי הרה"ק מבעלזא בעת עריכת השולחן שפעל בדבריו הקדושים ישועה לאותו יהודי.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שליח מיוחד מעיר קרעמנטשוו אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השולחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון: האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר והקללה אם לא כשאתה רבונו של עולם לא תתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו הרי שטוב יותר רבוש"ע 'והקללה אם לא' ותראה אז כי ישמעו אל מצות ה", השי"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמנטשוו מן החולאת ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

פ"א באו לפני הרה"ק מטשערקאס זי"ע וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפנייהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש בפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום הוא מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו מירשים, בדרך צחית ומליצה נאמרים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו. פירש הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאריין זי"ע (בעמ"ח סה"ק בריה כהונת עולם) בדרך הלצה: על שאנו אומרים בראש השנה, היום הרת עולם אם כבנים וכו', ונמצא אנו מסופקים בזה אם כבנים וכו', ובנוהג שבעולם אם אדם מסופק בדבר הוא מתחכך עצמו ומתגודד על זה, ע"ד (איוב ב, ח) ויקח לו חרם להתגרד עצמו. וזהו פירש הפסוק 'בנים אתם' בוודאי, ולא תתגודדו' להיות מסופקים בדבר.

ורעה עינך באחייך האביון ולא תתן לו. י"ל בדרך צחית, הנהגה למניעת מתן צדקה משתמשים לפעמים בשקר באמרו שנותנים לקרובים עניים, וזה שאמר 'ורעה עינך' מליית צדקה, אזי טוענים 'באחייך האביון' שיש לך קרוב ואח עני, ובאמת 'ולא תתן לו' גם לו אינך נותן.

שארית מנחם

פרפראות לחכמה

מצלמים נחמדים ע"ד דרוש ליוסדים כפתור ופרה לשוקדים

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כבר הקשו המפרשים הלא כשהקב"ה מעב שחרן של מצות ונותן בעוה"ב, עובר הוא על לא תלין ותרצו כדון שניתנה תורה ע"י שליח הוא משה רבינו ע"ה ובאופן זה אין עוברים על לאו דלא תלין ולפי"ז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ולא ע"י שליח והשכר על אלו מגיע בעוה"י, וזה שנאמר ראה אנכי השכר עבור קיום מצות אנכי נותן לפניכם היום בעוה"י ברכה"י, וקללה, ר"ת והקדן קיימת לץ לעולם היבא.

(אוהב שלום)

כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ירך וכו'. ונל"פ הפסוק עפי"מ דאי במדרש (קהלת רבה פ"ה פ"ד) אמר רבי מאיר בשעה שבא אדם לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כולו

שלי הוא ואני נוחלו, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם הזה כלום ריקם באתי וריקם יצאתי, וז"ש ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, שלא תחזיק הכל בידך מבלי לתת לזולתך, כי זכור תזכור שיגיע עת כי פתוח תפתח את ירך, ותהינה ידך פשוטות ולא תישול מן העולם הזה כלום, רק פועל צדקות אם תיהיה זאת ילוך לבית עולמך.

(יד יוסף)

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. וי"ל

דהנה הנותן צדקה הרי רצונו וחפצו לקיים המצוה בשלימות, ליתן להעני די מחסורו אשר יחסר לו, אולם כמה יש בכוחו של בן אדם ליתן, וכמה שנתן להעני עדיין לא נתן שיעור מספיק כדי צרכי הוצאות העני, ועל זה כואב לבו של הנותן

שלא נתן די הצורך ורוצה ליתן לו יותר, אכן יש עצה לזה ליתן להעני גם זכות המצוה עצמה ושכרה, ובוה כבר נתן לו מתנה מרובה, שהרי אין קץ לשכרה של המצוה, וושה"כ נתן נתן לו – שתתן לו גם את ה"נתון", היינו מצות הניתנה בעצמה, וממילא ולא ירע לבבך בתתך לו – שלא יכאב לך על מה שלא נתת לו יותר, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוך וא"כ כבר נתת לו ברכה מרובה דהיינו מלבד ממונך גם שכר המצוה שמגיע לך על הניתנה.

(בשם הגה"ק מצאנו ז"ש)

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוה לאמר פתוח תפתח את ירך. ונל"פ דלכאורה מה יעשה האביון שאין ביכולתו לקיים את מצות הצדקה אך י"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא ט:)

גדול המעשה יותר מן העושה ומשום כך איש שאין לו ממון מוטלת עליו חובה לעורר אחרים ולדבר על ליבם שיפתחו את ידם לתת צדקה, וז"ש הכתוב "נתון נתן לו" אולם הלא ידעונו אנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ואין יקיים הוא מצות צדקה, לכן מסיים הכתוב "על כן אנכי מצוה לאמר" (גם לאחרים) פתוח תפתח את ירך, דהיינו שתהי מעשה אחרים לצדקה, ובוה תקיים מצות צדקה בהידור כי גדול המעשה יותר מן העושה, ובוה יובן ג"כ מה שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי ע"פ עשר תעשר) כבד את ה' מהונך אל תיקרי מהונך אלא גם מגרוך, דקאי על מצות צדקה, כי אפילו מי שאינו יכול לכבד את ה' מהונו כי אביון הוא, מ"מ יכבד את ה' מגרונו לאחרים שיתנו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. וקשה דמשמע מלישנא דקרא דלכן יתננה לגר ולנכרי כי עם קדוש אתה, ומה תנינת טעם היא זו. (דהגם כי הוא מוסב על רישא דקרא לא תאכלו כל נבילה, אמנם אי"כ הו"ל לא תאכלו כל נבילה כי עם קדוש אתה, ואח"כ לגר ולנכרי תתננה)

וי"ל דהנה איתא בגמרא מ"ס עבודה זרה (דף כ) דנבילה מקדמינו נתנה לגר למכירה לנכרי, [גרי היינו גר תושב שקיבל ע"ע שלא לעבוד ע"ז, ונכרי היינו עכו"ם] והקשו התוס' וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתננו לגר בחינם במקום למכרו לנכרי בכסף מלא. ותירצו דנבילה אינו שוה לישראל אלא דבר מועט, אבל הקשה ע"ז בשו"ת נודע ביהודה הא מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וא"כ שוה הרבה.

אך י"ל דאע"ג דמותר לבטל, מ"מ ישראל קדושים הם ומקדשים עצמם במותר להם, ואין מבטלין איסורין, וסברא כזו מצינו בחידושי הרשב"א (חולין צ"ח) שכתב דאפי' שהוא מותר מה"ת מ"מ גנאי הוא לבטל איסור לכתחלה ע"ש.

וממילא כיון שאין דרך ישראל לבטל איסור שפיר אינו שוה אלא דבר מועט, וז"ש 'לגר אשר בשעריך תתננה – או מכור לנכרי', להקדים נתנה דגר למכירה לנכרי, וא"ת כקושיית התוס' ואמאי יתן לגר בחינם במקום למכרו לנכרי, ואת"ל דזה הוא מחמת דנבילה אינו שוה אלא דבר מועט, הלא קשה קושיית הנוב"י דהלא מותר לבטל וא"כ שוה הרבה, לזה אמר הכתוב כנותן טעם "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך" וגנאי הוא לך לבטל איסורין דו"ק.

ילקוט הגרשוני,

בשם הגה"ק רבי הלל קאלאמייער זללה"ה

כוונת הכתוב 'לשכנו תדרשו'

**כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׂבָטֵיכֶם לְשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ
תְּדַרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: (פרק יב פסוק ה)**

וטעם לשכנו תדרשו. שתלכו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם, ותאמרו איש אל רעהו 'לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב' (ישעיהו כ ג), כלשון 'מיון ישאלו דרך הנה פניהם' (ירמיהו נ ה) 'וכו'.

ביאור הכתוב 'מעשרתיכם ותרומת ידכם'

**וְהֵבֵאתֶם שְׁמֹה עֲלֵתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יְדֵיכֶם וְנִדְרֵיכֶם
וְנִדְבָתֵיכֶם וּבִכְרַת בְּקַרְכֶם וְצִאֲנֵיכֶם: (שם פסוק ו)**

מעשרתיכם. מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפניו מן המחייה. ואת תרומת ידכם, אלו הבכורים שנאמר בהם (להלן כו ד) ולקח הכהן הטנא מידך לשון רש"י מדברי רבותינו (ספרי יב).

ועל דרך הפשט, יזכיר הכתוב העולות והזבחים שחייב לאכול שם במחייה לפני ה', והזכיר גם כן שיביא שם המעשר והתרומה, שיתן אותם לכהנים וללוויים משרתי המקדש, וישמחו גם הם עמכם ועם בתיכם. 'וכו'. וטעם "תרומת ידכם", מפני שהתרומה לא נתנה בה התורה שיעור, אבל היא כאשר תרים ידך 'וכו'.

ואני סובר בפשוטו של מקרא זה, כי "תרומת ידכם" מה שירים איש לה' מכספו ומזהבו לעשות אותו קרבן עולה או זבח. והזכיר בקרבן שלשת מינים ה'נדרים' אשר הם הכי עליו קרבן שור או כבש או עז. ו'הנדבה' אשר יאמר בשור ושה הכי זה עולה ואביא אותה למקדש. וה'תרומה' אשר ירים מכל אשר לו כסף או זהב, או שהביא בהמתו חולין לעזרה ויאמר לכהנים הכי זו מידי לשם.

מעשה הש"ב

דווקא, והטעם כדי שיתנו אותם לכהנים וללוויים משרתי השם.

כוונת רבינו לבאר, דבשלמא לשיטת רש"י ד'תרומת ידכם', היינו בכורים, א"ש הלשון תרומת ידכם', דבבכורים כתיב ולקח הכהן הטנא מידך, אבל לפירוש רבינו דכוונת הכתוב על כל התרומות, קשה למה כתיב תרומת ידכם', ולא תרומות סתם. לכן מפרש מכיון שתרומה לא נתנה בה שיעור, והרי כל אחד מפרש כפי אשר תרום ידו, ולכן נקרא תרומת ידכם'.

חידוש גדול קמ"ל כאן, דיכול אדם להביא בהמה חולין בעזרה, בלא שיקדישו לשם קרבן מסויים, והכהנים יחליטו בעצמם איזה קרבן להקריבו. כמו שמצאנו כשאדם מקדיש דמים' לבדק הבית, כדי שיוכלו לתקן מה שצריכים לתקן, ואינו אומר על מה ישתמשו בדמים שלו, הי"נ בקדושת ה'גוף', דהיינו שיוכל להביא בהמה ע"ד שהכהנים יחליטו איזה קרבן להקריבו.

כוונת רבינו לבאר הלשון 'תדרשו', מה צריכים לדרוש. ע"ז מפרש שישאלו זה לזה איה הדרך להגיע לבית המקדש. ויאמרו איש אל רעהו 'לכו ונעלה אל הר ה'.' ואפ"ל כוונתו שאפילו כשיודעים את הדרך, מ"מ מצוה לדרוש מאחרים, היכן הדרך למקום המקדש, כדי שיאמרו להם 'לכו ונעלה אל הר ה'. ודהיינו שלא יעלה לבדו אלא לעורר את כל בני ישראל לעלות אתו.

רש"י מפרש 'מעשרתיכם', היינו מעשר בהמה ומעשר שני. 'תרומת ידכם', אלו הבכורים. דאין לפרשם כפשוטם שקאי על תרומות ומעשרות, שהרי תרומות ומעשרות אין צריך לאכלם דווקא בירושלים. אבל מעשר בהמה צריך להקריבה ע"ג המזבח. מעשר שני צריך לאכול לפניו החומה. וכן הבכורים צריכים להביא לירושלים.

רבינו מבאר על דרך הפשט כוונת הכתוב 'מעשרתיכם ואת תרומת ידכם', על 'כל' התרומות והמעשרות, שיש להביאם לירושלים, אף שאינם חובת אכילה בירושלים

כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלְהָ בְּשֵׂר כִּי תֵאָדָה נַפְשֶׁךָ לְאֹכֵל בְּשֵׂר בְּכֹל אֹתוֹ נַפְשֶׁךָ תֹאכַל בְּשֵׂר: (שם פסוק ב)

כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ. אֵין טַעַם הַחֲכִיכָה זֹאת כְּלוּמָה שִׂילַמְרִי (לִהְיוֹ יֵט ח ט) וְאֵם יִרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ וְיִסְפַּע לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׂלֶשׁ הָאֵלֶּה, שֶׁשֶׁם כֵּן לֹא הִיָּה כִּשְׂר תֵאָדָה מוֹתֵר כְּוֹאֵם לִלְרַז. אֲכַל שֶׁם (לִהְיוֹ יֵט ו טו) נִלְמַד כִּי יִכְרִית ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹמֵן לְךָ

אֶת אֶרֶץ, וְהֵם שְׂעֵנֵה הַגּוֹיִם שִׁזְכִּיר כֻּלָּ מְקוּם, וְאֵין נִכְדִּיל שְׁלֹשׁ עָרִים, וְכֵן עָשָׂה יִהְיֶע (וְיִהְיֶע ט) וְאֵחָז' אֲמַר, כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁכַּע לְחֻבּוֹתֶיךָ, חֵה יִרְמוֹז לַעֲסָרָה עַמּוּמִין שְׁנֵתָנו לְאֲכַרְהֶם. אֲכַל כֵּאֵן אֲמַר "כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ", וְהֵם הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹמֵן לְךָ אֶת אֶרֶץ, כִּי מִיד לְאֲחַר שְׂכַנְשׁוּ וְחִלְקוּ וְחִרְרָה לְהֵם כַּשֶׁר תֵּאָדָה.^א

שִׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּצוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (דברים פרק טו פסוק ח)

... וְהוֹסִיף 'בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ'. וְטַעַמּוֹ שֶׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּצוֹת וְהַשְּׁבִיעִי עוֹד עֲלֵיהֶם עֲלִדָּה. וְהַטַּעַם, שִׁהְיוּ עוֹד נִעֲרָרִים לְפָנָיו לְאֹכֵל הַמִּזְוָה. וְכַעֲבוֹר שֶׁאֲמַר 'עֲלִדָּה' הִיא, וְהִיא כַּמְשַׁמַּע לְהִיָּת עֲלֵיהֶם נִעֲרָר עַל אֲכִילַת מִזְוָה כִּלְכַד כִּימִים אֲשֶׁר לְפָנָיו, הוֹלְכֵךְ לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה וכו'.^ב

מעשה הש"ב

הַעוֹלָה מִן הָאִימורִין בְּבִיאור דַּעַת רַבִּינוּ, דִּשְׁשַׁת יָמֵי פֶסַח הַמְצָה מִרְמֵזוּ עַל חִירוֹת, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא הִסְפִּיקוּ בְצִיָּקָם לְהַחֲמִיץ. וְאִפְשָׁר לּוֹמַר דְּרַבִּינוּ לְשִׁיטְנוּ לְמַשׁ"כ לְבִאָר הַכְּתוּב (שְׁמוֹת יד ה) וְיִגִּיד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בִרַח הָעַם, מַה הִיָּה הַסִּמָּן שְׁבִרַח הָעַם, וְכֵן מַה הַטַּעַם שְׂכַתוּב שֶׁם (שֶׁם פְּסוּק ח) 'בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִים בֵּיד רַמְה' וז"ל "שְׁעֵשׂוּ לְהֵם דְּגַל וְסָ לְהַתְנוּסָה, וְיִצְאִים בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁירִים בַּתַּף וּבְכַנּוּר כְּדַמּוֹת הַנְּגָאִילִים מִעַבְדוֹת, לֹא כַעֲבָדִים הָעֵתִידִים לְשׁוֹב לְעַבְדוֹתָם, וְכֵן זֶה הַגֵּד לוי". הָרִי לֵט לְפִי רַבִּינוּ שֶׁהַסִּמָּן שִׁיִּצְאוּ לְחִירוֹת, וְלֹא ע"מ לְהַחֲזִיר מִשּׁוּם שְׁעֵשׂוּ לְהֵם דְּגַל, וְיִצְאוּ בְּשִׁמְחָה בְּשִׁירִים בַּתַּף וּכְנוּר, וְסִימָן זֶה הִיָּה כֹל הַשְּׁשַׁת יָמִים, בֵּינָן בִּימֵים שֶׁהִלְכוּ וְהִתְקַדְּמוּ לִים סוּף, וּבֵינָן בּוֹזֵמִן שֶׁנֶּאֱמַר לְהֵם יִישְׁבוּ וְיִחַנו עַל פִּי הַחִירוֹת, דַּע"פ שֶׁאֵין חֲזוֹר וְיִשְׁבוּ עַל פִּי הַחִירוֹת, דִּלָּא עֲצַם הַהִלִּיכָה הִיָּה הַסִּמָּן שֶׁל חִירוֹת, אֲלֵא הַשְּׂמִחָה בְּשִׁירִים בַּתַּף וּכְנוּר. וְבוֹה א"ש שֶׁהַשְּׁשַׁת יָמִים מִרְמֵזוּ עַל עֲנִין הַחִירוֹת.

אֲמַנָּם לְפִירֵשׁ רַש"י (שֶׁם) מֵהִיָּכֵן יִדַּע פְּרַעָה כִּי בִרַח הָעַם, כִּי שִׁלַּח עִמָּהֶם אֲקֻטְרוּן, וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ עַד שְׁלֹשַׁת יָמִים שְׂקִבְעוּ לִילֵךְ וּלְשׁוֹב וְרֵאוּ שֶׁאֵינָם חוֹרִים לְמִצְרַיִם, חֲזוֹר וְהִגִּידוּ לְפִרַעָה.

נִמְצָא לְפִי רַש"י עֲצַם הַלִּיכָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה הִיָּה הַסִּמָּן שִׁיִּצְאִים לְחִירוֹת, וְלֹא אוֹפֵן הַהִלִּיכָה שֶׁהִלְכוּ בְּשִׁמְחָה וְכִדּוּמָה. וְא"כ בְּשִׁלְמָא בְּשִׁלְשָׁה יָמִים שֶׁהִלְכוּ, שְׁפִיר יֵשׁ רַמּוֹ לְחִירוֹת, אֲבָל בּוֹזֵמִן שֶׁנֶּאֱמַר לְהֵם יִישְׁבוּ וְיִחַנו עַל פִּי הַחִירוֹת, לֹא הִיָּה שׁוּם פְּעוּלָה שֶׁל חִירוֹת. נִמְצָא לְפִירֹשׁ רַש"י זֶה שֶׁאֲכִילִים מִצוֹת בְּחֵלֶק הַשְּׁנִי שֶׁל הַיּוֹ"ט אֵינוּ מִשּׁוּם חִירוֹת אֲלֵא מִשּׁוּם זִכַּר לְעַבְדוֹת.

וּלְפִי הָאִמּוֹר נִמְצָא שֶׁרַש"י לְשִׁיטְנוּ וּרְבִינוּ לְשִׁיטְנוּ. רַש"י לְשִׁיטְנוּ דְחֵלֶק שְׁנֵי שֶׁל הַפֶּסַח אֲכִילַת מִצָּה הוּא זִכַּר לְעַבְדוֹת, לְכֵן לֹא הוֹצֵרְךָ הַכְּתוּב לּוֹמַר שֶׁגַּם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח צִרִיךְ לְאֹכֵל מִצוֹת, לְכֵן מִפְּרֵשׁ 'עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹקֶיךָ', שֶׁהִיָּינוּ עֲצִירַת מְלָאכָה. אֲמַנָּם רַבִּינוּ לְשִׁיטְנוּ שְׂכַל יו"ט פֶּסַח טַעַם אֲכִילַת מִצָּה הוּא מִשּׁוּם זִכַּר לְחִירוֹת, וּבְשִׁבְעִי שֶׁל פֶּסַח שֶׁלֹּא שִׁיךְ טַעַם זֶה הִיָּה סִבְרָא לּוֹמַר שֶׁלִּיכָא חִיּוּב אֲכִילַת מִצָּה, לְכֵן הוֹצֵרְךָ הַכְּתוּב לּוֹמַר עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹקֶיךָ, שִׁהְיֵה נִעֲרָרִים לְפָנָיו בְּאֲכִילַת הַמְצָה.

דַּעַת רַבִּינוּ שֶׁלֹּא הוֹתֵר בְּשֶׁר תֵּאָדָה 'מִיד' כִּשְׁנִכְנַסוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, רַק אַחַר אַרְבַּעַה עֲשָׂרָה שָׁנָה שְׂכַבְשׁוּ וְחִלְקוּ הוֹתֵר לְהֵם בְּשֶׁר תֵּאָדָה.

וְאִפְ"ל טַעַם הַדְּבַר שֶׁרַבִּינוּ לְשִׁיטְנוּ לְקַמֵּן שְׂמִבְאָר הַכְּתוּב הַנּוֹתֵן טַעַם שֶׁהַתִּירוּ בְּשֶׁר תֵּאָדָה 'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְּקוֹם' וְלֹא יוּכְלוּ לְבוֹא וּלְעַשׂוֹת שְׁלָמִים כֹּל יוֹם. שֶׁאֵין הַכּוּוֹנָה שֶׁבְּשֶׁר תֵּאָדָה יִהְיֶה מוֹתֵר רַק כִּשְׁהַמְקוֹם יִהְיֶה רְחוֹק, דַּא"כ תוֹשְׁבֵי יִרְשָׁלַיִם יִהְיוּ אֲסוּרִים בְּשֶׁר תֵּאָדָה. רַק כּוּוֹנַת הַכְּתוּב הוּא עַל הַזִּמָּן שֶׁהַקְּבָ"ה יִרְחִיב אֶת גְּבוּלְכֶם וְלֹא יִשְׁבוּ כּוֹלָם סְבִיב הַמְשַׁכָּן כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּמִדְבָר, אִזִּי הִיא מוֹתֵר בְּשֶׁר חוּלִין.

א"כ אִפְשָׁר לּוֹמַר דְּמַכִּיּוֹן שֶׁאוֹתָן אַרְבַּעַה עֲשָׂרָה שָׁנָה שֶׁל כִּיבוּשׁ וְחִילּוֹק הִיָּה מוֹתֵר הַבְּמוֹת, א"כ לֹא שִׁיךְ טַעַם הַהִיָּתֵר 'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְּקוֹם, הָרִי כֹל אַחַד הִיָּה יוּכָל לְבַנוֹת בְּמָה וּלְהַקְרִיב עֲלֵיהֶם קִרְבָּנוֹת. רַק אַחֲרַי אַרְבַּעַה עֲשָׂרָה שָׁנָה שֶׁל כִּיבוּשׁ וְחִילּוֹק שֶׁאֵין בְּנוּ מִשְׁכָּן שִׁילָה, וְנִאֲסָרוּ הַבְּמוֹת, לְכֵן עַל אוֹתָהּ זִמָּן הוֹתֵר בְּשֶׁר תֵּאָדָה וכו'.

רַש"י מִפְּרֵשׁ (בְּאִיפֵן א) זְבוּיִם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ וְגו', הִיָּינוּ עֲצִירַת מְלָאכָה. אֲמַנָּם רַבִּינוּ מִפְּרֵשׁ כּוּוֹנַת הַכְּתוּב 'שִׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצוֹת, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ', שֶׁגַּם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲדִיין נִעֲרָרִים לְפָנָיו בְּאֲכִילַת מִצוֹת.

וְאִפְשָׁר לּוֹמַר דְּרַש"י לְשִׁיטְנוּ וּרַבִּינוּ לְשִׁיטְנוּ, בְּהַקְדָּם דְּבַרֵּי הַחַת"ס (שֶׁם) הַמְּבִאָר דְּבַרֵּי רַבִּינוּ מֵאֵי טַעַמָּא נַעֲשֶׂה שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח טַפַּל לְעִינֵן אֲכִילַת מִצָּה לְהַשְׁשָׁה יָמִים, וְמַהִיָּכִי תִּיתִי לְחֵלֶק בִּינֵיהֶם. וְתִירֵץ שִׁישׁ ב' טַעַמִּים לְאֲכִילַת מִצָּה. א שֶׁהִרִי הוּא לְחֵם עוֹנֵי, וְזִכְרִיָּה הָעִינֵי שְׂבַמִּצְרַיִם. ב. מִטַּעַם חֲפוּזִין כִּי גוֹרֵשׁ וְלֹא הִסְפִּיק בְּעַקְסָה לְהַחֲמִיץ. וְהִנֵּה בְּכֹל שֶׁשֶׁת הַיָּמִים הַמָּה נִמְשַׁכּוּ אַחַר תְּחִילַת הַגִּירוּשִׁין שְׁגִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, מִשֶּׁא"כ יוֹם הַשְּׁבִיעִי נִהְפֵּךְ הוּא שֶׁהַמִּצְרַיִם רִדְפוּ אַחֲרֵיהֶם וְרָצוּ לְהַחֲזִירָם לְמִצְרַיִם, וְנִתְבַטַּל טַעַם חֲפוּזִין. וּמ"מ יֵשׁ זִכַּר לְעוֹנֵי וְעִינֵי. וְיַעַן כִּי שְׁבִיתָה מִמְּלָאכָה הִיא זִכַּר לְחִירוֹת מִעַבְדוֹת בְּמִצְרַיִם, וְמִצָּה בְּשִׁבְעִי הִיא רַק זִכַּר לְעַבּוּדָה וְלֹא לְחִירוֹת, ע"כ הוּא כְּתַרְתִּי דְּסַתְרֵי אֲהַדְדִּי, ע"כ אֲמַר עֲצַרְתָּ לְמִצָּה, וְאִפְ"ה לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה, עַכְתוּ"ד הַחַת"ס.

שבהם אמר וכו' ובלשון זה 'הוא חול', דבר אחר 'קודש הוא' והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים, ע"כ. ועפי"ז שני הפירושים בקנה א' עולים לשלב בין קוד"ש לחו"ל, שאמר אברהם אבינו לגדול שבהם אל נא תעבור מעל עבדך, והזמינם לסעוד אצלו, ובאותו עת היה גם מתפלל ואומר כלפי מעלה אל נא תעבור מעל עבדך, שהמצות צדקה שעושה לא יעבירו ממנו אלא יהא נשאר מאיר כמו מקדם אף בעת שיעשה גם מצוה אחרת. הפלא ופלא!

וענין זה שכתב דמצות צדקה מאיר כל היום בסוד 'וצדקתו עומדת לעד', במקום אחר בספר הליקוט' (תהילים קיב) כתב האריז"ל בזה דבר נפלא, וזל"ק: אם תחליף אותיות של צדקה בא"ת ב"ש חוזרים להיות אותיות צדקה ממש, לרמז כי היא עומדת לו לעד במקומה, ר"ל שהאות ההיא של מצות צדקה נשארת במצחו כל השבוע כמדובר, עי"ש.

ואגב בספר 'ישמח משה' (קהלת ד, ז) כתב בזה דבר נפלא, דלפי"ז כל אחד מישראל לעולם יש לו אות עכ"פ דהא ישראל אף רשעים מלאים מצות כרימון, וא"כ כשעושה מצוה א' מאיר אות א', וכשעושה מצוה שני נבלע האות הקודם ומאיר האות השני, וזה מש"כ כי אות הוא ביני וביניכם, דלעולם יש אות בין ישראל להקב"ה וכו', עי"ש מה שפירש שם הפסוקים באופן נפלא.

וב'ספר הלקוט' (שם תהילים קי"ב) מבאר, דכל מצוה מאיר רק בזמן שעושה המצוה, ותיכף מסתלק ונבלע בפנים, משא"כ בצדקה מאיר במצחו כל השבוע, עי"ש. וכנראה יש סתירה בזה עד כמה כל מצוה בעלמא מאיר, דהלא הכא מבואר דהאות מסתלק תיכף, ולעיל מבואר דמאיר כל היום.

טעם נכון מצאתי בספר 'תולדות יצחק' [להרה"ק ר' יצחק מנעשכ"ז ז"ל] פרשת במדבר, שמבאר למה מצות צדקה מאיר ביותר, וזל"ק: "בכתבי האריז"ל אם אדם עושה מצוה נרשם במצחו אות מאותה מצוה ואם ח"ו עושה עבירה ידוע שעבירה מכבה מצוה ומעברת

האות ממצחו ח"ו, חוץ ממצות צדקה שאין שום עבירה מכבה אותה ע"כ, ויש לזה שני טעמים א. מפני שעל ידי הצדקה מחיה את העני בכל רמ"ח איבריו לכן הקב"ה עושה עמו מדה כנגד מדה שאין עבירה יכולה לכבותה, ב. מפני שהנותן צדקה משים שלום בפמליא של מעלה מפני שמסיר תרעומות העני ועושה צדקה עם הקב"ה בזה כביכול, לפיכך היא גדולה כל כך שאין עבירה יכולה לכבותה, עי"ש.

ובספר 'אגרא דפרקא' (קנ"ד) כתב בזה דבר נפלא, וזל"ק: "בכתבי מרן זללה"ה כי המצוה הראשונה שאדם עושה ביום כשעושה ואח"כ במצחו נרשמת, השניה נבלעת הראשונה ובאת השניה במקומה, מה שאין כן מצות הצדקה נשאר רשומה לעולם וזה סוד צדקתו עומדת לעד, ולדעתי זה שהזכירו חז"ל ליתן צדקה קודם התפלה כהא דר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר אני בצדק אחזה פניך (ב"ב י.), ולמה דוקא מצות צדקה ולא מצוה אחרת, רק הענין הוא כשעושה מצוה אחרת הנה בבואו להתפלל שהיא גם כן מצות עשה ולעבדו בכל לבבכם או נבלעת מצוה הקודמת ושוב המלאכים אינן מכירין בה ויש בה חשש לאיזה קטרוג, מה שאין כן מצות הצדקה שנשארה ברישומה כל המקטריגים בראותם חותם המצוה אומרים דין הוא ברא דמלכא ומי יוכל לדון כו', ולדעתי יתפרש בזה הכתוב (תהילים קב, א) 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפילתי וגו', דהנה העני אין לו מה ליתן צדקה קודם התפלה, והנה זה מצותו קודם התפלה שמתעטף בעטופא דמצוה' הנה מצוה זו היא קודם התפלה ונרשמת במצחו לאות שקיימה מאהבת הבורא, אך בבואו להתפלל הנה נבלע הרושם הראשון ואין מכירין בה המלאכים אם עשאה כתיקנה ע"כ יש חשש לקטרוג, וזה שמבקש העני שהשית"ת היודע תעלומות לב הוא יקבל תפלתו בלא שום אמצעי, וזהו שאמר תפלה לעני כי יעטוף שאין לו רק העיטוף באין יכולת בידו לעשות צדקה על כן ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפילתי ושועתי אליך תבא אליך דוקא שלא יתבוננו בהך המחפשים פנקסי האדם, וזה גם כן מה שאמר דוד בעניו (תהילים פו, א) הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אני (הוא הטעם כ"ל) והוסיף

ונהרו ופניהם אל יחפרו, וזל"ק: "כי מבואר כבוננת שבת שכל מצוה נאחז באות אחת מאלפי ביתא המאיר ע"י עשית מצוה בפניו, ואם עושה מצוה אחרת אז הארת מצוה הראשונה נבלעת במצחו, לבד מצות הצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות אלא שמאיר כל השבוע במצחו בסוד וצדקתו עומדת לעד, וזה הביטוי אליו לבטוח בה' לעשות צדקה ואז ונהרו על מצחו תעיד, אך כשעושה עבירות הפגם ניכר במצחו וזה ופניהם אל יחפרו ברושם העבירות", עי"ש.

ביאור הענין באופן אחר מצינו בספה"ק 'קב הישר' (פרק כ"ב) שכתב בזה"ל: "ועוד אמר האר"י ז"ל לתלמידיו כי כל העושה מצוה אז אותה מצוה היא נרשמת במצח האדם באות אחת מן אל"ף בי"ת של עשרים ושתים אותיות והיא מאירה בפניו כשעושה המצוה פעם שנית, דהיינו דבפעם ראשון היא נבלעת בפנים ובפעם שנית היא בולטת ומתנוצצת וכל זה הוא בשאר מצות, מה שאין כן בצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות אלא מאירה במצחו תיכף", עי"ש. הרי לנו ענין חדש, היינו דלא כמבואר לעיל שרק בפעם הראשונה מאיר האות, רק אדרבה בפעם ראשונה נבלעת רק יוצא 'בפעם שני'ה, ומעלת הצדקה הוא שמאיר תיכף ומיד.

אולם רבו הקדושים בספרו 'יסוד יוסף' (פרק כ"א) מעתיק זה בנוסח של כתבי אריז"ל דאדרבה רק בפעם ראשונה מאיר האור, אולם כ' שם דרק אם המצוה שני יש לו האות כמו הראשון אז האות הא' נבלעת, אולם אם מצוה שני הוא מאות אחר, כגון דמצוה ראשונה הי' אות ב' ושני אות ה' אין האות הראשון נבלעת, עי"ש.

ונסיים בדבר פלא, מובא בספה"ק 'אך פרי תבואה' פ' כי תשא (ד"ה או יאמר), לאחר שמעתיק שם את דברי האריז"ל הנ"ל כתב בזה דבר נפלא, וזל"ק: "וכדרך שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולין לעמוד ולכן כשאדם נותן צדקה הגם שמתחילה כשהרויח ממזנו לא הי' לבו לשמים מ"מ אח"כ כשנותן ממזנו לצדקה אז הוא בכחי בעל תשובה וגדול כוחו מצדיק גמור עכ"ל"ק.

לומר שמרה נפשי היינו תפלתי האמורה מלב ונפש כענין ואשפוך את נפשי (שמאל א' - א. טו) ואמר שמרה אתה השי"ת את נפשי היינו תפלתי לבל יתבוננו בה המקטריגים כי חסיד אני [כבר ידעת חסיד הוא העושה לפנים משורת הדין כי מתאוה לעשות מצותיו גם במה שאינו מצווה באמרו מתי תבא לידי ואקיימנה], והנה אמר אתה השי"ת ידעת כי חסיד אני ואתה יודע כי רצוני ומאווי לעשות צדקה רק שאין ידי משגת ע"כ יהא חשוב בעיניך כאילו עשיתי צדקה כנ"ל", עי"ש.

ובדרך אגב הגם בשבת לא מצינו הענין ליתן צדקה דהא לא שייך ליתן צדקה בשבת, אולם עיין בכתבי הר"מ"ע מפאנו' (מאמר תקוני תשובה פרק ח) שכתב, בזה"ל: "ומה טוב ליתן לפחות פרוטה לצדקה קודם כל תפלה, ובער"ש ויו"ט יקדים ליתן כנגד כל התפלות שבהם וערבית של אחריהם בכלל ובכוונה ידועה לכל פרוטה ופרוטה כנגד תפלה פרטית, לא נתינה אחת בכלל אלא ע"ד רוב המעשה שזכר הרמב"ם דעדיף טובא מגודל המעשה", עי"ש. דהיינו לא ליתן נתינה אחת גדולה כנגד כל תפילות, רק לכל תפילה אף נתינה מועטת דטוב יותר רוב מעשות ממעשה אחת גדולה.

ועי' בספר 'ברית אברם' (פרשת נח) דבר נפלא על הפסוק ויאמר אלקים לנו קץ כל בשר, שכתב שם בא"ד, וזל"ק: "אנו מתפללין (בתפילות והוא רחום) 'הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ', ע"ד דאיתא אשר דוקא מצות צדקה מאיר במצחו כל השבוע, משא"כ בשאר מצות, וידוע דאחת התיקונים על החטא הידוע הוא מצות צדקה כמבואר בכתבי אריז"ל, וידוע ג"כ שצדקה מיקרי טוב, ונמצא דבעשיית צדקה מאיר על מצחו אות ט' המורה על טוב, וזה שמתפללין הראינו אות לטובה, שיהא מאיר על מצחנו אות ט' דמורה על צדקה, ועי"ז נהי' מובטחים שיקבץ נפוצותינו דהיינו הניצוצות הק' העשוקים בד' כנפות הארץ", עי"ש.

ובפירוש הק' 'דרש משה' על ספר תהלים [מהרה"ק ר' משה אוסטרעו ז"ל] מבאר הפסוק (תהלים לו, ו) 'הביטו אליו

חוקים להורותם

הלכות ודינים. פסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

ני"נ ע"י הרב האגן דומ"ץ דקהלתנו שליט"א

לרגל יומא דהילולא קדישא נעתיק דעת רבינו ז"ל ע בענין המצוי מדי יום ביומו

ברכה אחרונה בלעקי"ך (טארט)

- עובדא אצל מרן רבינו ז"ל • דעת רבינו ז"ל • ביאור הדברים • מציאות אכילת כזית קמח בטארט
- ברכה ראשונה • ברכה אחרונה • דברי המשנה ברורה לגבי לעקע"ך • דברי רבינו לגבי הלעקי"ך
- יישוב האחרונים מנהג העולם לברך מעין ג' • תמיהות מרן רבינו ז"ל • הכרעת האחרונים למעשה
- מנהג גדולי ישראל • ברכת בורא נפשות על הטארט • למעשה להמחמירים תלוי בשיעור הקמח

ביאור הדברים

הנהגה כידוע דבכל אכילה אינו מברך ברכה אחרונה אלא אם אכל כזית בתוך ד' מינוט (דהיינו שיעור כדי אכילת פרס כפי שמקובל לפי הרבה פוסקים), אבל אם אכל פחות מכזית או שאכל כזית במשך יותר מד' מינוט אינו מברך לאחריו, ובעוגת הלעקי"ך יש לדון דלא מהני כזית מהלעקי"ך לחוד, ובכדי להבין היטב הענין נקדים צורת עשיית הלעקי"ך, ואח"כ נבאר ההלכה.

מציאות אכילת כזית קמח בטארט

הנהגה בכל מיני מזונות העשויות מקמח ובתוספת תבלינים או מיני מתקה, דצורת עשייתה היא שמניחים בה הרבה קמח ולשין אותה עם מעט תבלינים, נמצא דלאחר אפייתה עיקר התערובת שמעורב בה היא מהקמח ומיעוט תערובת היא משאר המינים, וכשאוכל מהעוגה מעט יותר מכזית בתוך ארבע דקות נמצא שאכל מהקמח כזית בתוך כדי אכילת פרס.

עובדא אצל מרן רבינו ז"ל

בשו"ת דברי יואל (סי' י"ג) מסובב התשובה על מה שטעם רבינו ז"ל ע בברית מילה מעט מהלעקי"ך ולא בירך על המחיה, והשיב על מה שנשאל לפשר הענין, דהיה לו כמה ספיקות, ספק אם אכל כזית מהלעקי"ך, ספק אם שהה באכילתו יותר מכדי אכילת פרס, ספק אי מברכים על מעט לעקי"ך, ואכל גם דגים ולרווחא דמילתא התכווין לפוטרו בבורא נפשות שבירך על הדגים.

דעת מרן רבינו ז"ל

דעת רבינו שאין לאכול לעקי"ך אלא אם יאכל בתוך ד' מינוט שיעור גדול בכדי שיהא מעורב בו שיעור כזית מהקמח לחוד, אבל אם אוכל כזית מהלעקי"ך לחוד הריהו בכלל ספק ברכת מעין ג', ואף ברכת בורא נפשות אינו יכול לברך, ואף שאין למחות ביד מנהג העולם שמברכים על המחיה אף על כזית מהלעקי"ך לחוד, אולם לעצמו צריך לזוהר.

שעירב קמח דגן בקמח קטניות, ויש שעירב קמח דגן עם שאר מויני תבלינים, ונעתיק רק הענינים השייכים לטארט.

דברי המשנ"ב לגבי לעקע"ך

והנה לפי פשטות השו"ע דבאפיה כשמעורב מעט קמח מברך מעין ג' אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, מברך על המחיה אפילו כשאוכל רק כזית מהעוגה ונמצא שאוכל מהדגן פחות מכזית, ולפי הגר"א שאף באפיה מברך בורא נפשות, אז אינו מברך אלא אם אכל מהדגן כזית בכא"פ, ובמשנ"ב (סקמ"ח) כתב שהעולם נוהגין לברך על הלעקע"ך מעין ג' אף כשאין אוכלים אלא כזית מהעוגה לחוד ולא אכלו כזית בכא"פ מהדגן, וכתב ליישב המנהג (ע"י לקמן), ועכ"ז כתב דטוב ליזהר שלא לאכול שיעור כזה,

דברי רבינו לגבי הלעקע"ך

בשו"ת דברי יואל (שם אות ב) לאחר שהביא דברי האחרונים בביאור דברי השו"ע דמחלקים בין אפיה דמברכים מעין ג' לבישול דמברכים בורא נפשות, הביא דברי הכף החיים (אות נ"ד) שכתב דבפת הבאה בכיסנין שברכתה מזונות, אזי אפילו אם אפאה אם יש בה פחות מכזית בכדי אכילת פרס נחתנין חד דרגא וברכתה בורא נפשות ע"כ, ולפי"ז כתב בדברי יואל דבלעקע"ך שהוא פת הבאה בכיסנין [שנעשית מתערובת קמח ומיני מתיקה] אם אכל פחות מכזית בכא"פ מברך בורא נפשות,

ויש להוסיף דבלעקע"ך מסתבר יותר סברא זו מאשר בפת הבאה בכיסנין, דבפת הבאה בכיסנין דאיירי בה הכה"ת, ברכתה מזונות ומעין ג' רק מספק דיש צד לומר דברכתה המוציא וברכהמ"ז כפי שמבואר בסי' קס"ח סעי' ז', ועכ"ז כתב הכה"ח דנחתנין חד דרגא לברך בורא נפשות כשאינו אוכל כזית בכא"פ, א"כ כל

אולם במין הלעקע"ך שמניחים בה מעט מהקמח והרבה משאר המינים (כגון ביצים, צוקעה, דבש, ושאר תבלינים וכדו') והקמח שיש בה הוא רק חצי או שליש או רביע מכל העוגה או פחות מזה, אפשר שלא יהא בכל העוגה שיעור כזית בכדי אכילת פרס, ואפילו אם יש בכל העוגה שיעור כזית בכדי אכילת פרס, אולם כשאוכל רק כזית מעוגה זו לא אכל מהקמח לחוד (דהיינו ממין הדגן) אלא פחות מכזית, ובכדי לאכול כזית מהקמח לחוד צריך שיאכל ב' או ג' או ד' כזיתים או יותר מהעוגה בתוך ארבע דקות, כל עוגה לפי כמות הקמח שיש בה, דאם יש בה שליש קמח ושני חלקי שליש משאר המינים אזי צריך לאכול ג' כזיתים מהעוגה, דבכל כזית מהעוגה יש בה שליש קמח, ונמצא דבג' כזיתים אכל כזית מהקמח, ואם חצי מהכמות היא מהקמח והשאר מהתבלינים אז די אם יאכל שני כזיתים מהעוגה, וכן בכל עוגה לפי השבון.

ברכה ראשונה

ברכה ראשונה ברכתה בורא מיני מזונות, כפי שמבואר באחרונים (סי' ר"ח סעי' ג' וסעי' ט'), ואף דהקמח הוא מעט ושאר המינים הרבה, והטעם - א) בדרך כלל הקמח היא העיקר ושאר המינים טפילים לקמח, ולגבי ברכה ראשונה אזלי בתר העיקר, ב) אף אי נאמר דעיקר הכונה היא לאכילת שאר המינים והקמח אינה אלא להטעימו ולהכשירו אעפ"כ ברכתו מזונות, דהדין הוא דכל שיש בו מדה מיני דגן ברכתו מזונות, (הלא כהט"ז סי' ר"ח סק"ד) דסובר דהקמח בא רק לדבק בעלמא).

ברכה אחרונה

אולם לגבי ברכה אחרונה מצינו מבוכה גדולה בזה, הן כשיש בה קמח מעט מאד בענין שאין בה כלל כזית בכא"פ, והן כשיש בה כשיעור זה, אולם הוא אוכל מעט בענין שאינו אוכל מהדגן לחוד כזית בכא"פ, ובשו"ע ואחרונים מצינו בנידון זה בכמה אופנים, יש

תמיהות מרן רבינו ז"ל

בדברי יואל (שם, אות ה) תמה על יישוב האחרונים, דמה שמיישב הח"א את מנהג העולם דהם סומכים על הרא"ש לגבי טעם כעיקר, דהרי קיי"ל כהראב"ד והרשב"א דבעינן כזית בכא"פ, והוסיף לתמוה דחוב ברכה אינו תלוי במחלוקת לגבי טעם כעיקר, דאף אי נאמר כר"ת דטעם כעיקר לוקין אפילו בדליכא כזית בכא"פ, אולם לגבי ברכה אפשר דעדיין בעינן שיהא כזית בכא"פ, דלענין איסורים די בזה שמרגישים טעם האיסור ואין צריך שיהא עיקר ממש, משא"כ לענין ברכה דבין העיקר ובין הטפל טעונים ברכה, אלא דהטפל נפטר בברכת העיקר כפי שביאר הט"ז (ריש סי' ר"ב), לזה בעינן שיהא עיקר ממש בכדי לפטור את הטפל, ולא סגי שיהא טעם בעלמא אף שהוא כהעיקר, ומה שכתבו כמה אחרונים דזה תלוי במחלוקת הנ"ל, כוונתם רק דלהרשב"א והראב"ד שסוברים באיסורים דבעינן כזית בכא"פ, לדעתם כל שכן לגבי ברכה דבעי' שיעור כזה, אבל לר"ת דבאיסורים אין צריך כזית בכא"פ, עדיין אפשר דבברכות בעינן, והוסיף דגם במשנ"ב לא הביא סברא זו מהח"א.

וכן תמה (באות ו) על הוכחת המשנ"ב ליישב המנהג שהתבלין בא להכשיר את הקמח כפי שמצינו שהרוטב מצטרף לשיעור אוכלין, והקשה דלכאן אינו דומה דהתם איירי לגבי צירוף משקה עם אוכל לשיעור כזית, ובזה אמרי' דאף שהרוטב משקה הוא, אולם כיון שבא להכשיר את האוכל דינו כאוכל ושיעורו בכזית כאוכל, משא"כ בנידון דידן ששניהם אוכלים הם, אלא שהם שני מינים שברכותיהם אינם שוות, בזה לא מצינו שכיון שמין אחד בא להכשיר את המין השני הוא נעשה כמינו ממש, ואף לגבי גוף הדין שכתב המ"א בסי' ר"י שהרוטב מצטרף לברכה, הרבה חולקים על המ"א ודעתם דאינו מצטרף ע"י באחרונים בסי' ר"י.

שכן בלעקי"ך דהוי ודאי מעין ג' כפי שכתב הב"ח שם דיש יותר תבלינים מקמח, דבזה ודאי דשייך לומר סברא זו.

יישוב האחרונים מנהג העולם לברך מעין ג'

ומצינו באחרונים דמיישבים מנהג העולם שמברכים על הלעקי"ך מעין ג' אף כשאכלו מהדגן פחות מכזית בכא"פ, א) במשנ"ב (שם) מיישב המנהג דכיון שהתבלין והדבש באים להכשיר את הקמח לכן הם מצטרף לשיעור, והביא ראיה מהמ"א (בסי' ר"י סק"א) לגבי רוטב שעל האוכל אף שהוא משקה הוא מצטרף לשיעור אוכלין לגבי יוה"כ ולגבי שיעור כזית לברכה, אלא דמסיים דלכתחילה טוב ליהדר שיהא בקמח שיעור כזית, ומסתבר דכוונתו שיאכל כזית בכא"פ, ב) בח"א (שם) מיישב המנהג כיון דנקטי' כהרא"ש לגבי טעם כעיקר דאפילו אין בו כזית בכא"פ לוקה, ולכן גם בברכתה מהני אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, אלא דכתב דיר"ש ראוי שיאכל ודאי כזית בכא"פ, ואח"כ כתב דלולא דמסתפינא יש לומר סברא עפ"י מה שמחלק בין בישול לאפיה, ועפ"י סברא זו בלעקי"ך שעושים להשביע מחולשת הלב ורק בכדי להטעים את הקמח מערבים במיני תבלינים, והכוונה בעיקר הוא על הקמח, ולכן מברכים מעין ג', ובשורת דברי יואל (שם, אות ח) כתב דהח"א לא נקט טעם זה להלכה, דהרי הוא כתב בתחילת דבריו "דלולא דמסתפינא להגיד סברא שאין ראיה היה אומר כן", ומשמע דמיסתפי לומר סברא זו, וגם במשנ"ב לא העתיק סברא זו, ג) בדברי יואל (אות ה) בד"ה והנה, ואות ט' בד"ה (ובד"א) מצדד לומר דעדיף ליישב המנהג ולומר דנקטי' כהמ"א דמחלק בין תערובת קמח בקמח דבעי' כזית בכא"פ לתערובות קמח ושאר מינים דאין צריך כזית בכא"פ, ומברכים מעין ג' בכל ענין, ונמצא דהוא למד דלפי המ"א בתערובת קמח ושאר מינים אף באפיה מברכים מעין ג' אף כשאין בה כזית בכא"פ.

מנהג גדולי ישראל

וכתב רבינו זי"ע שהוא בעצמו אינו אוכל אלא מעט פחות מכזית או שאוכל מומין אחר, והוסיף שם, "ונחירנא עוד מילדותי שראיתי בכמה מקומות בכל סעודה שמלבד המיני מתיקה שנתנו, נתנו לכל אחד גם עוגה הנילשת בביצים שכולה קמח שאין ספק בברכתה, גם אצל אבא מארי הגה"ק [הקדויו"ט] זלה"ה ראיתי בכל פעם שאכל כזית רק מעוגה כזו ולא ידעתי אז הטעם, אך אחר שלמדתי את ההלכה הבנתי שהטעם הוא בשביל ש"לעקי"ך" היא ספק ברכה אחרונה" ע"כ, וכן מובא בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קל"ד) דהגרי"ז מבריסק זצ"ל החמיר שצריך כזית מהדגן, ומובא (י"ג אורות, ח"ב עמ' ש"א) דכן הורה הגה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בשם אביו הגה"ק המהרי"ד זצ"ל, וכן פסק בשו"ת אג"מ (שם), אולם בס' ברכת הבית (שער ט"ז את ל"א) פסק דמצטרף הדבש והתבלין ומברכים מעין ג' אף אם לא אכל כזית מהדגן, ושמעתי מהגאון רבי משה שאול קליין שליט"א שבעל שבט הלוי זצ"ל היה מקיל כמנהג העולם, ויש להוסיף דיש לצרף שיטות הסוברים דשיעור כזית הוא שיעור קטן ביותר, דהיינו שליש ביצה ולא נתקטנו השיעורים, ולפי"ז אף בשיעור קטן.

ברכת בורא נפשות על הטארט

המחמירים שלא לאכול מהלעקי"ך רק מעט מחמת ספק ברכה, כתב בדברי יואל (שם אות י"א) דאינם יכולים לאכול לכתחילה מעט ולסמוך לברך בורא נפשות, כיון דאינו ברור דברכתו בורא נפשות, ולכמה פוסקים ברכת בורא נפשות אינו פוטר מאכלים שברכתם מעין ג', וממילא יש בזה גם חשש ברכה לבטלה, ורק בדיעבד אם אכל כבר מעט מבואר בדבריו (בד"ה נמצא) דיכול לברך בורא נפשות, ובפרט אם אכל מין אחר שצריך ממילא לברך בורא נפשות יוצא בברכה זו, עיי"ש שהאר"ך בזה.

ובסברת המשנ"ב שהצוקע"ר והדבש באים להכשיר את הקמח, תמה בדברי יואל דילמא להיפך שהקמח בא להכשיר את הצוקע"ר והדבש, והא דאמרי' כל שיש בו מזה מיני דגן היא העיקר, אינו מועיל לגבי ברכה אחרונה אלא היכא דאיכא שיעור כזית בכא"פ, וגם הט"ז (סק"ד) כתב דהלעקי"ך נעשה רק בשביל הדבש, והקמח לא בא אלא לדבק, ואף האחרונים החולקים על הט"ז דהקמח בא לאכילה ולא לדבק, עכ"ז עדיין דעתם דהדבש עיקר וכפי שכתב בשועה"ר (סכה"נ פ"ג סעי' ד) דבלעקי"ך עיקר הכוונה לאכילת שאר המינים, לעידון ולתענוג מהמתיקות, ואכילת הקמח אינו עיקר.

ובמה שטרחו המשנ"ב והח"א ליישב מנהג העולם דמברכים על המחיה, תמה הלא הח"א אחר שכתב ליישב המנהג סיים שמ"מ ירא שמים יזהר בזה, א"כ לא נתייסד המנהג עפ"י גדולים שהגדולים ודאי נהגו כיראי שמים (והביא שם ראיה לזה בדכה"ג ליכא מנהג), והוסיף שם דגם הח"א לא נתן טעם להמנהג ללמוד ממנו למעשה שהרי כתב שיר"ש יזהר בזה, אלא כעין לימוד זכות על המנהג וש"א"צ למחות כ"כ בהעושי' כן, וכן תמה בשו"ת אג"מ (ה"א סי' ע"א) דבפוסקים לא הוזכר מנהג זה, ואינו ידוע האם זהו מנהג ברור.

הכרעת האחרונים למעשה

במשנ"ב וחיי אדם כתבו דנוהגים העולם לברך אף כשאוכל מעט מהם, אולם כתבו דלכתחילה טוב ליהרהר שלא יאכל מהם אלא אם אוכל שיעור כזית בכא"פ, וכן כתב בסידור היעב"ץ (הל' ברכה"נ סי' צ' סק"א) דנכון ליהרהר לאכול יותר מכזית בכדי שיהא בו בוודאי כזית מהקמח, ובדברי יואל (שם) כתב דסברת המשנ"ב להצדיק מנהג העולם, מועיל רק שלא לומר ולמחות באחרים העושים כן, אבל לעצמו צריך ליהרהר שלא לברך על המחיה על כזית "לעקי"ך" מחמת הספק שיש בה, אלא לבקש איזה עצה.

למעשה להמחמירים (דעת רבינו ועוד) תלוי בשיעור הקמה

להמחמירים זה תלוי בשיעור הקמה שמעורב במזונות, דאם חצי מהכמות הוא קמה, אזי אם אוכל שיעור של שני כזיתים [לערך שני פרוסות לעקי"ך] תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן תוך כדי אכילת פרס, ולכו"ע יכול לברך מעין ג', ואם רק שליש מהכמות הוא קמה, אזי אם אוכל ג' כזיתים תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן ויכול לברך, וכן הכל לפי החשבון.

ובזמנינו תלוי בלעקי"ך שעושים בבית או שעושים בבית מאפה, וצריך לברר בכל ענין כמות הקמה, ועפ"י רוב מניחים לערך 30% - 35% קמה וכשאוכלים ב' או ג' פרוסות בינוניות מהם תוך ד' מינוט יכולים לברך מעין ג', ובמאפיות [לאחר בירור אצל רבני הבד"ץ, תשפ"ב] הובהר דבטארט חום מניחים רק 18% קמה, והיא צריך לאכול כשיעור 5 כזיתים [כ-5 פרוסות דקות], ובבהיר מניחים 24% קמה ויהא צריך לאכול 4 כזיתים.

[ולגבי הביצים שמניחים בעוגה לא ברירא לן מילתא דאפשר דלטלי עלמא הם מצטרפים לקמה, וכדמבאר בשו"ת עצי חיים (פי"ד) לגבי המים דהם מצטרפים לקמה בדן אכילת מצה, דיוצאים יד"ח מצה באכילת כזית בצירוף המים, כיון דמצה דרך עשייתה היא עם המים, א"כ יש לדון בנידון דין דאפשר דכמו"כ הביצים מצטרפים לקמה, וכן משמע בפשטות דברי האחרונים שדנו בדן הלעקי"ך ודנו רק לגבי התבלינים והצוקער, אולם בתשובות והנהגות דמחמיר דבעי כזית מהקמה לחוד כתב שם דביצים אינם מצטרפים לקמה, וכן משמע בברכת הבית (שם) אלא דדעתו דהכל מצטרף, ועדיין צ"ע בזה].

וכ"כ בשו"ת אג"מ (שם) וז"ל יש להחמיר לאכול כשיעור שיהיה שם כזית דגן וכדמסיק גם במ"ב שטוב לזוהר, ולענ"ד מוכרחין לעשות כן דמאחר שעכ"פ נוהגין לברך בכזית לבד על המחיה, אין גם להקל לברך בורא נפשות נגד המנהג, ולעשות כהמנהג כיון שהוא דבר תמוה אולי נוהגין בטעות כי בפוסקים לא הוזכר מנהג זה ע"כ, והמחמיר יהא צריך לאכול כזית מהמזונות וכזית ממאכל או רביעית משקה ויברך גם מעין ג' וגם בור"ג, וכפי שכתב בשו"ת ר (סכה"נפ"ג"ה"א) לגבי תבשיל בתערובות דגן שאין בו כבא"פ, אולם בשו"ת ארץ צבי (פי"ק) מחדש דיכול לברך בור"ג לחוד, ואף להסוברים דבור"ג אינו פוטר מעין ג', עפ"י יסוד שמחדש דהאוכל שני מאכלים ויש לו ספק האם הם בגדר עיקר טפל ואכל מכל אחד מהם שיעור כזית, דיכול לברך תחילה על הטפל ואח"כ יברך על העיקר, ולא חשיב ברכה לבטלה כיון דעדיין חייב בברכה בין על העיקר ובין על הטפל, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה, כיון שעושה כן מחמת ספק ברכה והביא שם ראיות לזה, ועפ"י כתב דבלעקי"ך ששאר המינים המעורבים בלעקי"ך הם בגדר טפל למין הדגן, לכן יכול לברך בור"ג על הטפל ע"כ, ולכא"ו הכוונה שם שיברך רק בור"ג ואין זה ברכה לבטלה דאפי' אי היה מברך על המחיה, עכ"ז היה ביכלתו לברך קודם בור"ג, ולכן יברך בור"ג, אלא דקצת צ"ע דלכא"ו בלעקי"ך אין זה כמו עיקר וטפל, אלא הנידון הוא האם כל הלעקי"ך נעשית ברכתו על המחיה כחתיכת דגן.

ולכן בדיעבד כשאכל מעט יכול לברך בורא נפשות, אולם מסתבר דזהו רק להמחמיר שלא לאכול מעט מהלעקי"ך מחמת הברכה, ורק מחמת סיבה שכח ואכל מעט, אזי יברך בורא נפשות, אבל האוכל לכתחילה מעט מהלעקי"ך וסומך על מנהג העולם, הריהו מברך על המחיה.

דיני ברכת התורה (ז)

- [א] יש מתירים לומר פסוקים דרך תחנונים קודם ברכת התורה ולמעשה יש להחמיר בזה שלא לקרות שום פסוקים אפילו דרך תפילה ותחנונים קודם ברכת התורה (א) ולכן בימי הרחמים והסליחות יש להקפיד ולומר ברכת התורה קודם תחילת אמירת הסליחות (ב).
- [ב] וכן הנהגים לומר פסוקי ברכי נפשי קודם עטיפת הטלית וכן הפסוקים שנוהגים לומר קודם הנחת תפילין ולאחריה לא יאמרו אותם לפני ברכת התורה (א) וכן אם בא לבית הכנסת קודם שאמר ברכת התורה לא יאמר פסוק ואני ברוב חסדך (ג).
- [ג] אמנם אמירת דברי הודאה ותפילה שאינם פסוקים מותר לאומרם אף לפני ברכת התורה ולכן אמירת "מחיה אני" מותרת (ה) וכן מותר לומר "אדון עולם" לפני ברכת התורה (ד) ומותר לומר "קדיש" קודם ברכת התורה (ה) וכן לענות על הקדיש וברכו (ה) דכל זה הוא רק תפילה ולא פסוקים.
- [ד] מותר לומר "קדושה" קודם ברכת התורה (ז) אף שאומר פסוקים מכל מקום אינו אומר לשם לימוד תורה אלא לקדש שמו יתברך (ז) והיינו דווקא אם הוא נמצא ביחד עם הציבור אבל בנמצא חוץ לבית הכנסת עדיף שימנע ולא יאמר קדושה (ח).
- [ה] יש שכתב שלא יאמר י"ג מידות לפני ברכת התורה (ט) ויש מי שמיקל בזה (י).
- [ו] כהן שמגיע למנין שעומד לפני ברכת כהנים ועדיין לא בירך ברכת התורה מותר לו לישא את כפיו קודם ברכת התורה (יא).
- [ז] הנכנס לבית הכנסת בשעה שהציבור קורא קריאת שמע צריך לקרוא עמהם פסוק ראשון שלא יראה כאילו אינו רוצה לקבל עול מלכות שמים עם חבריו (יב) ואפילו עדיין לא בירך ברכת התורה צריך לומר עמהם פסוק ראשון של קרי"ש (יג) אך יזהר שלא יאמר יותר מפסוק ראשון (יד).

ביאורים והוספות

- (א) בשו"ע סימן מ"ז הביא המחבר ב' דעות וכתב דנכון לחוש לדעת המחמירים אך הרמ"א כתב דנהגו להקל ולומר פסוקי סליחות לפני ברכת התורה וכן בכל יום כשנכנס לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואח"כ מברכין על התורה אך במג"א (ס"ק ט"ו) ובמשנ"ב (ס"ק כ"ז כ"ח) כתבו דכיון שהרמ"א מסיים דהיום נהגו לומר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר משמע מזה דנהגו להחמיר כדברי הטור שלא לומר שום פסוקים קודם ברכת התורה אף שמעיקר הדין פסקו המחבר והרמ"א כדעת המתירים אך למעשה נהגו להחמיר בזה וטעם המתירים לומר פסוקים לפני ברכת התורה עיין בקהילות יעקב על מסכת ברכות סימן י"ד שביאר שהוא משום דקיי"ל מצות צריכות כוונה ובפרט תלמוד תורה שהוא מצווה דאורייתא ולכן כשמכוון לשם תחנונים ותפילה אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה ואינו חייב לברך.
- (ב) כמבואר במשנ"ב ס"ק כ"ז.
- (ג) החיד"א בספרו קשר גודל (סימן ה' אות ל"א) קי החיים (סימן ה' סק"ג).
- (ד) החיד"א בספרו יוסף אומץ סימן ס"ו עיי"ש דיש ששינו מחמת זה את הנוסח ואמרו "ואני ברוב חסדו אבוא ביתו".
- (ה) אשל אברהם בוטשאטש סימן מ"ז סעיף א'.
- (ו) קונטרס עלי שיח עמוד נ"ו.
- (ז) בית ברך על החיי אדם כלל ט' סקי"א.
- (ח) קצות השולחן (סימן ה' אות ה) והטעם בזה כיון דמעיקר הדין פוסקים כהמתירים לומר פסוקים קודם ברכת התורה כיון
- (ט) לקט הקמח סימן מ"ז סק"ד.
- (י) שו"ת בצל החכמה ח"ב סימן צ'.
- (יא) פסקי תשובות והטעם דבעומד חוץ לבית הכנסת אין עליו חיוב להצטרף ולומר עם הציבור קדושה ולכן עדיף להימנע מכך כשהוא לפני ברכת התורה אא"כ חושש שלא יהיה לו אח"כ מנץ לשמוע קדושה.
- (יב) אשי ישראל פרק כ"ה אות ד' וטעמו דכיון שאין לחיוב לענות על אמירת י"ג מידות ולכן עדיף שימנע כדי לחשוש לשיטת המחמירים באמירת פסוקים קודם ברכת התורה.
- (יג) אשי ישראל תשובה כ"א בסוף הספר בשם הגר"ק עפ"י דברי הגר"א שהביא השעה"צ סק"ג דמעיקר הדין מותר לומר סליחות קודם ברכת התורה וכיון שיש כאן מצוה באמירת י"ג מידות עם הציבור כמבואר בברכות ל' ותענית י"א א"כ יש לסמוך בזה על עיקר הדין להיתר.
- (יד) הליכות שלמה פרק י' סעיף י"ד ובספר אמת ליעקב פרשת כי תבוא פכ"ז פסוק י' ואף שאומר פסוקי תורה יכוון באמירתו שהוא רק לשם "ברכה" לברך את ישראל ולא בשביל לימוד תורה ולא מביעיא אם כבר קראו "כהנים" שיש עליו חיוב לשאת את כפיו אלא אפילו יש רק כהן אחד ולא קראו "כהנים" מ"מ הרי מקיים בזה מצוה ולכן אם רוצה יכול לסמוך על עיקר הדין להיתר.
- (טו) כמבואר בסימן ס"ה סעיף ב'.

ח] כמו שאסור ללמוד קודם ברכות התורה כן אסור לקרות קריאת שמע קודם ברכת התורה (ח^א) אכן אם קם משינתו סמוך לזמן קריאת שמע ורואה שהשעה מאוחרת ואם יקדים לברך על התורה יאחר זמנה מותר לו לקרוא קריאת שמע לפני ברכת התורה ויכוון בהדיא שאין כוונתו לשם לימוד תורה רק לקיום מצות קריאת שמע בלבד (ח^ב).

ט] אמנם יש שכתבו שאין היתר לקרות רק ב' פרשיות ראשונות של קריאת שמע אבל לא יאמר פרשת ציצית קודם ברכת התורה (ט^א).

י] אך יש מחמירים וסוברים דאסור לקרות קרי"ש לפני ברכת התורה והוא מצוה הבאה בעבירה ובכל אופן יש לו לברך לפחות ברכה אחת שהוא ברכת אשר בחר בנו שיוצא בזה מן התורה ואח"כ יקרא קריאת שמע (כא^א) ועל כן כיון שההיתר לדעת המקילים אינו פשוט כ"כ והוא רק בשעת הדחק ולכן ישתדל מאוד להימנע מלקרות קריאת שמע קודם ברכת התורה שלא בשעת הדחק.

יא] וכן המקיץ משנתו בבוקר ורוצה להמשיך בשינתו אך חושש שמא יעבור זמן קרי"ש יטול ידיו ויכול בשעת הדחק לקרוא קרי"ש בלי ברכת התורה לפניו כדי שיוכל אח"כ כשקם משינתו לברך ברכת התורה כהוגן ובכוונה (כא^ב) וכן המקפידים על טבילת עזרא ואם יתמהמה עד אחר טבילתו יאחר זמן קרי"ש יכול לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה ולאחר טבילתו יאמר ברכות התורה (כא^ג).

יב] יש אומרים דכל ההיתר לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה הוא רק כשהוא סוף זמן השני אבל אם עומד לפני סוף זמן הראשון יברך תחילה ברכת התורה ויקרא קרי"ש בזמן הגר"א (כב^א).

ביאורים והוספות

ובשו"ת ארץ צבי הנ"ל מצרף להקל עפ"י חידושו של מהר"י הלוי אחי הטו"ז בסימן כ"ה טו"ז (ס"ק) דמצוה הנמשכת פוטרת כשמברך עליה אף למפרע וכ"כ בשטמ"ק ברכות ט"ז (ד"ה רבי קור) וכמובא בברכת הסוכה בסימן תרל"ט.

כ] אף שהוא ודאי מדאורייתא משום זכירת יציאת מצרים אבל המצוה של זכירת יציאת מצרים זמנה כל היום ויכול לאומרה אח"כ בשעת התפילה אחר ברכת התורה כ"כ בשו"ת בצל החכמה שם ובשו"ת שרגא המאור ח"ב סימן ס' אך שאר הפוסקים סתמו ולא חילקו כלל ומשמעות דבריהם שיכול לקרות כל הקרי"ש.

כא] בשו"ת מגדלות מרחקים סימן ה' אינו מתיר לקרות קרי"ש לפני ברכת התורה ואפילו אי עביד לא מהני ולכן יקרא ברכה אחת ואפילו לא יספיק רק פסוק ראשון תוך זמן קרי"ש יוצא לדעת הפוסקים דרק פסוק ראשון מן התורה ובשו"ת יוצב אברהם סימן ח' מביא כמה מקורות דבקרי"ש מקיים מצות תלמוד תורה עיין שאגת אריה סימן א' דהתורה מחייב שני חיובים א' חיוב כללי של לימוד תורה ב' חיוב לקיים מצות ת"ת דווקא ע"י פרשת קרי"ש בזמן שחרית וערבית וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן ק"ט ד"ה הגה) דתכלית מצות קרי"ש הוא בשביל לימוד תורה ובפמ"ג משב"ז (או"ח סימן ר"ט) מיישב למה לא מברכים אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא קרי"ש וכתב דהוא בכלל הברכה אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה דקריאת שמע בכלל דברי תורה ובשו"ת יוצב אברהם כתב כמה סיבות מדוע לא יועיל מה שמכוון בהדיא שלא לצאת מצות ת"ת עיי"ש.

כב] שו"ת אז נדברו ח"ט סימן נ"ד.

כג] שו"ת ארץ צבי בספר שיח השדה שם ובספר ישראל והזמנים ח"א סימן ח' אות כ"ח בהגה"ה ובישועות חכמה על קיצור שו"ע (סימן י"ז) מחמיר בזה.

כד] דעת נוטה להגרו"ק עמוד קצ"ה אך מסתבר שאם נוקט להלכה בזמן הראשון ומקפיד תמיד על כך יכול להקל גם ככה"ג כמו"כ מסתבר שאם עומד לפני סוף זמן קרי"ש של המגן אברהם וקורא על תנאי שאם זמנו של הגר"א אמת הרי מה שקורא עתה הוא כקורא בתורה א"כ באופן זה אין היתר לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה.

טז] משנ"ב שם סק"ח כיון דאינו אומר את הפסוק לשם לימוד.

יז] בשער הציון שם סק"א כתב דבשאר פסוקים של קריאת שמע מקבל שכר כקורא בתורה כמבואר שם בסעיף ג' דהנכנס לבית הכנסת והציבור קורין קריאת שמע "טוב" שיקרא עמהם כל קריאת שמע ויקבל שכר כקורא בתורה עיי"ש וכיון דנחשב כקורא בתורה אין לאומרו קודם ברכת התורה.

יח] בבית יוסף ישנם ב' דרכים אם קריאת שמע שקורא לחובתו הוא כדברי תורה או שנחשב כתפילה ואינו כלימוד תורה אמנם פשוטות הגמ' במנחות (צ"ט ע"ג) א"ר ר' יוחנן משום רשב"י אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה הזה מפך עיי"ש וכן בנדריים (ח' ע"א) דאי בעי פטר נפשיה בקרי"ש שחרית וערבית וזוהו מקיים מצות הגית בו יומם ולילה ומוכח בזה דקריאת שמע שקורא לחובתו הוא בכלל תלמוד תורה.

יט] בשו"ת בית יוסף אומץ להחיד"א (סימן ס"ו) כתב דהא דמבואר בגמרא הנ"ל דבקרי"ש יוצאים מצוות ת"ת היינו אם מכוון לשם כך אבל בלא כוונה לשם לימוד תורה לא נחשב כתלמוד תורה וכן העלה בזה להקל בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן י"ט) ובספרו שיח השדה (שער א' סימן י"א) ובשו"ת אבן ישראל (ח"ט סימן ס"ג) ובשו"ת יען יוסף (ח"א סימן ל"א בהגה) שכן נוהג הגה"צ מפאפא בשעת אונס מחלה שקורא קרי"ש לפני ברכת התורה וכ"כ באורחות רבינו (ח"ג עמוד ר"ג) בשם החזו"ן איש וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"א סימן א') עיי"ש שביאר דלרוב פוסקים הרי חיוב ברכת התורה רק מדרבנן וחיוב קרי"ש הוא דאורייתא ובפרט דיש לצרף דעת הפוסקים דקרי"ש שקורא לחובתו אין לו דין תלמוד תורה ואפילו אם נאמר דברכת התורה ג"כ חיוב מן התורה מ"מ יש לסמוך לקרוא קרי"ש ואח"כ לברך על התורה עפ"י"מ שכתב באשל אברהם בוטשאטש (בסימן מ"ו סעיף ט) דמן התורה די בברכה על התורה פעם אחת ביום ויכול להיות אפילו בסוף היום אלא שלתחילה נכון להקדים לברך קודם הלימוד ובספר קובץ תשובות (סימן ט) מביא ראייה להיתר מהא שכתב הפמ"ג בסימן נ"ב שהמתפלל עם הציבור והגיע לאהבה רבה ועדיין לא אמר ברכת התורה יכוין שאינו רוצה לצאת באהבה רבה ידי חובת ברכת התורה ויכול לברך אחר התפילה ומוכח להדיא שמוותר לומר קריאת שמע ללא ברכת התורה עכ"פ בשעת הדחק

כ"ו מנחם אב

כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מראשית כזאת הודעת הלא הוא אבי השושילתא קדישתא רביה"ק מרן בעל הישמח משה זי"ע אשר כידוע ומפורסם דאגתם של עניי ארץ ישראל הי בראש מעיניו, רבות פעל בבנינו קופות הצדקה שנועדו לחזק את יקירי קרנתא דשופריא, ובכך הרגיש בנפשו מקושר לארדה"ק.

ואף גם מבצבץ ועולה מספריו הק' את גודל חיבתו והשתוקקותו אליה, וכך כותב רביה"ק בספרו ויואל משה (מאמר ישב א"י סי' קיב עמ' שיח) וז"ל: וק"ז מרן הישמח משה זלה"ה שבכ"מ בספריו מחשיב מאוד ישיבת א"י, וכשרצה חתנו הק' הארי' דבי עילאה זצלה"ה

ליסע לאר"י כתב לו מכתב בתוקף שלא יסע, וכתב שם על הנסיעה לא"י באמת מי לא ידע מגודל ערכה של מצוה זו ובוודאי גם אני חשקה נפשי לדבר זה, אך כבר אמרו חז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה וכו'.

(המכתב נדפסה בישמח משה הנדמ"ח בליקוטים).

ועל הכל גלוי וידוע המיית נפשו וכליון עיניו הק' לעת הגאולה ובנין בית הבחירה, אשר היתה חוץ בלתי נפרץ אצל שאר צדיקי עולם, עד כדי כך שקדושי עליון בדורו העידו עליו שהוא ניצוץ נשמת ירמיהו הנביא ומפני שהוא בעצמו ראה כמו עניו את חורבן בית המקדש לכן ציפה במידה מיוחדת כזו לבנינה ושכלולה, וכל ימיו אשר חיה לא הירפה רגע כמימרא מלהחיש קץ הגאולה בתפילותיו, עד אשר לפני הסתלקותו מעלמא הדין הבטיח שבעלותו השמימה ירעיש עולמות ולא יכנס בגו עדן גינתא עד כי יבוא שילה.

וכן בקודש חזינו אצל רביה"ק מרן בעל הייטב לב זי"ע אשר נכספה וגם כלתה נפשו לחצרות ה' בארדה"ק, וכל ימיו דיבר בקדשו מקדושת הארץ וגודל סגולתה כפי שנראה בעליל בספריו הק', ובפרט בספה"ק ייטב לב עה"ת ריש פר' לך שם נרגש ביותר גודל חיבתו ורגשותיו לארעא קדישא, עד שמחדש כי בארדה"ק הנהגתו של הקב"ה הוא בהתגלות ממש בכחינת אל הארץ אשר יאראך.

כל אלו שזם להסתופף בצל קדש וליהנות מזיו תורתו

מיום עמוד רבינו הק' על דעתו ועד יום זיבולא בתרייתא דיליה, כאשר בחד קטירא איתקטיר לחיי עלמין ית', לא הסיח דעתו הק' אף לרגע כמימרא ממעצבו של עם ה' היושב בציון על אדמת קודש.

ששה פעמים נסע רביה"ק לבקר בארץ ישראל, בראשונה בהיותו עוד רב בעיר קראלי ביקר בארדה"ק בקיץ תרצ"ב, ואח"כ ששה רבינו בירושלים יותר משנה שלימה לאחר המלחמה בשנת תשי"ו, ועוד ארבעה פעמים כשכבר הי גר באמריקא בשנת תשי"ב, תשט"ו, תשי"ט, וביקורו האחרונה תשכ"ה, כל ביקור לעצמו הביא קירבה והערצה מן הישוב הישן שבארץ ישראל אל

רביה"ק זי"ע, ורבינו השאיר רישומא קדישא בגודל קדושתו על כל דעי ארעא קדישא, והשפעתו הגיעה עד למרחוק בכל קצוות ארץ ישראל ומקום שהי קובץ יהודים החרדים לה ולתורתו.

מורשת אבות

מידה זו קיבל רבינו מאבותיו ורבותיו הק' עצי התמרים זי"ע אשר היו מקשרים מאוד לארדה"ק וכל ימי חייהם התאוו לראותה ולחון את עפרה, געועם וכיסופם עלתה על כל גדותיהם והתבטאה בכל עת מצוא כאשר התקשרו בקשר עליון דאורייתא אל הארץ הזאת.

אבותיו ואבות אבותיו עסקו כולם במעות א"י, לחזק את הישוב הישן מיהודים חשובים היושבים על התורה ועל העבודה בחצרות ה' בתוככי ירושלים, הי' בזה חליפות מכתבים ממרן הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע ואחריו ממרן הגה"ק העצי חיים זי"ע, שכתבו להרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידערמאן זצ"ל אדמו"ר מלעלוב ירושלים, בנוגע המעות שנשלחו מחצר בית סיגעט, גם הגה"ק הייטב לב זי"ע הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, וכן הגה"ק הישמח משה זי"ע עסקו בשליחת ואסיפת מעות לעניי ארץ ישראל.

כדמבאר רבינו בשו"ת דברי יואל יו"ד סימן צ"ז.

מענין גדול אהבתו של מרן הקדושת יו"ט זי"ע לארה"ק סיפר הרה"ח הישיש ר' יוסף ברדאש ז"ל מעיה"ק ירושת"ו, דבעת נסעו לחו"ל כשד"ר לעניי אר"י השתהה בעיר סיגעט אצל מרן הקדושת יו"ט זי"ע שהיה ידוע בגודל חיבתו לעניי א"י, ובביתו של הקדושת קראו אותו בלשון חיבה "דער ארץ ישראל איד".

ואשר על כן הוציא חרב מתערה להגן על קדושת הארץ כאשר באו פריצים וחיללוה עת החלו לצוץ קבוצות קטנות של הכופרים בה' ובתורתו ששמו לעצמם מטרה לפרוק מעליהם עול תורה ומצוות, וכדי לצוד ברשתם נפשות תמימות מישראל כינו ואימצו לעצמם את השם 'חובבי ציון', והתחילו לעשות פעלים להעלות יהודים תמימים מארצות הגולה לארה"ק, ומרן הקדושת יו"ט אור כגבור חלצו, קיבץ אסיפות רבנים ומנהיגי האומה ונעמד בראש מערכות אלוקים חיים להפר עצתם ולקלקל מחשבתם הרעה, וגילה קבל עולם ומלואו פרצופם האמיתית ודרכיהם הנלוזות ובכך מנע בעדם לסחוף אחריהם תמימי לבב.

והנה כי כן המשך בגאון ובעוז בנו אחריו רביה"ק מרן בעל עצי חיים זי"ע אשר בימיו הקצרים עלי אדמות קיבץ וריבץ והירבה פעלים כבירים לטובת תושבי ארה"ק, ולסיבה זו מסר נפשו ומאודו למען קופת רבי מאיר בעל הנס לכוננה ולהעמידה על מכונה והיכלה, ואף גם ייסד בעצמו כולל בארה"ק כדי לתמוך ולעמוד כעזר וסיוע לעניי ארץ ישראל.

וכך נולד רבינו מושרש עם תשוקה לא"י מה שהיתה לו בירושה מאבות אבותיו אשר כל ימי חייהם דאגו למען ארץ אשר עיני ה' בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

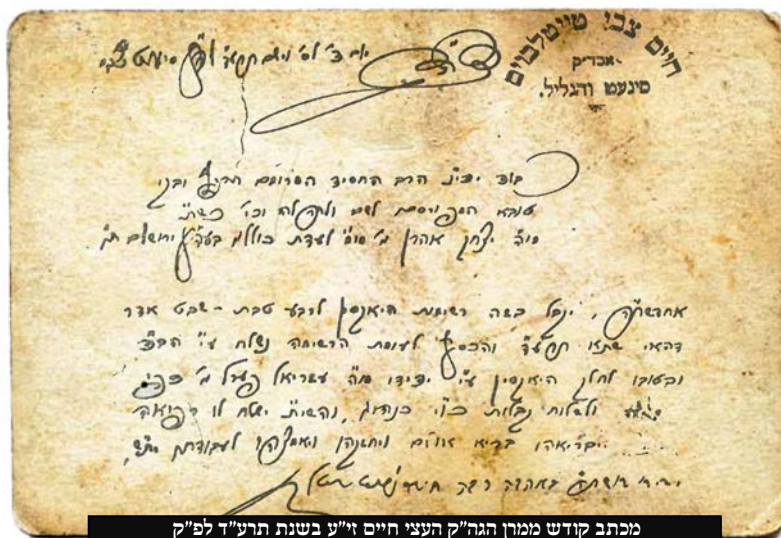
ידעו להעיד ולתאר גדול ציפתו לאר"י שגעשה בליבו הטהור עד אין קץ, והי' מרגלא כפי החסידים הזקנים שלא בכדי זכה מרן הייטב לב שחותנו הרה"ק מטאלטשווא זצ"ל בחר בו והעניק לו בצוואתו בתורת ירושה את בית דירתו בעיה"ק צפת תובב"א, כי לא נעלם מעיניו גדול התקשרות חתנו הק' לפיסת אדמת קודש.

גם רבינו מביא בספרו הק' (שם עמ' שיג) על חיבוב הארץ של ק"ו מרן הייטב לב זי"ע, וז"ל: ...הנה הדפים בעצמו מה שאירע לו אצל ק"ו הייטב לב זלה"ה ונודע אשר ק"ו זלה"ה הי' חובב הארץ מאוד מאוד וכ"ק חמוי הגה"ק האבדק"ק טאלטשווא זצ"ל היה אח"כ אבד"ק צפת נסע לא"י בעצתו, גם הוא ז"ל היה בדעתו ליסע אלא שאמר אח"כ שרואה שצריכים לו במדינתו וא"א לו לנסוע... עיי"ש.

וכך הונחל והושרש גדול חין ערכת וחיבת הארץ לממשיך השושילתא קדישתא הלא הוא רביה"ק מרן בעל הקדושת יו"ט זי"ע שאהבתו לארה"ק פרצה כל מיצר וגבול, הרבה שלוחי דרבנן שנדרו מגבולות הארץ למדינות הים כדי להביא מזון וציידה להשביע כל נפש שוקקה ורעבה יושבי ארה"ק, נתקבלו אצלו בחיבה יתירה ומופלגת וכיבודם ביותרת הכבוד ועמד לימינם שיצליחו במשימתם, ושיגר מכתבי בקשה לכל הסרים למשמעתו לקבלם בעין יפה ולתומכם ברוח נדיבה, וכן ידוע שבכל אמרותיו הק' בהגיעו לענין גאולת הארץ נפש יצאה בדברו בהשתוקקות עצומה, וידוע שכבר גמר אומר בליבו בסוף ימיו להעתיק מושבו בארה"ק אלא מן השמים לא איסתיעא מילתא.

עד כדי כך גדלה אהבתו לארה"ק אשר אף גם כל חפץ שהובא אליו מארץ ישראל היתה אצלו יקרה מפנינים ומפז,

וכמו שמעיד עליו בנו רביה"ק זי"ע בתשובות דברי יואל כי כל חפץ מארץ ישראל זכתה אצלו לחביבות יתירה, וכמו שידוע קיבל מרבו הקדוש מרן הרב"ח מצאנו זי"ע בעקטשיע אשר נתפרה מבד שהובא מארה"ק, ושמר עליה כעל בבת עינו, מרן רביה"ק בעצמו הי' רגיל לספר לפעמים מגודל אהבתו דמר אביו לארה"ק, ובתוך דבריו סיפר פעם, שאביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע חיבב כל בגד שהובא מא"י או חפצים אחרים (פרט לאתרוגיי א"י שלא רצה לקחת משום האיסור להוציא פירות א"י לחו"ל,

מכתב קודש ממרן הגה"ק העצי חיים זי"ע בשנת תרע"ד לפ"ק לא מגבאי הכולל בארה"ק אודות התמיכה אשר שלח עבור עניי אר"י

מכתב אשר שלח המשב"ק של מרן עצי חיים זי"ע לגבאי הכולל בארה"ק אודות המעות אשר נשלח לעניי אר"י, ובתו"ד כותב בזה"ל: "גם ימחול לשלוח קבלה על שם כ"ק הגה"צ מו"ה יואל ט"ב שליט"א האבד"ק קראלי על סך 500 לעי"

**ישיב ל' צריו
ו' כפר א' דמתו**

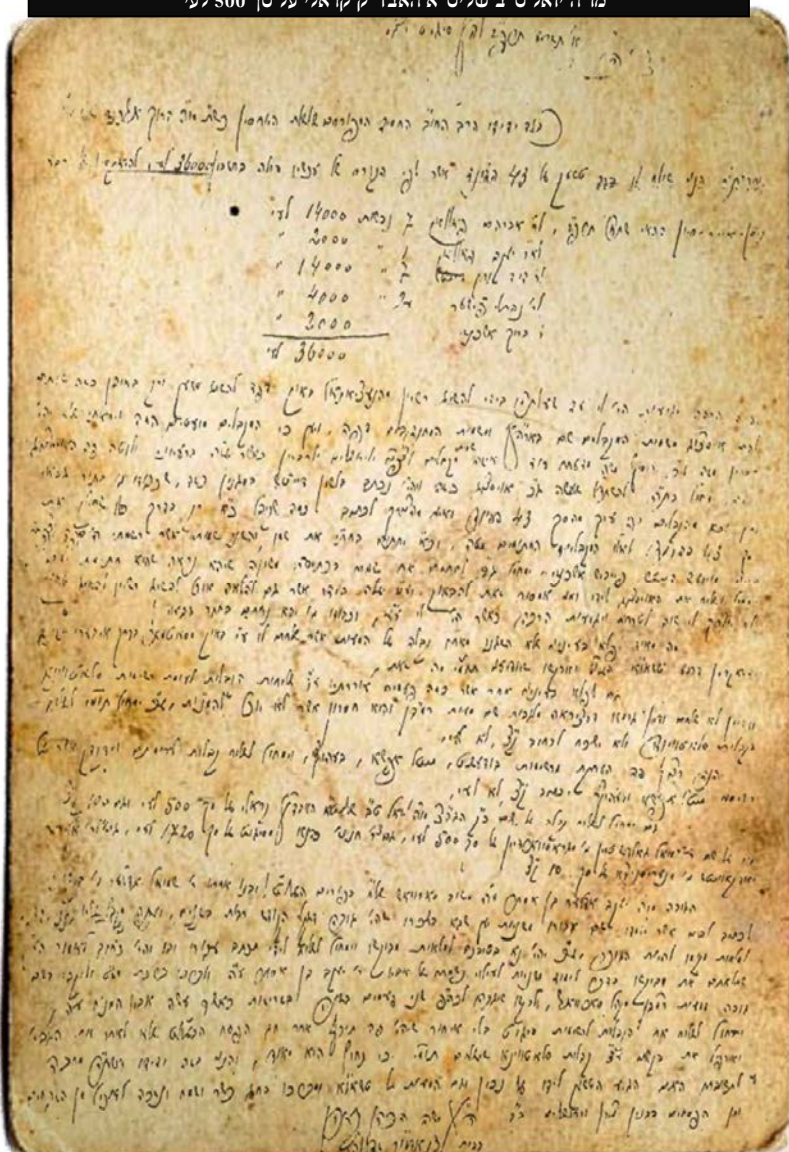
עוד מימי נעוריו הבלטה במידה מיוחדת געגועיו וכיסופיו של רבינו לארה"ק, והיו כל עיני ארץ ישראל חקוקים על לוח לבו, ומגודל האהבה היה נלחם מלחמת ה' נגד המלעיבים אותה ומחללים את קדושתה ומטמאים את הארץ, וכל ימיו פעל פעולות נמרצות לחזק את יראי ה' היושבים בארץ החיים ומתנהגים שם בקדושה וטהרה מתוך דחקות ועוני, ואי אפשר לתאר בחרט עלי גליון את רוב פעולותיו למען יושבי ארה"ק אשר פעל למענם במסירות נפש.

על הפלגת אהבת ארץ ישראל שהיה בלב רבינו מילדותו, העיד עוד אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל כאשר סיפר ש"ב של רבינו ז"ל הרה"צ השיש ר' יואל אשכנזי ז"ל מטבריא, שזוכר מילדותו, כי טרם שנסע אביו הרה"צ ר' ברוך אשכנזי ז"ל (בט של הגה"צ רבי יואל זצ"ל אביד ולאטשבו ובעמח"ס מהר"י אשכנזי, חותנו של מרן הקדושת יו"ט זי"ע) לארץ הקודש לחונן את

עפרה ולהשתקע שם, נסע יחד עם אביו ז"ל לעיר סיגעט לדודם מרן הקדושת יו"ט ז"ל להתברך מפי צדיק בברכת פרידה, ומרן הקדושת יו"ט ז"ל כיבדו ביתורת הכבוד, וגם רבינו ז"ל שהיה אז בחור כבן י"ד שנה היה שם באותו מעמד, וכשנתנו להם מידי דמיון לאכול נענה הקדושת יו"ט ואמר להאורח הילד יואל אשכנזי שיאכל עם רבינו ז"ל מקערה אחת, ואמר: אתה שמך יואל והוא ג"כ שמו יואל, ואתה נוסע לאר"י ובני יואל הרי הוא אוהב את ארץ ישראל, על כן מן הראוי שתאכלו יחד בקערה אחת (ובל"ק: די הייסט יואל, און ער הייסט יואל, די פארסט קיין ארץ ישראל, און מיין יואליש האט ליב ארץ ישראל" דערביער עסט פון איין שיסל).

וברבות הימים כאשר היה משכן קדרשו של רבינו בארה"ב בא פעם אחת ר' יואל אשכנזי ז"ל לבקר את רבינו, וכאשר נכנס לבית רבינו אמר בהתנצלות כי היות שאין לו לרבינו טבלא על כותלי ביתו שגר שם על כן היה קשה לו למצוא את ביתו, ענה לו רבינו בדרך צחות: היה לכם לשאול איה משכנו של ה"שונא ציון" הידוע, ואזי היו כולם מראים לכבודו את מקום דירתו, ועל זה הוזכר לו הר"י אשכנזי את דברי אביו הקדושת יו"ט הנ"ל שהוא אוהב ארץ ישראל, ורבינו ז"ל אישר את העובדא.

ידועה היא אמרתו שאמר רבינו פעם דמרומו שמו בפסוק בפר' האזינו (שכידוע מספדי"ק ששמותם של בני ישראל מרומים

הימים ימי ביקורי של רבינו בארה"ק, לאחר פטירתו של הגה"ק מהר"ח זאנענפעלד זצ"ל וחכמי ירושלים בראותם בו כליל השלימות והמעלות של מנהיג ישראל הראוי לכהן פאר בעיר רבתי עם, הודרו לבצע את הדבר והתאספו כמ"פ לדון על ניוון זה כדי שסיכמו כולם בזה, והחליטו לאסוף חתימות מחכמי ויקורי קרתא דשופריא, ונתמנו ע"ז ועד מהרבנים החשובים ה"ה הגה"צ המקובל ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל הגה"צ ר' ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל, הגה"ח ר' יוסף האפמאן זצ"ל, הרה"ח ר' יוסף חיים שיינבערגער, וחתנו

הרה"ח ר' שמואל דייטש, הרה"ח ר' שלום ליבערמאן, הרה"ח ר' יעקב אייזנבאך, שקיבצו כמה מאות חתימות מיראים ושלמים, יקירי ירושלים ת"ו, ובעיקר עמדו לימים קהילות החסידים והקנאים שבירושלים שתלו תקוותם שרבינו בא יבא ברנה לכהן כרב דמתא, וע"ז יתרום קרן התורה והיהדות בעיה"ק ירושלים ת"ו.

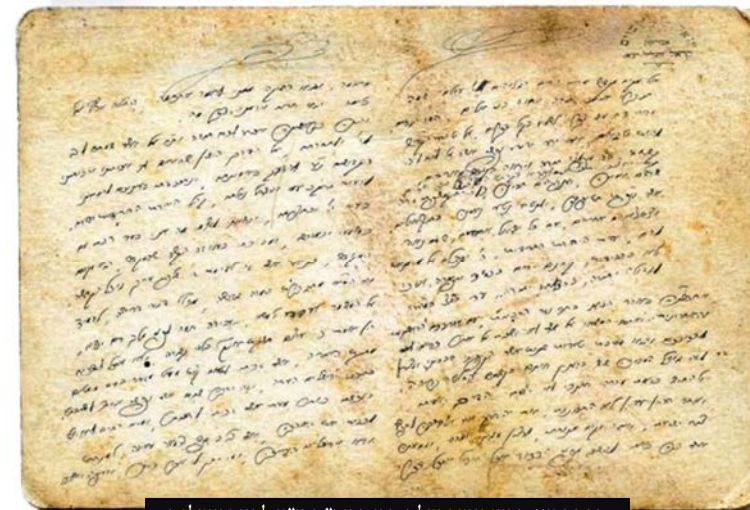
לאחר הימים טובים של שנת תרצ"ג הגיע לרבינו כתב קאנסוס ונזר הרבנות, שהיה מעשי ידי אומן פיתוחי חותם בנוטריקון שמו של רבינו, שמקבלים עליהם מרותו של רבינו, וגדולי הצדיקים שבחול"ה הגה"ק ממנוקאטש זצ"ל והגה"ק מקאלאשיץ זצ"ל שלחו מכתבי עידוד וחיווק לעדת החסידים בירושלים שיצליחו במשימתם להביא את רבינו זצ"ל לארץ הצבי.

רביה"ק ז"ע ענה אז לאנשי ירושלים מכתב עוז חביון אשר ערך בכת"י בנעימים ובחרוזים נאים, ושם מעלה

בשירת האיזני מרומז שמו ביחד עם א"י, בפסוק **ישיב לציון ו'כפר א'דמתו**, ואדמתו היינו ארץ ישראל, וממילא מרומז שמו הקדוש יחד עם ארץ הקודש, וכמ"פ בעת שהיה רבינו עולה לתורה בפר' האיזני והקריאה בשישי מסתימת בפסוק זה, הרנינו וגו' ונקם ישיב לציון וכפר אדמתו עמו, התבטא רבינו ואמר: בפסוק זה מרומז שמי וא"י גם יחד, ישיב לציון מרומז המלחמה נגד רשעי ישראל, וכפר אדמתו עמו, מרומז בזה דארץ הקדושה אינה מקפדת עלי ח"ו על עמדתי איתן נגד פעולות הנעשים על אדמתה.

ורמז נאה הוסיף על זה הגאון האדיר בעל מנחת יצחק גאב"ד ירושלים זצ"ל שדבר זה מרומז בגמ' (כתובת כתובת עה.) **עה"פ ל' ציון יאמר איש ואיש יולד בה**, ודרשי' אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, ור"ת של הפסוק **ל' ציון י'אמר א'יש ו'איש** הוא שמו הק' של רבינו המצפה לראותה, ונרמז שמו בקדושת ארץ ישראל, (נדפס בפסוק מנחת יצחק עה"ת פרי וישב).

בס' חיבת ירושלים בהקדמת המו"ל כותב בין השאר סיבת הדבר שהביאתו להדפיס ספר זה, וז"ל: **כי עלה בלבי השתוקקות לעסוק באיזה דבר מצוה, וגם לקבוע דירתו בעיה"ק, ושאלתי בעצת כ"ק אדמו"ר מרן הגה"ק מו"ה יואל ט"ב (זיע"א) אב"ד קראלי, והוא מסר לי את הספה"ק הזה להדפיסו, כי הוא תועלת גדול, ומקיימים בזה מצות שאלו שלום ירושלים, עכ"ל.** (בספר הנ"ל מתאר כל המקומות הקדושים וקברי הקדמונים בארה"ק, נדפס בסאטמאר שנת תרצ"ג).

מכתב עוז חביון אשר שלח מרן רביה"ק ז"ע לפני ירושלים

מי יתן... אעופה ואשכונה...

על עוצם אהבת קדושת ארה"ק שהיתה קשורה לרביה"ק, ועד כמה היה רצונו עז להתיישב בה, נוכל לראות ביותר ממכתבו המופלא שהשיב להעדה החרדית בירושלים ת"ו בשנת תרצ"ג, לאחר שכבר הגיעה לידו הכתב רבנות שהתמנה לרב ואב"ד העדה החרדית, וכתב להם אז תשובה מאהבה ומענה ארוכה על בקשתם הנ"ל.

מרא דארעא דישראל

לא בכדי ראו בני ארץ ישראל בריבוי זי"ע למנהיגים ולרועם הנאמן, כאשר ישא האומן את היונק כן נשא אותם במסירות נפש ממש, כשכל שנתיו שימש כמלכי צדק מלך שלם, ככהנתו רבות בשנים לנשיא העדה החרדית, וכן אח"כ כשישימש לגאב"ד עיה"ק כלילת יופי מושו כל הארץ.

אע"ג שרבינו זי"ע הי גר בחו"ל, מ"מ היו עיניו ולבו ראשו ורובו מכוונים תמיד למקום המקדש, בבחינת את כנציבין ומצורתך פרוסה עד לירושלים.

רבינו לא הסיוח דעתו הקדושה אף לרגע כמימרא מהיהדות החרדית בארץ ישראל, הן בעניני הכלל והן בעניני הפרט של כל יחיד ויחיד, וחזיקם תמיד ועודדם כאב על בנים. וידוע שפעם הביאו לרבינו בד חרש לתפור ממנו

בגעגועים את ימי שהותו בארה"ק, ומסביר להם בטו"ד שלא יוכל למלאות מבוקשם, ונבצר ממנו לעת עתה לבוא לעיר הקודש, ובין השאר כותב, וזה לשון קדשו: "הן אמת כי עוצם תשוקת ארה"ק בלבי קשורה, ולא אוכל לשכוח מתיקות האורה, אשר זכיתי לטעם קצת מעט מזעיר בימים מועטים בתוככי ירושלים העירה, וזה הרבה שנים אשר נפשי איוותה לשיבתה, ועכשיו ביותר מעת אשר זכיתי לראותה, ומים רבים לא יוכלו לרבות את האהבה, אשר בלב ונפש צמאה ורעבה, למנוחת יהודה וירושלים העריבה, ומי יתן לי אבר כיונה, אעופה ואשכונה, בעיר הקודש מקום השכינה וכו'..." (ראה תצלום מהמכתב במלואו ונדפסה בדבריו יואל מכתבים ח"א, עמ' קמ"ה, מכתב צ"ט)

כידוע לא יצא אז הדבר לפועל, כיון שרבינו זי"ע לא רצה לעזוב עדת מרעיתו תלמידיו וחסידיו שהיו מקושרים עמו בלב ונפש, ואז נתקבל לכהן כאב"ד בירושלי הגה"ק מהרי"צ דשינסקיא זצ"ל אבדק"ק חוסט, ולימים אח"כ נתקבל רבינו לרב בעיר הגדולה סאטמאר.

במשך השנים השתוקק רבינו הרבה פעמים לעלות לארה"ק כך גם בשנת תרצ"ט התכוון לעלות לארה"ק ולהתיישב שמה אלא שמפני סיבות שונות לא יצא אז הדבר לפועל.

כאשר עלה הכורת על עם ישראל ורובא דרובא מיהדות הגולה נכחד ונעקד על קידוש ה' הי"ד, ובחסדי הש"ת ניצול רביה"ק מציפורני הרשעים האלה, ועמד על חוף מבטחים במדינת שווייץ, או אז גילה רבינו חפצו ותאוותו להתיישב בארה"ק, כפי שכתב אז בשנת תש"ה בתשובות דברי יואל (היא סי' קל"ז) וולשה"ק כי כל מגמתי כעת לישוב בארץ החיים ולהמתין שם על ישועת ישראל הבאה בב"א עכלה"ק, ואז נסע רבינו והתיישב בעיה"ק ירושלים ת"ז, ודר שמה שנה תמימה הוא שנת תש"ז לפ"ק, ואז נתקיים מה שרמזו רבינו במכתב קודש הנ"ל: "אולי ימים ידברו וגו' אשים לדרך פעמי, לעבור נהרות וימים, לאווירא דארעא קדישא המחכים חכמים".

קאפטן לרבינו, כשהמשב"ק נכנס אל הקודש פנימה להראות לרבינו את הבר, אמר לו רבינו למה הי' צריך לקנות אותו והלא יש לי די מלבושים, ענהו המשב"ק שהבר הזה עלה זול ביותר ושילמו לזה לא יותר מעשרים דאלער, השמיע רבינו קול אנחה ואמר לו הרי כמה יהודים מא"י היה אפשר להחיות עם עשרים דאלער.

זאת עמדה במחשבתו של רבינו כל ימיו, ובכל פרושה מיותרת כבר דאג לבני א"י, לבו הי' ער ופתוח לכל צרכיהם הן בגוף והן בממון והי' מיצר בצרתן של יהודי ארץ ישראל וכמו"כ ראו בחוש גדול החשיבות שיש אצל רבינו ליהודי של ארץ ישראל.

ראה אשר הכופרים השתמשו במצות ישוב ארץ ישראל להסית את עם ישראל להידחם מדרך התורה, ולכל תועבתיהם השתמשו בלשון חיבת הארץ, ובעוה"ר עלה בידם לצוד נפשות נקיות לאלפים ולרבות והעבירו על דתם ועל דעת קונם, תחת המסוה של חיבת הארץ.

ומעת תקופה זו אשר הכופרים השתמשו במצות ישוב ארץ ישראל להסית את העם לעלות בחומה ולדחוק את הקץ ולעזוב את אמונת אלוקי עולם כבש רבינו את גדול גענועיו וכיסופיו לארץ הקודש וחדל לדבר מזה, והיה אומר שכמו שהמצבה שהיתה אהובה בימי האבות, ומאז שהכנענים עשאוהו חק לעבודתם נאסר לנו להשתמש בה, כמו כן בענין ישוב ארץ ישראל מאחר שהכופרים לקחוהו לכלי זינם להעביר בה את ישראל מן הדת ולטמאות את הארץ, מאז אין לנו להפליג בשבח ישיבת הארץ ומאז היה רבינו זהיר מאוד בלשונו שלא יתלו גם בו בוקי סרוקי בענין זה.

ובספרו הק' ויואל משה קבע רבינו ז"ל מאמר "ישוב ארץ ישראל" שהוא מוסד לברר הלכות ישוב ארץ ישראל בכל פרטיה ודקדוקיה, ושם מסי' קל"ח ואילך האריך רבינו לבאר מש"ס ופוסקים שבדור הזה שעשו הציונים את מצות ישוב ארץ ישראל חק לעבודתם, אין להפליג לההמון משבח מצות עליה לארץ ישראל כי רבים חללים הפילה ועצומים על הרגויה, והאריך שם לברר אשר כעת יש סכנה עצומה לדור תחת ממשלת הכופרים עיי"ש.

וראה לשון קדשו בחידושי תורה פרשת בשלח (תשי"ב) וז"ל: מי יתן והיה שיעזור השי"ת שנוכל לעבוד את הבורא ב"ה בארצנו הקדושה, וויי גוט וואלט דאס געווען ווי וואויל וואלט דאס געווען, אמנם כשטיטוס הרשע עשה מה שעשה לפני ולפנים בקודש הקדשים, היה זה גרוע הרבה מאשר היה עושה זאת בחוץ, וכשחז"ל התרעמו על

ועובדא מאלפת במאד סיפר אחד מיקירי ירושלים הרב החסיד ר' לייב גאלדבערג זצ"ל שבסוף ימיו הי' גר בשכינות לרבינו זי"ע בויליאמסבורג, והוא הי' רגיל בכל שנה ושנה בחג הסוכות ליכנס אל הקודש פנימה, ולברך על האתרוג של רבינו, כשהיתה לו זאת זכיה גדולה ומיוחדת, באחד מן השנים קדם ר' לייב והגיע לפני שיצא רבינו להתפלל בביהמ"ד, כשברצונו ליכנס לרבינו, אמרה לו הרבנית תחי' שרבינו עדיין לא התפלל, ושיחזור אחרי התפילה, פתאום נפתח הדלת ורבינו יוצא מחדרו, ומראה לר' לייב להיכנס בחדרו, ואמר לו בזה"ל: ר' לייב, אן ארץ ישראל דיגן אתרוג האב איך נישט צו בענטשן דערוף, אבער אן ארץ ישראל איד האב איך יא, בלייבט שטיין דא נעבן מיר בשעת איך מאך די ברכה אויפן אתרוג, וועל איך כאטש האבן ארץ ישראל נעבן מיר"...

וכמים פנים אל פנים ראו ההערצה והאהדה הגדולה וההתקשרות וחביבות של בני א"י ובראשם חכמיה ורבניה וגדוליה לרביה"ק זי"ע, גדולי ויקירי א"י הזקנים שבאותו הדור, כבר ראו ברבינו כשהי' עדיין צעיר לימים, שפני משה כפני חמה.

בצערניך ירושלים

כאשר נתייסדה המדינה הציונית בשנת שח"ת עמך, שוב לא רצה רבינו ז"ל לדור תחת ממשלת המינים בעת ההוא כאשר השתלטו הכופרים על ארצנו הקדושה וכבש את פלטרין של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובאו פריצים וחיללוהו, וטימאוהו בכל מיני טומאות ועקירת הדת, מאז לא מצא רבינו מנוח ומרגוע לנפש, כי בהיות נפשו קשור לקדושת הארץ לא היתה נפש יכולה לסבול את עלבון הארץ אשר ודים מטמאים אותה וביותר כאב לבו כאשר

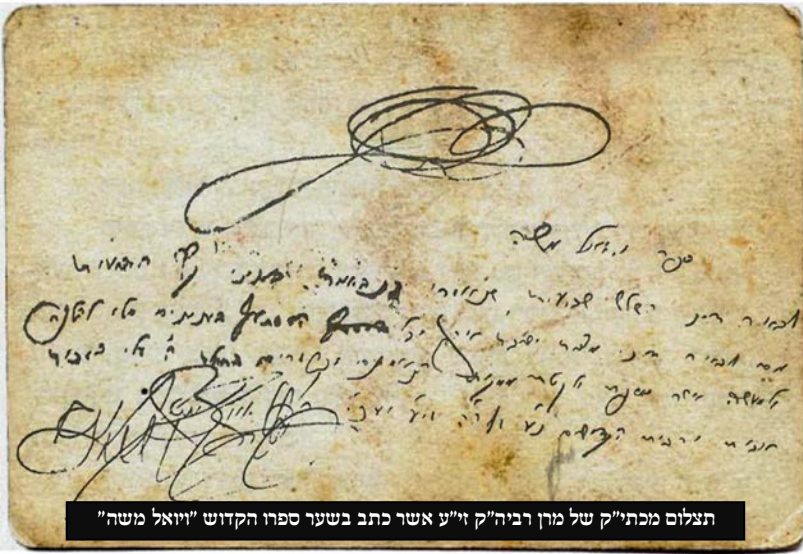
זה לא דיברו בזה על הקודש קדשים, רק אדרבה וכו' עיי"ש.

והי מרגלא בפומי של מרן רביה"ק לומר דברי הצמח ה' לצבי (פ' ראה) שבהיות שאין ארץ ישראל סובלת עוברי עבודה על כן כשחוטאים בא"י באה שם רצועה מארס והם חושבים שהם בירושלים והם מכזבים וכו', (ועי' ביואל משה מאמר ב' סימן קכ"ט).

וידוע שכאשר היה רבינו בארה"ק (שב"ק פנחס תשכ"ה בירושלים עה"ק) הזכיר בדרשתו דברי הצמח ה' לצבי הנ"ל, והוסיף ואמר בענוות קדשו, מי יודע אם יש לי זכיה לדרוך על אדמת קודש בארץ ישראל...

לא זו מחבבה

אף אחרי התייסדות המדינה הציונית בארץ הקודש, שפרצה הטומאה בכל הארץ עדיין לא זו רבינו מלחבב את ארץ ישראל והי' עמל כל ימיו להשריש שם יתד ופינה של קדושה וטהרה בהקמת מוסדותיו הק' בארה"ק, ומסר נפשו לחזק מוסדות התורה בטהרה שבארץ ישראל, ועוצם מסירות נפשו בעבור מוסדותיו באר"י יכולים לראות מלשון קדשו ממה שכתב באחד ממכתביו לארץ ישראל, וז"ל: והיודעים ובקיאים בהאמת מדי פעם יודעים את רוב עמלי וגודל היגיעות שיש לי בעתים הקשות להחזיק את הישיבה, ואנ"ש והידידים הכל צווחו להפסיק את הענין מחמת ראותם גודל הקושי ודיבת רבים באופנים שונים, אך מחמת חיבת החזקת התורה הקדושה בארץ הקודש אני עומד על מעמדי, ואקוה להשי"ת שאל יעזבנו... עיי"ש בלשונו הק'.

תצלום מכתב"ק של מרן רביה"ק ז"ע אשר כתב בשער ספרו הקדוש "ויואל משה"

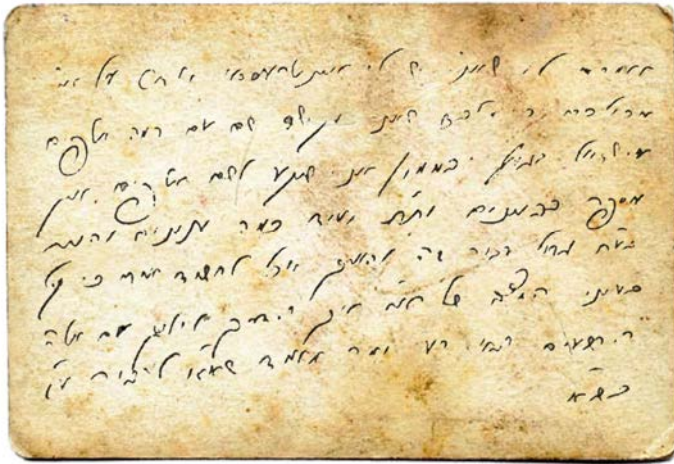
חיבת ארץ הקודש מהו ?

פעם נסתובב השיחה אודות רב אחד מגדולי האגודה שנמצא במכתביו דברים הנוטים לציונות, ורבינו התאונן מאוד על זה, ואמר שהלה נתפס לרעיונות הנוטים למינות ר"ל, והיה שם אחד מוקני החסידים שהסתופף עוד בצל הרה"ק משינאווא ז"ע ושאר צדיקים, והמליץ על הרב הנ"ל שמפאת גודל חיבתו לארץ ישראל נתפס לרעיונות כאלו, והאהבה קלקלה את השורה, והתרעם רבינו ז"ל מאוד על דבריו וצווח איך יוכל חסיד כמותו שעוד זכה להסתופף בצל צדיקים הקודמים כהרה"ק משינאווא ז"ע לומר שחיבת ארץ ישראל גרמה לו שיהי' לו דעות נפסדות, אדרבה אהבת וחיבת אר"י צריך להביא ההיפך, להתרחק מדעות ומעשי הציונים המלעיבים את הארץ, כי הלא מצוה גוררת מצוה, ואי אפשר שאהבה אמיתית לארץ ישראל תביאתו לידי קלקלה.

עינו וליבו שם כל הימים

במשך זמן הקיץ של שנת תשי"ח היה נאסר ע"י הרופאים מלהרבות בדיבור עקב הרפואות השונות, ובאותו פרק זמן היה מעלה את כל שיחותיו על הנייר, ובאחד מהכת"י דאו כתב אודות שנתוכח עם אחד מהראשי

ישיבות בארדה"ב בענין ארץ ישראל, וכתב בזה"ל: "אמרתיו לו שאני יש לי אינטערעסע יותר על אר"י מכולכם, כי מלבד שאני מקושר שם עם כמה אלפים מישראל בגוף ובמומו, אני שוקע לשם אלפים אין מספר בבנינים ות"ת ועוד כמה ענינים, והנני בע"ה גדול עבור זה, ואיך יוכל לחשוד אותי כי קל בעיני המצב של א"י, אך הדרך לילך עם אלה הרשעים הוא רע ומר מאוד שא"א לעבור על זה בשום אופן".

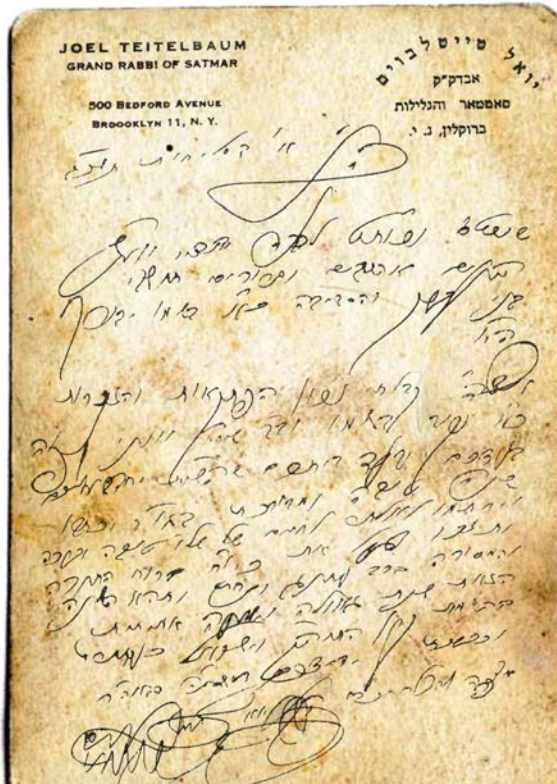
מצות ישוב אר"י בזמנינו

היה לחידוש בעיני המקורבים למה זה ממחר רבינו להתפלל, שלא כדרכו תמיד לעסוק בהכנותיו קודם התפילה וכו', ובכל הלילה עסק רבינו בהכנות כדי שיוכל להתפלל ברן יחד כוכבי בוקר, ועלה בידו להתפלל בהשכמה לפני שהגיע לחוף הים, ורבינו התפלל או בהתלהבות נפלא טרא מאוד, ואחר תפילת שמונה עשרה כבר ראו מרחוק את גבול הארץ והיו המתפללים מביטים למרחוק ולא התפללו בקול כראוי,

וכאשר הרגיש רבינו בזה אמר בהתרגשות, חבל, חבל, שאין אתם ממהרין להתפלל כאן בכוונה, כי בהיותנו על היבשה בארץ ישראל תחת שלטון הכופרים, מי יודע אם נזכה להיות בארץ ישראל האמתית ולשפוך שם שיח לפני ה', אבל כעת בהיותנו בתוך הים בתוך גבולי אר"י במקום טהרה ואינו תחת שלטונם, זה בודאי הוא ארץ ישראל המוכשר ביותר לקבלת התפילות, על כן עלינו למהר ולשפוך שיח לפני ה' בכוונה לפני שנגיע לחוף ארץ ישראל, או הבינו למפרע למה זה מיהר רבינו כ"כ להתפלל, וראו את גודל תשוקתו ואהבתו לקדושת ארץ ישראל באופן נפלא.

בהיות רבינו ז"ל דר בירושלים בשנת תשי"ז נטפל אליו רב אחד מרבני האגודה וטען לפני רבינו שהיות שרבינו התיישב בארץ ישראל ומצוה בעידנא דעסיק יואיל נא לברר את ההלכה שיש חיוב לעלות ולהתיישב בארץ ישראל, ונתרגש רבינו ז"ל והשיב לו, איך אוכל לברר ההלכה נגד האמת, שבאמת אין חיוב בזמן הזה לעלות ולהתיישב בארץ, (כמו שבירר בארוכה בספד"ק ויואל משה

מאמר ישוב א"י מדברי כל הפוסקים) ואמר לו רבינו בזה"ל: ליב האבן ארץ ישראל, האב איך ליבער פון אייך, אבל לברר שיש חיוב לעלות שזה נגד האמת זה אי אפשר לי, ובפרט כעת שהציונים התלבשו במצות ישוב ארץ ישראל למען תפוס את בני ישראל ברשתם אין לנו להתעסק בזה.

תשובה מאהבה אשר שלח מו"ר רביה"ק ז"ע לאנשי שלומינו פה בני ברק יצ"ו עם פרוס הימים גוראים שנת תשכ"ד לפ"ק

והתפללו דרך ארצם

כאשר נסע רבינו לארץ ישראל בשנת תשי"ב לפ"ק בלילה לפני הגיעו לשפת חופי ארץ ישראל הודיע רבינו למקורביו שמחר בבוקר הוא רוצה להקדים ולהתפלל קודם שיגיע לחופי ארץ ישראל, והדבר

זנר אלקים טרם ינבה

שקיעת החמה – כך בא לידי ביטוי זעקת האבל והשכול אצל כל בית ישראל על דבר השריפה אשר שרף ה', כך נראה הזעזוע שפקד את כלל ישראל עם הסתלקותו של קודש הקדשים, צדיק הדורות, איש אלקים, עיר וקדיש מן שמיא נחית, שהלך לפני דורינו כעמוד אש לנחותינו הדרך, מרן רבינו הקדוש והטהור זיעועכ"א.

בשנה זו חל יומא דהילולא קדישא כאותו היום המר אשר קשה כשריפת בית אלקינו בהילקח מאיתנו מרן רביה"ק זי"ע – יום א' שופטים כ"ו אב תשל"ט – במדורינו זה ננסה לתאר כפי מה שדינו מגעת את אחרית ימיו עלי אדמות עד עת פטירתו מן העולם כאשר נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש לדאבון לב כל בית ישראל.

תרומה ר"ח אדר חל שינוי לטובה במצב בריאותו של רבינו ובכל יום ויום השתפר מצבו יותר, עד שביום א' סליחות כבר נכנס רבינו לבית מדרשו, וזכו ישראל לשמוע אל הרינה ואל התפילה כבשנים קדמוניות,

במרוצת הזמן הלך המצב והשתפר הודות לה', כך שהנהיג את כלל ישראל, אם כי לא באותה מתכונת כבשנים הקודמות, בכל זאת זכינו לשמוע מפה קדשו דא"ח ותפלותיו הטהורים, ובעולם כולו ציפו שבמהרה תעלה ארוכה למכאוביו.

בשנים האחרונות עזבוהו כוחותיו ומאוד נחלש, לא היו אתו כוחותיו כמקדם, אבל ברוחו הטהורה המשיך לעמוד על המשמר ופקח עין על כל דבר שעלה על הפרק בחיי עם ישראל, ובמיוחד בעדתו הקדושה והעדה החרדית.

בחמשת השנים האחרונות שאב תענוג ונחת בראותו ששאיפתו הטהורה להקמת קריה נאמנה הוגשמה ו"קרית יואל" שבמאנרא קמה, אשר בעשרות שנותיו האחרונות הגה מרן זי"ע את רעיון הקמת קרית עצמאית הרחק משאון הכרך והמולתו, ולא נתן מרגוע לנפשו הטהורה עד שזכה להקים קריה נאמנה לה ולתורתו באמרו כי "בלי הקמת קריה זו לא יצא ידי חובתו בעולמו",

ביום ב' כי תצא לסדר כי תבנה בית חדש" שנת תשל"ד לפ"ק תקע אהלו ואוה למושב לו בעיר הקודש הזה שנקראת על שמו "קרית יואל" יציז.

כך זכתה היהדות החרדית בזכות תפילותיהם של ישראל למתנה של עוד שנים עשר שנים – משנת תשכ"ח עד שנת

שנת תש-כ"ח

לאחר מלחמת ששת הימים היה העולם מטושטש ומבולבל מהצלחת המלחמה שהסיתו ראשי הציונים הדתיים שכאלו היו נסים ונפלאות, ובראות רבינו את הטשטוש הנורא ואת בלבול המוחות אף בקרב בני ישראל הכשרים צוה רבינו לאסוף ולהעתיק את הדברי תורה ורשפי אש שהשמוע בס"ג מדי שבת בשבתו בשנת תשכ"ז ולקובעם בקונטרס בפני עצמו קונטרס "על הגאולה ועל התמורה".

בהקדמתו לספרו הנ"ל כותב רבינו בתו"ד: "ושנית לא אוכל מחמת מצב בריאותי שלא אוכל לכתוב בזה כי הצינתני רוחי ובטני וחס לבבי בקרבי בכתבי הדברים האלה, השי"ת יעזור לי שלא יזיק לי לבריאותי שאוכל לעמוד על המשמר", ודברים מעין אלו אמר לאחד מגדולי המקורבים באמצע כתיבת ספרו בזה"ל: "איך שפיר אז דער מוח בלייבט מיר שטיין פאר גרויס ווייטאג".

ואכן בליל שב"ק פ' משפטים – שקלים כ"ה שבט שנת תשכ"ח באמצע תפילת מנחה נפל למשכב בעוה"ר, גדולי הרופאים התיאשו מלהושיע באמרם כי המחלה חמורה היא מאוד, השמועה המחרידה עשתה לה כנפיים, ועוד בליל שב"ק התכנסו לומר תהלים בכל הבתי מדרשות, תלמידי וחסידיו רבינו די בכל אתר ואתר לא התיאשו ועשו משמורת תהלים והרבו בתפילה ובקשה להשי"ת שישלח רפוי"ש לרבינו שיוכל לנהג עדתו כמקדם. תפילתן של ישראל עשתה רושם וביום ה' פ'ר

תשל"ט - בהם המשיך רבינו לעמוד בראש מערכות ישראל וניהל עדתו על מי מנוחות כמקדם.

ונר אלוקים טרם יכבה

יסופר שפע"א כשביקשוהו לבוא לראות את הדירה החדשה אשר בנו בשבילו סירב להיכנס, וכמה שבועות לפני פטירתו ניאות לבוא לראותה, והיה אך נכנס בה עמד ומשתאה ושאל בתמהון: למי בניתם את הפלטין הזה, ויצא משם מיד, כל השומעים רעדו אחותם.

שני ימים לפני פטירתו אמר שהוא צריך ל"ז מאת דאלער בשביל עני הגון ולא חפץ לאמר למה זה צריך המעות ורק אחרי פיתוים רבים הודה שהי' לו חלום קשה מאוד ולבו פועמו ורוצו לפדות עצמו, הסכום הובא מיד אבל באו בינתיים ענינים שונים ולא הוציא לפועל את מחשבת הפדיון, ועוד מעט וכבה האור הגדול הזה, וחושך אפילה כיסה את הארץ.

וידוע מה שסיפר א' המשמשים שבפרשת האזינו תשל"ט השנה האחרונה לימי חייו עלי אדמות נכנס אל הקודש פנימה ורבינו עבר אז על הסדרה, ומעיניו זלגו דמעות הרבה בלי הרף, ולתמהונו הרב שאל את פי קדשו על מה ולמה הבכי' הלו, ענה לו רבינו שכתוב ברמב"ן שכל אחד ואחד מרומו שמו בפרשת האזינו, והנה את שמי מצאתי מרומו בפסוק ידי ואמרת ח"י אינוכי לעולם, ופירש הדבר שהאדם אינו חי לעולם רק אם מניח אחריו ברכה בדברי תורה ובני ישראל לומדין את תורתו או שפתותיו דובבות בקבר, וזו היא ח"י אנוכי לעולם.

בחודש אלול תשל"ח תקע רבינו בשופר בכל יום אחר תפילת שחרית, לפני ראש השנה הודיע רבינו לר' עזריאל שבר"ה לא יתקע בשופר כי אין לו כח לזה, וכשבא הגה"צ משארמאש זצ"ל להתברך מאת רבינו קודם ראש השנה אמר לו רבינו שמכבדו בתקיעות שופר, ואף שבימי אלול תקע רבינו בלי שום עיכוב לא רצה רבינו לתקוע בראש השנה באמרו: "אלול בלאזט מען ווי אזוי מען בלאזט, ראש השנה בלאזט מען ווי מען הייסט פון אויבן", ונתקיים אז מה שאמרו חז"ל במס' ר"ה כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה, כי בסוף שנה זו ביום המר והכואב נפלה עטרת ראשינו בעוה"ר.

שב"ת משובש לבינו...

שבת קודש פרשת ראה היה שבת נעלה ביותר ב"קריית יואל" השבת היה שבת מברכין אלול. נקבצו ובאו קהל עצום

מאנ"ש מכל קצו תבל לחסות בעילא דמהימנותא תחת כנפי קדושת רביה"ק ז"ע בבית מדרש הגדול בעיר ואם בישראל קריית מלך רב "קריית יואל" המעטירה, והיה בית המדרש הגדול מלא וגדוש מפה אל פה, ואין אתנו יודע עד מה על מה ולמה נקבצו ובאו קהל המונים כזה אמנם אע"ג דאינהו לא חזי מולייהו חזי, ולא עלתה על לבנו כי זהו היום האחרון לימי חייו עלי אדמות ועד מעט הנה אדונינו לוקח מעל ראשינו ויפרד מאתנו, אותנו יעזוב לאנחות.

בערש"ק הלך רבינו למקוה בשעות הצהריים כהרגילו, ולאחר מכן קורא שניים מקרא ואחד תרגום, מבלי שירגש עליוכל שינוי, אם כי מקורביו ראו על פניו שאיננו מרגיש בטוב.

רביה"ק נכנס לתפילת מנחה מעוטף בטליתו, רשפי אש קודש ניתזים מפניו המבהיקות בהדר עילאי, אך עדיין איש לא פילל ולא מילל כי רביה"ק נכנס לקבל את השבת האחרונה שלו עלי אדמות, בתפילת קבלת שבת שרים את הניגון הידוע על בואו בשלום, וההתלהבות גדולה עד אין שיעור, רבינו מרים את ידיו הקדושות ושר בדביקות עצומה, אך אינו יכול לעמוד כל העת על רגליו מחמת חולשתו, עם כל זה גם לכשהתיישב המשיך לפזז בידיו הקדושות בכלות הנפש.

אחרי התפילה נכנס רביה"ק לחדרו, חלק מהקהל נשארים לעמוד על מעמדם והמתניו שרבינו יתחיל כמנהגו כמחצית השעה אחרי התפילה לומר "שלום עליכם", חלק אחר מהקהל כבר הספיקו ללכת לביתם ולשוב לקראת עריכת שולחנו הטהור, אך כאן אירע דבר פלא, תרדימה נפלה על רבינו ואם כי עשו כמה פעולות לעוררו אך ללא הועיל, ורק כעבור שעה וחצי התעורר רביה"ק, ואמר כי הוא מוכן לקידוש, הגבאים מעירים לו כי עדיין לא זימרו "שלום עליכם", אך רבינו בשלו, "הוא מוכן לקידוש". מגישים לו את הכוס, ורבינו משמיע בקול אדיר כהרגילו את הקידוש, התופאה מפליאה, אך עדיין לא מקדישים לכך תשומת לב רבה, ועדיין לא הבינו את פשר דבריו כי הנה הוא מוכן לקידוש... בכל זאת ערך רבינו את השולחן עד שעה מאוחרת בלילה.

גם בשבת בבוקר בתפילת שחרית כן, למרות שהיה חלוש מאוד וסבל יסורים קשים בעוה"ר, אעפ"כ התאמץ בכל שארית כוחותיו ונכנס להתפלל עם הציבור, אמר את ברכות השחר בקול והתחיל להתפלל. מבקשים ממנו שיתפלל לפני העמוד כדרבו, רבינו מתחיל כדרכו ב"עד הנה" אך קולו צרוד והוא אינו יכול להמשיך, והוצרכו להוריד לפני התיבה בעל תפלה אחר שיגמור את התפלה, אף על פי כן עלה רבינו ז"ע לתורה כמנהגו בעמידה, והקשיב לקריאת התורה מתחילה עד סוף, וגם בירך ראש חודש אלול בהתעוררות רבה והשתפכות הנפש, אך לקראת הסיום קולו נחלש כל כך עד שכמעט ולא שמעו מאומה.

בטוב ומבקש לעורר רחמי שמים, כי רק זה יכול להושיע, מיד מתקשרים לכל פינות העולם, ומוזעקים את כל היהדות החרדית להזעיק שמים וארץ לשלומם של רבינו, החרדה הולכת וגוברת, הרופאים ממשיכים במאמצים נואשים לחזק את לבו של רביה"ק.

בשעה שש החלשה הנשימה מאוד, וכמו כן הלב, הרופאים מודאגים מאוד ואומרים שאין לאל ידם להושיע, ורק רחמי שמים יכולים להועיל, אך שערי שמים נסגרו וגזר דינינו נחתם, רבינו מורה למשמשו שלא יזוז ממנו אף רגע, בידו הקדושה החזיק בו, ובירו השנית תיקן בעצמו את האירמולקע ואת הדיוקנא קדישא, ומתכוונן לרגעיו האחרונים עלי אדמות כשפתיו הקדושות מרחשות ללא הרף, ופניו מזהירים כוזהר הרקיע.

בבתי המדרש רקעו יהודים שחקים, בכו ובקשו רחמי שמים, אבל גם במדרוים היה מאבק מר "עליונים מבקשים את רבי ותחנונים מבקשים את רבי" יהודים התחנונו ובקשו "יהי רצון שיכופו תחנונים את העליונים" לדאבונו קרה ההיפוך "נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש".

אשכנתי דרבי

דקות אחדות לפני השעה שבע הרגיש המשמש כי אחיות רבינו נתרופפה מיד רץ להזעיק את הרופאים, הרופאים מרכינים את ראשם כשצער עמוק נסוך על פניהם, וכך כשהקהל כולו היה נתון בספיקות, בין תקוה לחרדה, מגלים הרופאים כי לב ישראל נדם. ככה נר ישראל, האור הקדוש שורח קרוב למאה שנה, והאיר את חשכות הגלות, הפסיק בעוונותינו הרבים מלהאיר: עמוד העולם שכל בית ישראל נשען עליו, נשבר; צדיק יסוד העולם נתבקש לשיבה של מעלה, וכלל ישראל נתייתם, דורנו השפל נשאר ללא מנהיג וללא מורה דרך, רוח אפנו משיח ה' אשר אמרנו ביצילו נחיה בגוים, נלכד בשחיתותינו, נשארנו כצאן בלא רועה.

מיד כשידיעה מרה זו נודעה, נרעדה יהדות העולם, קינה ובכי הקיפה צעירים כוקנים קטנים כגדולים. חוטי הטלפון מסרו במהירות הבזק ידיעת האסון לכל מרכזי היהדות בעולם כולו, וכל בית ישראל התעטף באבילות בלתי ניתנת לתיאור.

ויבכו אותה כל בית ישראל

הגוף הקדוש הובל תיכף ל"קרית יואל" שם התכוננו

סעודת היום "עתיקא קדישא" ניהל רבינו כבכל שבת, אכל כזית "המוציא" והקפיד על שיעור גדול כמו שהיה תמיד נוהג בזה, כן טעם מכל מאכלי השבת שהוכנו, והתנהג בכל כמו בכל שבת ושבת.

נהפך לאבל מחולינו

כשמאות אנ"ש התאספו בביהמ"ד הגדול ב"קרית יואל" לתפלת המנחה וסעודה השלישית נמסר מפה לאוזן שרופא נקרא לבוא אל רבינו, תיכף התחיל כל הקהל מקטן ועד גדול באמירת תהלים ופסוקי דרחמי, בפנים בחדר המיוחד המשיך רבינו בעבודת הקודש התפלל מנחה בצבור ואף התכוונן לסעודה שלישית.

אבל בעת רעוא דרעיון החמיר מצבם לדאבונו רבינו התיישב ליד שולחנו הטהור בעינים סגורות, ומחשבותיו הטהורים משוטטים בעולמות העליונים, רעדה אחזה את כל המקורבים, הרופאים אמרו שיצטרפו לקחת את רבינו לבית החולים, ידיעה זו עוררה דאגה ואימה אצל כולם, אחר יציאת השבת התחילו להזעיק את העולם כולו, בבתי המדרש התכנסו יהודים לשפוך שיח ולעורר רחמי שמים, חיש מהר פושטת השמועה גם למקומות מרוחקים יותר, בכל הערים, בקאנטריס, מתאספים כולם לאמירת תהלים לשלומם של צדיק הדור אבל שערי רחמים נעלו, גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי, אף אחד לא שיער שהאסון האיום כה קרוב.

המומחים הגדולים והרופאים שהיו רגילים לטפל עם רבינו נקראו במוציא שבת קדוש להופיע אצל רבינו ז"ע, בסביבות השעה 11 יצא האמבולנס בליווי הרופאים המופרסמים.

לב יודע מרת נפשו, במוציא שבת קודש בתוך האמבולנס בנוסעו לבית החולים מאונט סיני בניו יורק, פנה רבינו ושאל בדאגה מרירית "וואס וועט זיין?" "וואס טוט זיך?" וואהין פארט מעין? – מלים ספורות אלו השמיע הרבי ז"ע בעת נוסעו לבית החולים.

בבתי המדרש לא פסקו מלומר תהלים ועקבו אחר כל ידיעה מבית החולים, עד שעה ארבע היו הרופאים שבעי רצון ממצבו, ברם אחר כך נהפך שינוי לרעה, תיכף התחילו להרעיש עולמות, הרופאים עשו כל המאמצים, אבל המצב החמיר יותר ויותר ליצערנו,

בשעה חמש דיבר רבינו מעניני הרפואות שרצו לתת אבל חוץ מזה לא דיבר מאומה, רק שפתותיו רחשו תפלות ויחידים, רחושי מרחשי שפותיה.

לאחמ"כ אמר רבינו לאחד המשמשים כי אינו מרגיש

ז"ע, תוך כדי בכיות נוראות ביקשה שכ"ק רבינו ז"ע יעורר רחמי שמים על הדור האומלל והשכול.

ויהי בנסוע הארון, כשארון הקודש עם הגוף הקדוש החל לזוז מבית המדרש, שוב פרץ הקהל בבכי מר, עדה קדושה של רבוא רבבות קונן והתאבל על הסתלקותו של מנהיג הדור.

מאות חסידים מחוץ לארה"ב, מארץ ישראל לונדון, אנטווערפן וויען, ציריך, פאריז, ובראזיל, שכרו מטוסי צ'ארטער ומיוחדים בכדי להספיק להגיע אל ההלוויה בעוד מועד, וחלקם עוד הגיעו ברגעים האחרונים לפני סתימת הגולל, קרעו כדיו וחלצו נעליהם וישבו על הקרקע חצי שעה ונהגו אבילות.

השמש שקעה בעת סתימת הגולל, עשרות אלפי האבלים עמדו בבית החיים החדש כאבודים מבלי לדעת מה יעשו, קבוצות חסידים מחוץ לארה"ב באו אחר זה, כך גם במשך כל שבועת ימי האבילות, ברכות נתחומים הגיעו מכל ארצות תבל, מרבנים ראשי ישיבות אדמו"רים הסתדרויות רבניות, קהילות, מוסדות התורה והחסד ואישים מפורסמים.

הרבנים הושיבו תיכף ישיבה על קברו, שם לומדים בני תורה ואברכי כולל בלי הפסק, זרם האנשים אל הציון הקדוש לא פסק במשך כל השבוע, יום ולילה, בכל ימות השבוע נישאו הספדים בעשרות בתי המדרש דסאטמאר המפורדים, כמו כן בשאר בתי מדרש כדיו אב בית דין שמת מספידין אותו כל שבעה.

ירושלים תתן קולך

עם השמע הידיעה המחרידה כי תקפה מחלתו של רבינו זצוק"ל ביום השבת וכי הכניסוהו לבית החולים, נהרו אלפי יהודי ירושלים לבתי הכנסיות לתפילה ותחנונים, ארונות הקודש נפתחו, וקול יללה נשמע בשכונות החרדיות שלא פסקה עד שעת הצהרים, כלי רכב שונים מלאי צאן אדם קרעו את הדרכים כדי לפקוד את ציוני הקודש בהר מירון ובגליל העליון, המונים עלו להר הזיתים על ציוניהם של רבני עיר הקודש ושפכו שיח ותפילה לבטל רוע הגזירה.

במשך כמה שעות לא הגיעה כל ידיעה מארה"ב אך כאילו והלבבות אמרו ליהודי ירושלים והנה זה! לוקח את אדונם מעל ראשם, מטעם הביד"צ הודבקו מודעות דחופות שקראו לעורר רחמי שמים לרפואתו של רבנו הקדוש ולתפילת צבור בהיכל ישיבת "מאה שערים", בשעה המיועדת 12.30 כבר היה ההיכל הגדול מלא עד אפס מקום. הרבנים חברי הביד"צ, ראשי ישיבת, יקנים בעלי צורה לצדם של אלפי אברכים ובחורי הישיבה, שלוח

לקדש בית החיים החדש, בבתי הכנסת ובתי המדרש הורידו את הפרוכת מארונות הקודש, אלפים קרעו בגדיהם והתנפלו ארצה, נערים וזקנים גברים ונשים התהלכו בוכים ודואגים כאבודים. ילדים געו בקולי קולות. שטף של אנשים החל לזרום מכל הפנות אל מאנראו. כל הדרכים נכבשו ממחנות אנשים שמיהרו ל"קרית יואל". בכל הישיבות ובתי תשב"ד ביטלו תלמוד תורה, כדיו אב בית דין ונשיא, שמת. ביטול מלאכה כללי נתהוו בכל מקום, יהודים מחוץ לניו יורק ומכל קצו תבל עשו מאמצים כדי להגיע אל ההלוויה.

מטעם החברא קדישא נקבע, שרק תלמידים מבין חמישים שנה ומעלה יהיו מנושאי המטה הבית דין של קהל יטב לב הטיל חוב של ח"י דולר כפרדיון נפש על כל ראש משפחה לכופר נפש, הטהרה טבילה והקפות נעשו בבית המדרש הגדול בקרית יואל.

אחרי השעה שלש אחה"צ התחילו בהספדים כשבית המדרש מלא על כל גדותיו ובחוצו עמדו כמאה אלף מקוננים, זעקות אימות ובכיות ויללות פרצו כשראש הקהל ומנהל המוסדות ר' סענדר דייטש הכריז "נפלה עטרת ראשינו, אוי נא לנו כי חטאנו" היללות ארכו דקות הרבה, והציבור לא יכל להרגיע ולהשקוט עצמו, ר' סענדר דייטש אמר שהיו ספיקות גדולים אם בכלל יאמרו הספדים, מטעם האם ישנם מלים בשפת אנוש והאם יכולים להעריך את האבידה הנוראה שכלל ישראל סבל, ושנית מי מרגיש עצמו ראוי ומתימר לומר דברי הספד והערכה על האדם הגדול בענקים, אבל היות שמנהג בית אבותיו גאוני וצדיקי סיגעט ז"ע היה שכן אמרו הספדים, לכן לא שינו גם עכשיו, ברם לפני ההספדים אמרו המשמשים כמה דברים. ר' יוסף אשכנזי מסר בקול חנוק מדמעות כמה ענינים שהיו רצון קדשו של רבינו הקדוש ז"ע.

ראשון המספידים היה הגה"צ הרב ממוזשאי, אחר כך הספידו: הגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן, הגה"צ מפאפא, הגה"צ רבי נתן יוסף מייזעלס, הגה"צ רבי יחזקאל ראטה, הגה"צ מויען, הגה"צ דומ"ץ קרית יואל, הגה"צ מפריימאן, הגה"צ מלאנדסבערג, הרב הגאון רבי שלמה יום טוב פאלאק, והרב הגאון רבי משה יאזעפאוויטש, הבכיות וההתעוררות בשעת ההספדים היו עצומים מאוד. (כמה רבנים – כגון הרב מעזעליס, הרב מפאליטשאן ועוד – לא נשאו הספדים מחמת חולשת גופם).

לאחרונה הספידו כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל במדעות שלישי (רבינו שהה בשבת קודש פרשת ראה בלאם אנזעלעס, ובמאמאצם מרובים הצליח להגיע בתום שורת ההספדים) הביהמ"ד היה מלא על כל גדותיו, וגם בחוץ עמדו אלפים ורבבות המקוננים על השריפה אשר שרף ה'.

יללות קורעות לב פרצו כשהרבנית ע"ה נפרדה עם רבינו

הצבור אחד מנקיי הדעת שבירושלים עבר לפני התיבה, ושעות ההמונים עלתה השמימה.

כל ידיעה לא הגיעה במשך כל זמן התפילה של כל ספר תהלים וי"ג מדות של רחמים, אך הלבבות ניבאו שחורות מרגע לרגע ניתוספו אלפי אנשים שעמדו צופים בגזוטרואות והרחבה הסמוכה, משך שלש שעות תמימות נמשכה אמירת תהלים, ובדיוק ברגע שסיימו את המזמור האחרון שבספר עברה מפה לאוזן הידיעה המחרידה והמועזעת: "באה השמש בצהרים".

ציון במר תבכה

הצבור הענק הוכה בהלם, פני הנאספים חוורו כסיד, אף אחד לא העיז להתקרב לשליח הצבור שכבר פתח ב"יהי רצון" שאחרי אמירת תהלים ולהודיעו על השמועה, ההמונים כאילו נתאבנו, ורק כשהגיע שליח הצבור לי"ג מדות של רחמים, הורגש כי חברי הביד"ץ עוזבים במהירות את היכל התפילה, קול זעקה אדירה התפרץ מהמוני פיות, מאות תינוקות של בית רבן פצחו בגיעה אשר כמוה לא נשמעה.

קהל האלפים השליך את עצמו ארצה וקרעו את בגדיהם, שליח הצבור קרא בקול יללה: "ברוך דיין האמת", אנשים החלו רצים ברחובות. לאיפוא? להיכן? אין איש יודע, כבר זופניק ע"י בניני העדה החרדית נעשה שחור מאדם, חברי הביד"ץ כולם הגיעו שבורים ורצוצים ועטופי אבל, ההמונים חכו למוצא פיהם, מי ינחמנו בשעה הרת עולם זו.

מורי ההוראה כולם נתאספו בחדר הביד"ץ לבכי ולמספד ולארגון האבל על עדין של עם ישראל אשר ניטל ממנו. רבים

התארגנו בחפזן לצאת לארה"ב כדי להספיק להשתתף בהלוויה, הטלפונים טרטרו ללא הרף מהכא להתם ומהתם להכא, אך אין אשר יוכל לפצות פה – דממה ירדה על עיר הקודש.

על פי החלטת הראב"ד וחברי הביד"ץ הזכרו על אבל והספדים של גדולי הרבנים בשעה 9 בלילה – שעת ההלוויה בארה"ב, אך ההמונים עומדים קפואים ואינם זזים ממקומם, אין איש אשר יוכל לחזור לביתו, אלפים עומדים וממתנינים, מתפללים מנחה, מתפללים ערבית, וקולות נהי נשמעים לסורוגין.

רמקולים סובבים בשכונות ירושלים ומודעים ביללה הפולחת את הלבבות, על מועד קיום ההספדים "האיש הגדול אשר אמרנו בצילו נחיה עד בוא ינון איננו כי לקח אלקים".

השעה 9 יותר מעשרים אלף איש עומדים צופים על פני ככר זופניק הגה"ח ר' ליפא שווארץ ז"ל פותח את ההספדים, מיד עם הישמע המילים הראשונות געה הקהל כולו בבכי, עד שלא נשמע קול הרמקולים, רבי ליפא אומר דברים קצרים, ואחריו עולה ומספיד תמרורים כ"ק מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זצ"ל, שהכריז שכל הקהל יתישבו על הארץ ויקבלו עליהם אבילות ומי שלא קרע עדיין קריעה קרוע עתה, אחרי כן נשאו דברי התעוררות חברי הביד"ץ ה"ה הגה"ץ רבי משה אריה פריינד זצ"ל, הגה"ץ רבי ישראל משה דושנסקיא זצ"ל, והגה"ץ רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, קולות היגון גוברים על קול הספדנים, אחריהם מקוננים הגאון רבי אלימלך אשכנזי אבד"ק מעלבארן, הרה"ג ר' יהושע ראזנבערגער, הרה"ג ר' שמחה בונם וואלדנברג, הרה"ג ר' אברהם ראטה.

שורת הספדים ועצרת הקינה נסתיימו אך הקהל נשאר על עמדו, הרגשת יתמות עטפה את היקום כולו.

כוא"ב, א' שופטים לב ונפש דואב, נצח ישראל אבד וגלה, שמחת ישראל נהפכה ליללה, חכמה אבד ותושיה, כבים סוער אניה, טורפה סוערה עניה, שריד הדורות האחרונים, מרן גאון הגאונים, קודש הקדשים, אשר אמרנו בצילו נחיה בגוים, עלה בסערה השמימה תשעים ושלש שנה של קדושה וטהרה, איתקטרו בהאי קטירא.

כפינו פרושות לשמים בתפילה ותחנונים קדם שוכן מעונה, ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, נשיא קהל עדת מי מנה, ימים על ימי מלך תוסיף עד מאה ועשרים שנה, על מי מנוחות ינהל נטעי כנה, שה פוזרה בכל פינה ופינה, לקראת הגואל צדק ברננה, אמן.

בפי ישרים תתרומם

סיפר הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זללה"ה, שהרה"ק רבי מאיר הגדול השאיר אחריו בכתב יד קדשו חיבורים גדולים ונוראים בשם "אור תורתו של רבי מאיר" על התורה בדרך פרד"ס, ועל ש"ס חידושים נפלאים, ובאיזהו מקומן של שבחים ציין בסוף המאמר, עד כאן אמר לי מט"ט (המלאך מטטרו"ן), ע"כ אמר לי מיכאל, ע"כ אמר לי גבריאל, ונכדיו הקדושים ניסו לסדר כתבי קדשו לדפוס ופתאום הבערה ללהב יצאה ונשרפו הכתבי קודש. (מליצי אש' (כ"ב אב) ח"ב דב מ"ג ע"א

אם אסק שמים

גודל כח הרה"ק רבי מאיר ז"ל, עד שכתב עליו בספר דגל מחנה יהודה מהרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זללה"ה, כי היה בכוחו להוריד שרי מעלה. (מליצי אש' - כ"ב אב)

דמטמרין גליין ליה

כאשר ישב פעם עם תלמידיו בעת סעודה שלישית, הוציא לעניהם את צנצנת המן אשר הניח משה למשמרת, ואמר להם, ראו בני, זהו הלחם אשר האכילנו ה' במדבר, ואם תעבדו את ה' כראוי, תזכו שישפיע לכם שפע מצנצנת המן הזה, ולא יחסר לכם כלום, אף שצנצנת המן נגנו מאתנו, אבל מעיני צדיקים הק', לא היה שום דבר מכוסה ומוסתר, כמו שהיו צדיקים אשר זכו להיטהר באפר הפרה שנגנו ע"י מדבר קדמות להחיד"א מערכת א' אות כ"ה כי שום דבר לא היה טמון ומכוסה מנגד עיניהם. (עבודת עבודה ח"ב עמ"ס"ט)

כ"ב מנחם אב

הגה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע

מתולדותיו

רבינו נולד בשנת תע"א לאביו רבי יעקב איש תם מפרעמישלאן משלשלת היוחסין - וכעדות המגיד הקדוש מולאטשוב זללה"ה שמבית שני לא פסקה רוח הקודש משלשלת קדושה זו - בן אחר בן עד רבי יעקב מירוויש מקורביל בעל

השר"ת 'תשובות מן השמים'. בנעריו עסק רבינו במסחר ומעקלעריי, והגויים קראו לו מאיקו (מאיר) ספאוועדליווי (הנאמן). היה מתלמידיו הראשונים של הבעש"ט הק' זיע"א עוד קודם התגלותו והיה נקרא תלמיד חבר, היה בידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרהאביטש, והרה"ק רבי שבתי מראשקוב. והרה"ק רבי משה פאסטאך ז"ל זי"ע, והם אלו אשר בראשות הבעש"ט הקדוש זי"ע עקרו מן העולם כת הכופרים הפראנקסטען בהיכוח בלעמבערג, הרה"ק רבי מאיר זכה לתלמידים גדולים, וגאונים וקדושים הסתופפו בצל קדשו, נסתלק ביום ד' לסדר יזחלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקיך ב"ו (ראה) כ"ב אב תקמ"א (וי"א שבשנת תקל"ג) לפ"ק, ומנ"ב בפרעמישלאן.

לוח ההיילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים של בעלי ההיילולא אשר בשמותם נקובים

ימי ההיילולא

כ"ב אב

- רבי מרדכי בן הלל (מרדכי אחר הרי"ף) - ה"א ע'
- רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן ב"ר יעקב - תקל"ג

כ"ג אב

- רבי בנימין אהרן סלוניק אב"ד פודרוין ב"ר אברהם (משאת בנימין) - ש"ע
- רבי דוב בעריש גוטליב ב"ר יעקב (יד הקטנה על הרמב"ם) - תקנ"ז
- רבי צבי ב"ר יעקב יצחק (החווה) מלובלין - תקצ"א

כ"ד אב

- רבי ארי לייב מקראקא ב"ר יהושע בעל מגיני שלמה - תכ"ד
- רבי נתן נטע אייבישין ב"ר יהונתן - תקמ"ט
- רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ר מנחם מאניש (נטה אפרים) - תקפ"ח
- רבי אברהם אולמאן אב"ד לאקנבאך ב"ר שלום הריף - תר"ט
- רבי יעקב יוסף מולאגוב ב"ר מנחם מענדל - תרל"ד
- רבי שלום היילפרין מוואסלוי ב"ר דוד - ת"ש

כ"ה אב

- רבי ישכר בער מולאטשוב ב"ר יהודה לייב (מבשר צדק, בת עיני) - תקנ"ה
- רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ - תקצ"א
- רבי יעקב משולם אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב (ישועת יעקב) - תקצ"ט
- רבי יוסף דוד מאליק ב"ר צבי ארי' - תר"ט

כ"ז אב

- רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב - תרמ"ט
- מרן רבינו יואל טייטלבוים ב"ר הננייה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) - תשל"ט

ימי ההילולא

רב רבנן

בין תלמידיו הקדושים של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל נמנין הרה"ק איש אלקים רבי שבתי מראקשוב בעל סידור ר' שבתי, וכן מקובל אצל צדיקו קשישאי כי בכל מקום שמובא בסידור רבי שבתי ז"ל סתם 'מורי' כוונתו על הרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן ז"ל, כן נמנין בין תלמידיו הרה"ק ר' מענדלי מפרעמישלאן, והרה"ק רבי פייבוש מגלאשיווען ז"ל. (מליצי אש)

כ"ז אב

- רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף (מניני שלמה) - ת"ח
- רבי אברהם מרדכי (הראשון) מגור ב"ר יצחק מאיר - תרט"ו
- רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מרזין - תרמ"ג
- רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - וומס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז

כ"ח אב

- רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין (נצ"ב) ב"ר יעקב - תרנ"ז

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממועזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר מנאחמובאק ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב

זכאי משמיא קא זכו לכם להציל נפשות קדושות כאלו אשר העולם יאיר מגודל קדושתם, ואין להתפלא מדוע נעלם זאת מהבעש"ט הק' זי"ע להציל את בתו הצדיקת עם שני בני הק' והנה כי כן יתפלא הקורא איך נעלם מזקני הגה"ק ר"ר מאירל מפרעמישלאן מעת ה' בנו הקדוש רבי ר' אהרן ארי' מוטל חולי, ובעת שהי' אצלו הבעש"ט הק' בביתו בפרעמישלאן הביא לו רפואה כו' כי מענינים

גבוהים ורמים בסוד קדושים. (סיפורי קודש בסוף ספה"ק דגמ"א)

הבוטח בה' חסד יסובבנו

בנעוריו עסק הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע במסחר ומעקלעריי, אף הגויים, בידעם ישרותו, אהבו להתעסק רק איתו וקראו לו 'מאירקו ספראוועדליווי' (מאיר הנאמן), לימים אמר רבי מאיר בעוסקי במסחר סימן הוא שאיני שלם בבטחוני בה' הן ומפרנס לכל, ולכן עזב את המסחר והתיישב באהלה של תורה, וחי בדחקות רבה, פעם הגיע גוי לשוק וחיפש את מאירקו ספראוועדליווי בכדי למכור לו כוורת דבש שבדו סוחרים רבים רצו לקנותה אבל התעקש למכרה רק לרבי מאיר, כל היום חיפש אחריו והיות שלא מצאו נסע חזרה לביתו עם הכוורת בידו, אשתו יעצה שלמחרת יסע מיד לביתו כי אולי חולה הוא, למחרת נסע הגוי ישר לביתו של רבי מאיר והיות שישב בבית המדרש הלכה הרבנית לבשר לו שמן השמים הזמין לו פרנסה טובה עד לבית ענה לה שיבא בגומרו את השיעור בהגיע הביתה ושאל מה מחיר הכוורת ענה לו הגוי שסומך עליו וכמה שיתן יהיה מקובל בעיניו, רבי מאיר נקב סכום גבוה, אך לא היה בידו אפילו פרוטה אחת, שכנה לוותה להם את הסכום וקנו את הכוורת, כשהלכה הרבנית להוציא דבש חשכו עיניה בראותה שאין בכורת יותר משכבה דקה של דבש, ומתחתיו עץ, פרצה בכבי מאין תשלם את החוב, הרגיע אותה רבי מאיר נמכר את הבית ונוכל לשלם את החוב, כאשר בדק שוב בכורת מצא שמתחת לעץ ישנם מטבעות רבות של זהב, ואמר אין להטת ממעשה ניסים, ופידור נתן לאביונים לאחר כמה ימים חזר הגוי ושוב רצה למכור דבר מה שאלה אותו הרבנית מאין קנה את הכוורת סיפר לה הגוי שהיה ביער וראה דבורים יוצאים מגזע עץ, קטע את העץ ומצא את הכוורת, רבי מאירל מפרעמישלאן נכדו של רבינו בספרו את הסיפור סיים ואמר, המטבעות הללו צברו שרים גדולים עבור רבינו בזכות גדול מדת הבטחון שלו. (ימי זכרון, אב עמ' קל"ד)

רבי מאיר בעל הנס

הרה"ק איש אלקים מרן רבי ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, זקינו של הגה"ק ר"ר מאירל המפורסים בדורינו, נסע פעם אחת במוצאי שבת קודש מפרעמישלאן למעזבוז (ע"י קפיצת הדרך כי ממעזבוז עד פרעמישלאן הוא יותר ממאה פרסאות), וכאשר ראהו ריעו ועמיתו הבעש"ט הקדוש והנורא זי"ע נעשה ביניהם שמחה גדולה (וידוע המעשה בעת שהי' הבעש"ט בפרעמישלאן אצלו והמתיק סוד יחד דברים העומדים ברומו של עולם, כמובא בספרו גדולת רבינו הבעש"ט ה"ג ובס' דברים ערבים ובס' טעמי המנהגים), ואמר הגה"ק ר"ר מאירל זי"ע להבעש"ט הק' זי"ע, באתי אליכם על סעודת מלוא דמלכה והבאתי רפואה שלמה לבתכם אדלי, (אמם של האחים הקדושים הדגל מתנה אפרים, והרבי ר' ברוך ממעזבוז, ואו היתה מטלת חולה על ערש דור"ל) ורצוני אשר בתכם הצדיקת אדלי תבשל המאכלים לסעודת מלוא דמלכה, והשיב לו הבעש"ט הק', הנכם חשוב מאד אצלי אבל תימה אם תוכל בתי אדלי להקים ממתנה לבשל כי היא בעלת יסורים, אעפ"כ אלך לשאול אותה, כי לעשות רצון צדיק חפצתי, וכאשר סיפר רבינו הבעש"ט לבתו הצדיקת אדלי מהאורח הק' רבי ר' מאירל מפרעמישלאן שבא דייקא על הסעודת מלוא דמלכה ורצוני שהיא תבשל, השיבה לאבי' הבעש"ט הק' שמרגשת הטבה ורוח חדשה נולד בקרבה וקמה ממיטתה לילך לבית התבשיל ואז היו האחים הק' הדגל מחנה אפרים והרבי ר' ברוך ממעזבוז, (תאמינם) בתוך עריסה סמוך למטת אמם הצדיקת אדלי, פתאום התחיל ילד אחד לבכות ולקחתו אמו על ידה האדו ותיכף התחיל לבכות גם הילד השני ולקחתו אמו על ידה השני' אחר זה נטה הכותל ליפול, ונדזע הכותל ונפלו כל האבנים על המטה והעריסה שהיו הצדיקת אדלי ושני בני' שוכבי' שם, ולולי היא היתה שם עם הבנים היה אסון ר"ל, ונתפלא מאוד מרן הבעש"ט הק', ואמר לזקניו הק' ר"ר מאירל אתם באתם להציל את חיי בתי עם שני בני' אתם ראתם זאת ברוח הקודש, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות ע"י

הזהרו בגחלתן

שמעתי מדודי הגה"צ זצ"ל בתחילת המלחמה כשנמלט היה בפרעמישלאן, על ציונו של הרה"ק רבי מאיר זי"ע, ושאל על מקום מנוחתו של הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, ואמח לו שהוא נטמן בביה"ח הישן, ופנה לשם וראה שגדל שם קוצים וכיסה את כל המצבות לבד מהמצבה של הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, ועוד צדיק אחד, וסיפרו לו הגויים שם, שהם החריבו כל המצבות שם ולקחוהו להצטרפותם, וכשהגיעו למצבת הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, אזי הכומר שהוא הנהיג כל זאת, נחלה בסטראוק ל"ע, והבין שהגיע לו על חילול המצבות, וקיבל ע"ע שלא ליגוע בהמצבות שנשארו, וקיבל על עצמו לגדור המקום וקיבלו על עצמם שיש רשות ליהודים להגיע לשם להתפלל בלא קבלת רשות מהם, ואף לדרוך על שדות התבואה שמסביב. (יפה שיחת)

והאנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים

בימי הבעש"ט הקי' זללה"ה נתוועדו יחדיו פעם אחת ה' צדיקי יסודי עולם, נגלים ונסתרים, לקרב את הגאולה השלימה המקווה, הלא המה, הבעש"ט הקדוש, והרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן והרה"ק רבי משה פאסטך אחי רבי מאיר הגדול שהיה צדיק נסתר, והרה"ק רבי שבתי מראקשוב (בעמ"ח הסידור ע"י האריז"ל והבעש"ט), והרה"ק רבי צבי פאטיקער מצדיקים נסתרים, וכולם נקבצו בבית אחד בקצה כפר קטן, וכאשר הרגיש בזאת הס"מ, שע"י ה' צדיקים אלו יבוא סופו המר, התחפש לאיש מאנשי העיר, והלך תיכף להודיע לשר העיר, שה' יהודים נתוועדו מחוץ לעיר בחורבה אחת, לטכס עצה לשרוף את העיירה כולה, וכשמוע זאת שר העיר, שלח מיד את משרתיו כדי לתופסם, אבל הצדיקים האלו הרגישו בזאת, ועשה כל אחד ואחד פעולה שיעשה רואה ואינו נראה אך הצדיק רבי מאיר הגדול לא אוה להשתמש בשמות הקדושים, ולכן לא עשה שום פעולה, וכבוא השלוחים לא מצאו כי אם אותו יהודי, ולקחו אותו, ואסחו אותו יד לרגל ויד לרגל והושיבו אותו על עגלתם והובילוהו לבית האסורים, אולם על אם הדרך עלה בדעת הרה"ק רבי מאיר אם לא יזיק לו הענין הלו לעבודת השי"ת, ונזכר, שאם לא יעוּבו אותו עד למחרת בבוקר, לא יוכל ח"י להניח תפילין, התיישב בדעתו, וירד מעל העגלה. והאנשים אשר סבבוהו הוכו בסנורים מגדול ועד קטן ולא ראו בירידתו. (ישער האותיות' עמ' י"ז)

נאמנים פצעי אוהב

שמעתי מהברכת אברהם שהיה מספר זאת לקהל אנשי כמה וכמה פעמים, פעם היה הר"ר מאיר הגדול מפרמישלאן זללה"ה (א אצל בנו הרה"ק רבי ארון לייב זללה"ה) באיזה בית הכנסת, ואיש אחד עשה לו בזיונות גדולים ולא השיב לו שום דבר, ורק כאשר חזר הרה"ק הר"ר מאיר לבית קרא את הגבאי שלו ומילא לו חבילה גדולה של כל מיני ממתקים ומתנות שילך למסור אותם לאיש בבית הכנסת שעשה לו הבזיונות ותמארו על כך החסידים ושאלו את רבם, בשלמא מה שהרבי לא ענה לו כלום היה בזה מעביר על מדותיו, אבל למה לשלוח לו מתנות ומעדנים כאילו עשה לו טובה גדולה, ענה להם הצדיק, כשיש קיטרוג על איזה

יהודי בשמים לפעמים עוזרים עליו להסתלק מן העולם אבל באים מליצי היושר וממליצים עליו זכותים ואומרים שדי יהיה לו אם יחלה וזה יהיה במקום מיתה, ואח"כ באים עוד מליצי יושר ואומרים שגם זה יותר מדאי בשבילו, ודי אם יקבל בזיון גדול ובוה יקבל את ענשו הראוי לו, אם יקבל את הבזיון באהבה ולא יענה למבוזה כלום, ואמר הר"ר מאיר לחסידיו, עכשו בוודאי תבינו, כי באם נחליתו, הגם שהייתי מתרפא אח"כ, אבל כמה יסורים ועגמת נפש היו עוברים עלי ועל אנשי ביתי ולהמקורבים וגם כשאני יכריא הלא ישארו איזה מיחושים ולא אתרפא לגמרי ח"ו, ואיש זה שעשה לי הבזיונות הלא הציל אותי שלא אסתלק מן העולם ושלא אחלה, וכמה שכר מגיע לו ולכן שלחתי מתנות ומעדנים האלו. וסיים הר"ר מאיר ואמר, לפעמים רואים הוריו או רבותיו בעולם הבא, שלבנם או תלמידם בעוה"ז תלוי קיטרוג גדול, והם מתפללים עליו מאוד שיפטר רק בבזיון ויושב לו, ואז אם יש לו שכל הוא מקבל את הבזיון באהבה והכל על מקומו יבוא בשלום, והוא פטר עצמו עם הבזיון ויושב לו, אבל אם אינו מקבלו באהבה וגם עונה למבוזה דברים, הרי הוא שם את תפילות הוריו ורבותיו לצחוק ותפילתם היתה בחינם ח"ו. (יהי אור - אות מ"ו)

קשוט עצמך תחילה

כאשר אור קדושתו של רבינו הגדול התחילה להאיר ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה להתברך ממנו ולדרוש אלקים, ופעם אחת בא רבינו לעיר אחת והזמינו אותו שם לסעודת ברית מילה שהיה או אצל גביר אחד הרב דמתא שהיה מראשי מתנגדי הבעש"ט הקדוש זי"ע ישב בראש השלחן והרה"ק רבי מאיר ז"ל ישב מן הצד למטה וחסידיו של הרה"ק סבבו אותו לשמע בקול דברו. והיה אז ראש חודש ואמר הרב הקדוש ר' מאיר לחסידיו כי יזמרו המזמור ברכי נפשי (מכמבאר בזה"ק פ"ר וירא צ"ו, שבכל ר"ח אמרות נשמות הצדיקים בני"ע מוזמר זה ועיין שם פ' תולדות קל"ד ע"ב) ולהרב דמתא חרה אפו על הרה"ק רבי מאיר על שמתנהג בחסידות ע"ד הבעש"ט ז"ל ואמר הרב דברי תורה שהי' בהם קנטור להרה"ק רבי מאיר ואח"כ ברכו ברכת המזון אבל אחרי כן התיישב הרב כי לא נכון עשה לקנטר את הרה"ק, ורצה לפייסו הלך וישב אצלו, ואמר להרה"ק, די ווטלט זאגט אז איהר קענט לערנען נו זאגסט א דבר תורה, ובזה רצה להפיס דעתו הקדושה.

פתח הרה"ק ר' מאיר הגדול ז"ל ואמר: מיר וועלין זאגן מענינא דיומא פון דעם זמר ברכי נפשי וואס מיר האבען געזונגען לכבוד ראש חודש; שטייט דארט יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב איז טייטש יצא אדם לפעלו ולעבודתו, קודם כל דארף מען יוצא זיין מען זאל מתקן זיין די אייגענע מעשים, דערנאך איז דא א ווייטערע עבודה 'עדי ערב' ווייל כל ישראל ערבים זה בזה קען מען זיך נעמען יענעם מתקן זיין, אבל כל עוד שלא תיקן האדם את עצמו אין יוכל לתקן אחרים ולהדריכם תורת ה' כביכול. והדברים האלו נכנסו ללבו של הרב העיר ההוא, והרבה לדרוש ולחקור מהרה"ק ר' מאיר להביט עבודת השי" על דרך הבעש"ט, ואח"כ ביקש ממני כי יתקן לו דרכי התשובה אמר לו הרה"ק כי יסע להבעש"ט הקדוש ז"ל, ונסעו יחדיו להבעש"ט ונעשה הרב הנ"ל מאנשי חסידיו הבעש"ט זללה"ה. (פאר וכבוד)

כ"ז אב

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב
מסאדיגורא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא או כפי שנקרא בשם החיבה ר' נחום בעריניו זי"ע נולד בשנת תר"ד לאביו הגה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא בן הגה"ק מרוזין זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הגה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל בעל "מאור עינים" זי"ע, וע"ש זקינו הגה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ויסופר שהם באו לאמו בחלום וביקשוה לקרוא לרך הנולד על שם, וכיון שהרה"ק מטשערנאביל זי"ע בא קודם לכן הקדימו שמו.

נדע היה בכח קדושתו והרגשתו להבדיל בין הטהור לבין הטמא, ויסופר אשר באחת מביקוריו בווינא הוגש לפניו מרק של עוף, וכאשר לקח ממנה כף מרק ורצה לאכול החזירה מיד וסילקה ממנו, החסידים התחילו לחקור את הדבר אצל בעלת הבית והודתה ואמרה שנתעורר לה שאלה על כשרותו של העוף אך היות שלא היה לה עוף אחרסמכה על ידיעותיה להתיר את העוף ובשלה אותו, כאשר הרגיש רנ"ב שהחסידים מתלחשים ביניהם הפטיר בחיך: אין בזה שום מופת, אלא כאשר לקחת את הכף בידי הרגשתי חשק ותאבון גדול לכן הבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אבילתי.

בחורף שנת תרל"ב קרה רבות בעיר סאדיגורא שמתו ילדים בעת לידתם רח"ל, באחד מאותם הימים בא חסיד אחד

להרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בבקשה שיעורר רחמים מרובים על בתו היחידה היושבת על המשבר וחייה בסכנה, הרה"ק רא"י מסאדיגורא - אשר מאז פרצה המגיפה הפציר בתפילה להעביר רוע הגזירה וללא העויל - הפנהו לחתנו רנ"ב זי"ע, בשמעו רנ"ב את הדברים צוה להביא אליו את ר' יהושע מנגן, כשבא ביקשו רנ"ב:

זמר נא לפני ניגון ערב המביא לידי התעוררות, מיד התחיל ר' יהושע לומר "כבקרת רועה עדרו", הראה לו רנ"ב שאין הוא שבע רצון מניגון סזה, בהפטריו: וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ'זנתנה תוקף, התחיל ר' יהושע לומר "אב הרחמים", אך שומע את רנ"ב אומר לו: האם בהזכרת נשמות אנו עסוקים כעת? לנגן מלא חיות יחד עם התעוררות אנו צריכים, ואמר לו שיזמר את הניגון על הברייתא דרבי ישמעאל בשלש עשרה מידות התורה נדרשת.

ר' יהושע התחיל לנגן ורנ"ב יושב בדביקות, ידו השמאלית על מצחו ובידו הימנית דפק עם קפסת הטאביק על השולחן ומעיניו ולגו דמעוה, במילים "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" התפרצה מפי רנ"ב אנחה כבידה, ממנו הבין המנגן שעליו לחזור על מילים אלו, כמה פעמים חזר על זה, ואז הפסיק רנ"ב מדביקותו וסימן למנגן שיפסיק ואמר: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, שהרי "כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שבפרט", ה"כלל" הוא התאחדות של הרבה פרטים, על כן רבש"ע, עזר נא לפרט וממילא

גם לכלל, לא עבר זמן רב ובאו לבשר שילדה בשלום בן זכר, ויחד עם ישועת הפרט היתה גם ישועת הכלל שמאז נעצרה המגיפה.

נלב"ע כ"ז אב תרמ"ג לפ"ק ומנו"כ בווינא.

כ"ז אב

- רבי נח נפתלי מוקאברין ב"ר ישראל יעקב - תרמ"ט
- רבינו יואל טייטלבוים ב"ר חנניה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) - תשל"ט

כ"ז אב

- רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף (מגיני שלמה) - ת"ה
- רבי אברהם מרדכי (הראשון) מגור ב"ר יצחק מאיר - תרמ"ז
- רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מרוזין - תרמ"ג
- רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - וומס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז

כ"ה אב

- רבי נפתלי צבי יהודה ברלן מוואלוז'ין (נצי"ב) ב"ר יעקב - תרנ"ז

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממועזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ה
- רבי יוסף מאיר ממואהנובאק ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מואליק ב"ר שמעון שלמה תש"ב

ל' אב [אדר"ח אולול]

- רבי מנחם מנדל מגלאגוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרל"ג
- רבי מנחם מנדל אלטר מפאביאניץ ב"ר יהודה ארי' לייב - תש"ב
- רבי דוד צבי טעבל זעהמאן מודוקלא ב"ר אליקים געצל - תש"ב

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים מטעמטש זי"ע

א' אלול [בדר"ח]

- רבי משולם זלמן יהונתן מברגל ב"ר ארי' לייביש ליפשיץ - תרמ"ז
- רבי יאב וואלף טענגבוים אב"ד ווערפעלעט רחובות הנהר ב"ר צבי תרל"ג
- רבי ברוך אברהם בינדיגער אב"ד האנישאוויץ ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי חנוך העניך דוב מאלעסק ב"ר שמואל תרמ"ד
- רבי שלום דוד מוזאבנא ב"ר יעקב יצחק תרפ"ג

ב' אלול

- רי פנחס יוסף דאכנער - שפירא מקאסוב ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי אשר אלימלך מקאנויץ ב"ר ירחמיאל משה תרצ"ו
- רבי אברהם יעקב מנבאין - לעמבערג ב"ר יצחק תש"א

הקויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אבן שב על עקבותיו ולא נסע לווען

נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר

גארלין לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מברגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל בך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרועה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבנו ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתיע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון בזיו"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי' דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעוד ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא מפי אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידו כך.

א' אלול

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע [לב שמח]

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע נולד בשנת תקס"א לאביו הגה"ק רבי שמואל זי"ע נכד הגה"ק רבי מאיר מבעלזא זי"ע (תלמיד הבעש"ט הק'), ונכד הגה"ק רבי יצחק מבעלזא זי"ע אשר ידוע שנולד מברכתו של הב"ח לאביו אשר שימש בקודש כשמש קהילת בעלזא אשר כידוע סבל הב"ח הרבה רדיפות מפרנסי העיירה ופע"א בער"ש שלהו בידי השמש מכתב פיטורין שימסרוהו להב"ח, והוא לא רצה לצערו בערב שבת, ולא מסר לו את המכתב וביום השבת כאשר הגיע הב"ח אל התפילה רצו בעלי המחלוקת לעשות בו שפטים, ועיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות, במוציא שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לו את הדברים כהווייתן אמר לו הב"ח: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש, ואכן, נולד לו בן זה רבי יצחק אשר לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדוש, והרה"ק מאלעסק זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

יסופר שכאשר נולד הרה"ק מאלעסק התבטא הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע: "זה עתה ירדו מהעולם העליון שתי נשמות קדושות שיאירו את העולם", לאחר זמן כששאלוהו בניו הק' אודות נשמות אלו, השיב להם: "אחד כבר נפל ממדרגתו הגבוהה ר"ל, והשני הולך ומתגדל אצלינו", או אז הבינו מתוך דבריו שמתכוין הוא לחתנו הגדול הרה"ק מאלעסק זי"ע.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יויט זי"ע מטעמטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק טעמטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלשים וחמש שנים (תרמ"ג - תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעמטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעמטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח ה' מאוד ארוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני, ועי' בתשו' עצ"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יויט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיים מרן הק' מצאנו זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לווען לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנו להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את

במעלליו יתנבר נער

בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע יחד עם אחיו הגדול הרה"ק ר' מאיר שהי אח"כ אב"ד נאווריע, והיו בבואם בעל קורתו של החוזה הק' מלובלין נשל אותם הרה"ק על ברכיו את ר' מאיר בימין והרה"ק מאלעסק בשמאל, ובירך את שניהם, אך שיכל את ידיו ונתן את ימינו על ראש הרה"ק מאלעסק באמרו: "בני הם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", ותמיד היה מרגלא בפומי הרה"ק מאלעסק זי"ע כי מאז זוכר הוא את הרה"ק מלובלין זי"ע וצורת קדשו עומדת לפניו בכל עת ובכל שעה.

האיש מקדש

חותנו הק' השר שלום מבעלזא זי"ע נתן בו עיניו עוד בשחר טל ילדותו לקחתו לחתן לבתו הרבנית מרת פריידא ע"ה, וגופא העובדא הכי הוה: כאשר נסע הרה"ק מבעלזא ללובלין ומסר קוויטל לרבו הק', כשקרא את שמה של בתו פריידא, אמר לו החוזה: "זיווגה של בתך מאיר מאוד בעיני, והוא יסע בעגלה שלכם", ואמנם כאשר נסע פעם הרה"ק מבעלזא ללובלין וקהל רב היו מלווים אותו עד מחוץ לעיר, ואף הרה"ק מאלעסק זי"ע שהיה אז ילד קטן היה בתוכם, בצאתם את העיר חזרו המלווים לביתם ואז הבחינו הנוסעים בהילד הצעיר שקפץ על העגלה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו חוזר לביתו, השיב: "גם אני נוסע ללובלין".

מבחר שנותיו היו בבית חותנו הק' אשר הרעיף עליו טללי אורות קדושה וממנו קיבל רוב תורתו וחכמתו, זוגתו הרבנית שלא רצתה להטרירו בעיני פרנסה, היתה עוסקת במסחר ומתפרנסת ממכירת מטפחות של נכרים בחנותה כדי שבעלה יוכל לישב על התורה ועל העבודה, ויסופר שבאחד הימים כאשר הרה"ק מריזין זי"ע שבת בעיר ראדחיב נסעה גם היא לשם ונכנסה אל הקודש על מנת לתת פתקה עם פדיון נפש בבקשתה שיתפלל בעדה להצלחתה, כשקרא הרה"ק מריזין את הקוויטל נענה ואמר: "סוחרת זו הראייה ליטול קוויטלעך עוסקת במכירת מטפחות של נכרים", אולם היא קיבלה זאת באהבה ובלבד שבעלה יוכל לשקוד על התורה ועל העבודה.

שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו הק' בבעלזא, וכאשר נשאל פעם: אם אמת הדבר מה שהעולם אומרים על השר שלום שהיה נעור אלף לילות, השיב: "הרי אני בעצמי הייתי נייעור ביחד עם חותני יותר משלשת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

כבר אז נתגלה לרבים כוחו הגדול, וכאמור היתה הצדיקת עוסקת במסחר, ומדי פעם היתה נוסעת ללובלין ומביאה סחורה לעסק במכירתה, באחד הימים כאשר בעלה עמד לנסוע ללובלין לקנות ספרים הנצרכים לו ללימוד, פנתה אליו בבקשה "בהיותך שם תקנה בעבורי סחורה הדרושה לי",

בשובו מלובלין באם הדרך ירד מן העגלה בכדי להתפלל באכסניא, אך כשחזר אחר גמר תפילתו נוכח לדעת כי הסחורה נגנבה, עגמת נפש מרובה היתה לו ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לנסוע שוב ללובלין ולקנות סחורה נוספת בהקפה, בהזדויר את בעל העגלה שלא יספר לאשתו ממעשה הגניבה, וכשחזר לביתו מסר את כל הסחורה לאשתו ולא סיפר לה כלום, ואולם אותו גנב נענש וידו חלתה בשיתוק, מיד פנה לבית הרה"ק מבעלזא זי"ע והודה לפניו על החטא וענישו אשר קיבל, אמר לו השר שלום זי"ע: "תיגש לחתני ותחזיר לו את הסחורה ותבקש ממנו להתפלל עבורך ואז בוודאי תתרפא כי הוא צדיק אמת", וכן הוה.

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמח": "וגם להי ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכתיב: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומוזיירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלזא ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמשים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמין היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

עוד כותב שם וז"ל: גם סיפר (חותנו הגה"ק מהר"ש מבעלזא) דברים ששמע מן המלאכי חבלה שדנין אותה, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא זי"ע סיפרו לו שהלכו לקראתו הבעש"ט הק' ותלמידו ר' דוב בער ממעוזיטש זי"ע ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכיבדו אותו לדרוש בגן עדן, ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפרו לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם שומעים מאחורי הפרגוד... ואח"כ שאלתיים איך הי' בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה נשמות רבות בעברו דרך הגיהנום ע"י שנתנו להם רשות להתקשר עמו.

על כס הרבנות

שנים רבות ישב בבבלוא שקוד בד' אמות של הלכה, גם כאשר נפטרה עליו אשתו הצדיקת ע"ה בשנת תר"ח נשאר במחיצת חותנו הק', ועפ"י עצתו של מרן הק' מרוזין ז"ע נשא בזיוו"ש את הרבנית חנה ע"ה אשר היתה יתומה ונתגדלה בבית הרה"ק מרוזין, הכלה היתה בת הגה"ק ר' משולם זלמן אשכנזי אב"ד יאס נין החכם צבי וחתן הרה"ק ר' אליעזר ליפא חתן הרה"ק מברדיטשוב ז"ע, לאחר נישואיו בזיוו"ש נשאר בבבלוא עד שנתמנה לשמש ברבנות סטיאנו.

באחד הימים יצאו ראשי קהילת אלעסק לבבלוא לשאול בעצת הרה"ק מהר"ש את מי למנות כאב"ד בעירם, כששמע את בקשתם השיב להם: וואס פעלט אין מיין איידעם ר' העניכיל, אנשי אלעסק שהיו עניים הביעו דאגתם ואמרו: הרי לרב אב"ד צריכים הרבה הוצאות עבורו, אך הרה"ק מבעלזא השיב להם: אל תדאגו, בעוה"שי"ת הוא ישפיע לכם פרנסה, ראשי ונכבדי אלעסק הסכימו אז ביניהם לקבל אותו כרב ואב"ד בעירם, ושמה כיהן ברבנות עד יום פטירתו.

עם מרן הייטל ז"ע

מרן הייטל לב נסע פע"א על שב"ק פרי' ראה לחסות בצל הגה"ק מאלעסק ובליל שב"ק אמר הרה"ק מאלעסק שמכיון שחלוש הוא לא יוכל לערוך את שולחנו על כן ברצונו שהרב סמיגעט יערוך את השולחן לפני הציבור, ואכן כך היה שהייטל לב ז"ע ערך אז את שולחנו הטורח בביהמ"ד באלעסק, ואחרי שגמר עריכת השולחן שאל הרה"ק מאלעסק למקורביו אם זוכרים את הדברי תורה שאמר מרן הייטל לב ז"ע ואף אחד לא זכר את הד"ת, נענה להם הגה"ק מאלעסק ז"ע אני אגיד לכם את הד"ת: ראה אנכי, הטעם על תיבת אנכי הוא "תביר" היינו שאם יש לאדם לב נשבר יוכל לזכות להשגת אלוקות.

ידוע שלפני פטירת הייטל לב שלח שליח מיוחד להרה"ק מאלעסק ז"ע שיתפלל עליו, ואם כבר אי אפשר לפעול לו רפואה אזי יכוון איזה יחוד בעת יציאת נשמתו כי שניהם משורש אחד, ובשעה שהי' השליח שם גילה הרה"ק מאלעסק שעתה היא יציאת נשמתו.

גם ידוע שהרבנית הצדקנית מרת חנה א"ח של מרן הקדושת זי"ט ז"ע נכנסה אל הרה"ק מאלעסק ז"ע להתברך ממנו לפני שבאה בברית האירוסין עם הקדושו"ט, התבטא עליה הרה"ק ואמר: "איך זעה אויף איהר א אור גדול", ואמר הקדושו"ט שזה לבד שזכתה להוריד ב' נשמות קדושות כהעצ"ח ורביה"ק זי"ע כבר די לה ועליהם התכוין הרה"ק מאלעסק כשראה עליה אור גדול.

אחרית ימיו

דרכו בקודש הי' שבמוצאי יוה"כ"פ צויה לזמר לכל אחד מבניו ונכדיו הפיטס המבדיל מהאריו"ל וכן כיבד לזמר לאחד

ממקורביו, פע"א אחר השולחן כשבא לחדרו ומצא את נכדו שם אמר לו: שכחתי לכבד גם אותך לזמר המבדיל, אמר לו נכדו: כבר עבר הזמן, ואי"ה בשנה הבעל"ט יכבד אותך, השיב לו הרה"ק: כן דיברת, לשנה הבאה אכבד אותך ג"כ לזמר, ואח"כ בשנה הבאה לא כיבד אותך, ונכדו הנ"ל זכר דיבורו ולא רצה להזכיר לו, ואחרי השולחן אמר ג"כ לנכדו כנ"ל: שכחתי לכבד אותך לזמר המבדיל, ואמר לו נכדו: עתה אני רוצה שזקיני יבטיח לי שאזמר בשנה הבעל"ט, וכך היה איזה שנים, ובשנת תרמ"ד היה המדובר ג"כ כך, ואמר נכדו ג"כ "לשנה הבאה אזמר", אז השיב לו זקיני הק' וגנח מאוד בזה"ל: אז מיר וועלן דערלעבן, ואכן נפטר בזאת השנה.

עוד רמו לפטירתו הקרובה כאשר בא אליו איש חסיד אחד לבשר לו שנולד לו בן למז"ט, היה זה ביום ד' טרם פטירתו, וכששאל אותו איזה שם יתן לך הנולד, ענה לו הרה"ק: אי"ה יהיה שם, וביום ו' עלתה נשמתו הטהורה לגנוי מרומים, ואכן קראו אותו על שמו הק'.

בעיר ביסק היה איש אחד ת"ח שהיה מחסידי צדיקי דורו ובאלעסק לא היה בשום פעם, ובשנת תרמ"ד בא פעם ראשונה לאלעסק, ואח"כ בא הרבה פעמים רצופים זה אחר זה והיה לפלא בעיני הרה"ק והוא לא אמר כלום ואחר פטירתו הרה"ק מאלעסק סיפר זה האישי שאביו בא אליו בחלום הלילה ואמר לו: דע בני שזה זמן רב שמכניס מקום בגן עדן להרבי מאלעסק ומכריזים בשמי מרום שבעוד חצי שנה יבוא לשם. וכששמע זאת בחלומו בא לאלעסק הרבה פעמים להתענג מזיו קדשו ולא רצה לספר החלום עד אחר פטירת רבינו.

דרכו היה שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם שישי והוא בעצמו עלה שישי ואחר עלייתו לתורה עשה הוספות אס נצרך, ובשב"ק פרי' ראה קודם פטירתו צויה לעשות הוספות מתחלת הפרשה ועלה שישי והתחיל בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא ידעו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו ראו מה שאיתא באוהחה"ק עה"פ הנ"ל... יעווי"ש.

שמונה ימים קודם הסתלקותו היה קצת חולה ועמדו כל בניו ונכדיו סביבו והרה"ק ישב על כסאו ואמר בזה"ל: איך האב געהאפט אויף גרויסע ישועות און טאקע די רעכטע ישועה נאר נאר, ולא סיים דיבורו, ואמר לו נכדו: הלא יש עוד יותר מחודש ימים בזאת השנה, והשיב לו: הלא אתה רואה שאיני בבריאות, ובשעת אמירת דיבורים אלו הוריד דמעות וביום ד' היה סנדק ורצה עוד להיות מוהל ג"כ שמנהגו היה להיות סנדק ומוהל ביחד אבל לא היה יכול מפאת חולשתו וביום ה' א' דראש חודש אלול עלה לתורה, וביום ו' ערש"ק היה ערפל ועלטה גדולה על פני כל הארץ, ובבוקר שאל כסדר אם כבר יום, וברגעו האחרונה אחז בידו את הדיוקנא קדישא והטא את עצמו לצד האנשים העומדים שם ועלתה נשמתו הטהורה לגנוי מרומים ביום ו' ערש"ק פרי' שופטים ב' דראש חודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק, והוא בן פ"ד כמנין שמו חנו"ך. ובאותה שעה עמדו כל המורה שעות אשר בביתו, והאנשים שהיו שם והיה להם מורה שעות בכיסם ג"כ עמדו, והי' לפלא.

חודש אלול (א)

לקט צמד קודש לפי צדיק וקדוש עליון בעזר לקדושת הלימים וסגולה

שופר רצה לומר בכל החדש, בכסה ליום חגנו דהיינו לראש השנה שהוא יום המוגבל יהיה הכל מכוסה כזה מכריו השופר ומי אכזר אשר לא יעיר, והבן.

(ספה"ק תהלים תפלה למשה קאפיטל פא)

רמז לתקיעת שופר בחודש אלול

הללוהו בתקע שופר (תהלים קג, ג). בטור אורח חיים סימן תקפ"א כתב תניא בפרקי דרבי אליעזר וכו', לפיכך התקינו שיהא תוקעים בחדש אלול וכו'.

וכתב מורי זקנינו (הישמח משה) זלה"ה על הגליון (וזה לשונו). ולי נראה להביא סמך להמנהג לתקוע בכל חודש אלול, על פי השבולי לקט בשם הגאונים שהובא בהבית יוסף ובפרישה לעיל סימן תכ"ב, וזה לשונו מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שרמזו דוד בתהלים (קג, א) הללויה הללו אל בקדשו, י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלה, על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים, עד כאן לשונו.

ולפי"ז הללויה הראשון הוא על ניסין שהוא ראשון לחדשים – 'הללו' אל בקדשו הוא על 'אייר' – 'הללוהו' ברקיע עוזו הוא על 'סיון'. 'הללוהו' בגבורותיו הוא על 'תמוז' – 'הללוהו' כרוב גדלו הוא על 'אב'. – 'הללוהו' בתקע שופר הוא על 'אלול' כן נראה לי. ה"ק משה טייטלבוים, עד כאן לשון הזהב.

(ספה"ק ייטב פנים)

רמז לתשובה לבחורים וזקנים בחודש אלול

אז תשמח בתולה במחול וגו' (ירמיה לא, יב). שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוה"ר אלעזר זצ"ל מנוחתו כבוד בליוענסק, אז תשמח בתולה (היינו רמז לחדש אלול אשר מולו בתולה, הנה תשמח) במחול (כשימחל השם יתברך עונותיהם של ישראל) עד כאן דבריו.

והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה ובחורים וזקנים יחדו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם היו יחדו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדרגיתן כמדרגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא (ולפעמים תגדל מעלתן כמו שאמרו רבותי ז"ל).

להתעורר ביראה בראש חודש אלול

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי (ראש השנה ב.). הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש בדרך רמז על פי מה דאיתא בזהר הקדוש דמעשר רמזו ליראה, כי י יראה כנודע.

והנה דעת התנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השם יתברך, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמזו במעשר. כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם ודפח"ח (ודברי פי חסם חן).

(ספה"ק עבודת ישראל)

משל ל'שופר' בחודש אלול

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ה). על פי משל ממלך שפקד על עמו שלא להביא סחורה מחוץ למדינה, והם עברו ומלאו כל החנויות מהסחורה הזוא, ונדע הדבר למלך כי הלשינו עליהם קצת מעבדי המלך. ואף שידע המלך כי אמת הוא הדבר נעשתה התועבה הזאת ומן הדין המה מחוייבים מיתה, והמלך רחמן מאוד ולמחול לגמרי אי אפשר דאם כן בטלה המלוכה דכל איש הישר בעיניו יעשה.

מה עשה, אמר שיבא ליום פלוני לאותו מדינה המורדת ויחקור, ומצוה להכריז באותו מדינה בכל הרחובות והשווקים שליום פלוני יבא המלך ויחפש מאוד מאוד, ומי שימצא אצלו אותה הסחורה דמו בראשו, ובודאי כוונת המלך שבינו ובינו יטמינו ודי בזה רחמנות וחמלה, ומי אשר לא חש אין אחריותו על המלך כי הוא על חייו לא חס והבן.

והנמשל מובן, וידוע דהתשובה הוא כיסוי והטמנה לחטאים כמו שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ונאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה, והיינו תקעו בחדש

את אשר יעניש, היינו אם יודמן אשר יסתכל בענינו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה, יקבל על עצמו עונש הן בממוץ לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל), וזהו עיקר גדול לתשובה. (ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י')

ארבעים ימי רצון

אני לדודי ודודי לי (שיר השירים, ג). אמרו דורשי רשומות אני לדודי ו דודי לי ראשי תיבות 'אלול', שאז השם יתברך פותח יד לקבלינו בתשובה, ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'. סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן, בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, והמה עד היום ימי רצון.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י טו)

הרהורי תשובה מן השמים

והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם וכו' ושמר וכו' (דברים ז, יב). כל שליטי הגבורים פירשו מהו לשון עקב, גם והיה לשון שמחה. ויש לרמוז, דהנה לעיל מינה כתיב ושמרת את המצוה וכו' היום לעשותם, היינו היום בכל יום ויום ולא לדחות המצוה והמשפטים מיום אל יום, ואף על פי כן והיה (שמחה תהיה לפני יתברך שמו) עקב תשמעון את המשפטים האלה והיינו אם חס וחלילה תתרשלו במצות ועל כל פנים בעקב היינו בסוף השנה שהוא אלול תשמעון וכו', על דרך שכתבתי (לעיל את ג') בפסוק בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו אלול.

ושמרתם ועשיתם אתם, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה, או אפילו רק בעקב תשמעון וכו' ושמר ה' אלקיך לך וכו'.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות כ')

ציורוף של חודש אלול

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה (דברים ו, כה). והיה רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מסופי תיבות של הפסוק וצדקה תהיה לנו כי, כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

(מתחור דברי יואל)

ומעין הנזכר לעיל באופן אחר, בשמחת בית השואבה היו הצדיקים גמורים משבחים ואומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו (סוכה גג). והיו משבחים ימי הבחורות, והבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו, הנה היו משבחים ימי הזקנה.

וזהו ובחורים וזקנים יחדו, הן אותם שמשבחים ימי הבחורות הן אותם שמשבחין ימי הזקנה כולם יעמדו יחדיו לפני ה' לחיים ולשלום, וזה נחמד.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה')

חודש אלול

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך (סליחות). באלול אנו אומרים בתפלתנו בסליחות, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אב נקראים דלים ורשים (עד כי ירחם השם יתברך במהרה), דהנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל שם אדנ"י במילואו ישנו י"ב אתון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ג נט). הנה בכל חדש מן י"ב חדשי השנה מאיר את אחד, דהיינו, לניסן א', ולאיר ל', ולסיון פ', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן אינך.

על כל פנים הנה אלו ה' חדשים תמוז ואב בהם אתון דל' (וזה כונתנו בברכת אמת ויציב בימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה השם יתברך יעזור את הדלים הללו ומדלה יבצעני (ישעיה לח יב)).

והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף ה' אל הד"ל ומתהוה 'דלת' פתחה לשבים, על כן הוא ימי רצון גם בימי דלותינו.

ומפורש אצלינו בפסוק ארוממך ה' כי 'דליתני' ולא שמחת איבי לי (תהלים ל, ב) [עייין מה שכתבנו במאמרי תמוז ואב (מאמר א אות ו') מה שנפלו תמוז ואב אלול לחלק עשו ולקח יעקב מידו אלול עיי"ש].

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה')

עיקר גדול לתשובה לשמור חושי וקבלת קנם

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (דברים טו, יח). בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שערו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר ינית.

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר

נועים שיבת

אוצר פאפירים יקרים פפי ספרים וסופרים - ללוח ערבות עשירות ירושה שבת קודש - ולהרהיב הלכות להאזין בנועם קדושתו

בלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עיני שבת

אודה לאל ללב חוקר. ברוך יחד כוכבי בקר

צפרא דשבתא

השכמה שבת בבוקר ◊ זמן קימה ◊ מעלת הטכילה שבת בבוקר

כ"א יכול לראות אור ה' תיכף בקומנו

ראו כי ה' נתן לכם השבת, על כן הוא נותן לכם ביום הששי להם יומיים. הענין שכמו שאנו רואין בראיה הגשמית שאינה בלילה, כן היא בראיה הרוחנית בעיני השכל, ולכן אין זמן ציצית ותפילין בלילה, ולכן כשקם האדם בשבת בבוקר מחויב לראות השבת וקדושת היום ממש בעין השכל והרוחני.

ובזה מתורין הדקדוקים למה בכאן כתיב השבת ושם כתיב ושמרו בני ישראל את השבת, כי ושמרו קאי על קדושת ליל שבת, כי שמירה היא בלילה, ואמר את השבת כי קדושת ליל שבת אינה קדושה עצמית, כי לפי עבודת החול ויום הששי כך ירניש האדם קדושת ליל שבת, ופסוק זה ראו כי ה' נתן לכם השבת קאי על קדושת היום, ואמר השבת בה"א הידיעה כי קדושת היום היא קדושה עצמית, ואמר ראו שמוחיב כל אדם לראות אז ממש קדושת שבת בעין השכל והרוחני.

(מנחם ציון, רימנאו - הספוט לפי בשלה ב"ה בפסוק ראו כי ד')

שלא לומר "צפרא טבא"

המבקר לחבירו בשבת שהרית, לא יאמר צפרא טבא, רק יאמר לו "שבת שלום" או "שבת טוב" לקיים זכור את יום השבת לקדשו".

(בא הוטב - סי' שו"ק"ב בשם שלה"ק)

זמן קימה

טעם שמאחרין להתפלל בשבת מבימות החול

על מה שנהגו העולם שכל ימי השבוע מתעוררין בבקר לבית הכנסת להתפלל או ללמוד, ובשבת ישנים יותר בשחרית, זהו טעמו של דבר, שבכל ימי השבוע נאמר בתמיד של שחר בבוקר בבוקר, ובתמיד של שחר דשבת לא נאמר בבקר אלא וביום השבת, ולשון זה מושמע איחור כדמושמע

השכמת שבת בבוקר

ללמוד בקול מפני מלאכי השרת המושביים

אע"פ שישראל עסקין במלאכתן כל ששת ימים, ביום השבת משכימו"ם וכאים לבית הכנסת וכו'. הקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם, כדי שישמעו חברים שעל גביכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדרש רבה - שיר השירים ח"ז)

ישכים בשבת וילך לבית המדרש

ישכים אדם וישנה בשבת, וילך לבית הכנסת ולבית המדרש, ויקרא בתורה, וישנה בנביאים וכו'. מכאן אמרו שיקרא אדם שיהא תפוס בידו, כדי שלא תשיגנו בושח וכלימה, בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית, וערוך משנה ששנית, וכך הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל ה' בוקר תשמע קולי וגו' (תהילים ה).

(תנא דבי אליהו רבא - פ"א)

יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה

להגיד בבקר חסדך, ביום ובלילה עלינו להגיד החסד שעשית עמנו, שנתת יום השבת למנוחה, והאמונה שתקיים חסדך לנו בכל עת, ואחד מן החסדים שעשית הוא יום השבת. הנה כשנבוא להגיד חסדיך נזכור גם כן זה החסד. וטעם בבקר, כי כל ימי השבוע כשיקום אדם בבוקר ילך לעבודתו, ובהה הבוקר יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה, ואז יזכור חסד האל. ולפירושנו יהיה טעם בלילות לשון רבים, כי כל הלילות ואפילו לילות ימי השבוע, הם פנויים יותר מהימים להגיד חסד ה' ואמונתו, או אמר בלילות בעבור ליל שבת וליל מוצאי שבת שגם הוא ליל מנוחה, כי לא יצא אדם למלאכתו עד הבוקר ברוב.

(ד"ק - תהילים צב ז)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י שמירת שבת נעשים ישראל שותפין למקום

שמור את חדש האביב והוא ס"ת שבת, וי"ל הדנה אמרתי עה"פ מועדי ד' אשר תקראו אתם מקראי קודש וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (ויקרא כ"ב) הדנה רש"י ז"ל כתב מה ענין שבת אצל מועדות וכו' וי"ל הדנה אחז"ל אשר תקראו אותם א"ת אתם אלא אתם אפ"ל שוגגק ואפ"ל מזידין (ר"ה כ"ה) ונמצא שהמועדים תלויים ביד השי"ת שצריך לעשותם בזמנם שצוה השי"ת וגם תלויים בהב"ד והם כמו שותפים בדבר שכ"א יש לו דעה בפני עצמו בדבר, והנה במה זכו ישראל לזה ע"י השבת שכל המשמר שבת כהלכתו הוא כאילו געשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וכמבואר באוה"ח ז"ל שלא נברא העולם רק לששה ימים ורק ע"י מצות השבת נבראת העולם מחדש, וא"כ יובן היטב 'מועדי ד' אשר תקראו אתם' וגם 'אלה הם מועדי' שהם במועדם דוקא הוא ע"י 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת יהי לכם' וגו' והנה חז"ל למדו (ר"ה כ"א) מ'שמור את חדש האביב' שתראה שיהי האביב בזמנו ולכך צריכין לעבר את השנה או ההדשים לכן נרמזו בס"ת תיבת שב"ת שהוא ע"י שמירת שבת ודו"ק.

(אך פרי תבואה)

ביומא, ומעם זה שמעו ר"י בר יודא בעיר רומא מפי רב האי גאון. וזכ"פ הרמב"א בס"י רפא ס"ב.

(מרדכי - מסכת שבת ס"י שצח)

בשבת מאחרין לבוא לביהכ"ע

נוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחול, משום דבתמיד של ימות החול נאמר 'בבקר', ואצל שבת נאמר 'וביום השבת' דמשמע אחר.

(רמ"א - או"ח ס"י רפא ס"א)

זמן קימה הוא באשמורת, ומה שאמרו לאחר היינו התפלה

מנהג טוב להולכים בתמים, לקום בשבת קודש באשמורת הבוקר וכו', שתי שעות קודם היום להשתתף בצדיקי דנ"ע, ולקבל חוט האור

זכו, ומה שאומרים (רמ"א ס"י רצא) בשם המרדכי ז"ל (פ' כל כתבי), שמאחרים בשבת, היינו דוקא לענין תפלה בלבד, אבל לענין עסק התורה אין מי שיכדיש הלילה והלילה, כי כמעשהו בחול כן בשבת, ואדרבה יותר חיוב.

(טהרת הקודש הקדמון - מובא בספר רמזי שבת את רלא)

בשבת צריך להקדים לבא לבית הכנסת יותר מבימי כמ"ש בס"י תקכ"ט, ומכל מקום נוהגים לאחר יותר מבחול, משום השינה שהיא עונג שבת, ומכל מקום צריך ליהרר מאד שלא לעבור זמן קריאת שמע ותפלה, אבל בימי החורף שהלילות ארוכים יכולים להקדים כמו בחול.

(שו"ע הרב - ס"י רפא ס"א)

זמן שחרית דשבת מאחר מבחול, בעבודת הכהנים

אמר מהר"י סג"ל, פעם אחת בשבת נחמו, סימו הצבור תפלתם בכה"כ, טרם סיים מהר"ש (רכינו שלום מגוישטאט, רבו של מהר"י) עם הבחורים בביתו, ויהי כבוא הצבור לקבל פני הרב, אמרו הפרנסים אליו 'מר, מאי שנא היום שכל כך הארכת בתפלה', אמר להם, מה אעשה אשר מנהג שלכם להפך, דכל שבת משכימין אותם לבה"כ יותר מבחול, וביום השבת אני

מאריך בשינת שחרית, ואמר, שכך קבלה בידו מרבו מהר"ר יצחק נורטהויון, אשר הוא הראה לו סמך לזה, מעבודת הכהנים, דביום השבת לא היו משכימין להקריב תמיד השחר כבשאר הימים, כדי שלא לבטל שינת שחרית, שהוא עונג שבת, וראה דבסדר פנחס (כמדבר מה, י), לא כתיב גבי שבת עולת הבוקר, כמו שכתוב סמוך לו גבי פסח (שם כג), וקאי אז על כל תמידים של שאר רגלים הנזכרים משם והלאה, והיינו משום דבשבת לא השכימו כל כך.

(מהר"ל - מנהגים הלכות שבת את לז)

שלא יהי יותר משש שעות עד הסעודה

כיון דמתפללין מוספין בשעה שישית, וק"ל (או"ח ס"י רפו ס"ג) דאסור לאכול קודם תפלת המוספין, וק"ל דאסור להתענות בשבת עד שש, כדאיתא באו"ח (ס"י רפה), אלא דכתב המ"א באו"ח (ס"י קנו סק"א) דהני שש שעות שאסור להתענות, חשבינן משעה שקם ממיטתו, א"כ זה הוא המעם שנוהגין בשבת לישן על היום, כדי שיוכלו להתפלל מוספין בשש, ועדיין לא יהיה ששה שעות משעה שקם ממיטתו, נמצא הכל מעם אחד הוא, משום שנהגו לישן על היום משום תפילת המוספין, לכך מאחרין לבוא לבה"כ.

(פנים יפות - פרשת פנחס ד"ה ביום השבת)

קימה באשמורת מוקדמת

בפרט אותן המבליים כל ימות השבוע בהבלי הזמן, בודאי עליהם גדול החיוב, שלא לישן כל ליל שבת, ומה גם בימות החורף, ולא יטה אוזן לקול המלחשים, שעונג שבת הוא, כי אין עונג יותר מעונג לנשמה הקדושה, אשר יושבת גלמודה ובדודה כל הימים, והוא בין אברי הנגף כשה בין הזאבים, אין דורש ומבקש אותם, עכ"פ ביום השבת קודש ידרוש את שלומה, ע"כ כל בעל נפש יעמוד באשמורת, וילמוד מה שהנן אותו ית"ש וכו' עיי"ש.

(עונג שבת - מובא בספר רמזי שבת את רלא)

שבת גשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

רק בשבת יכול האדם לקבל ברכת ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו' היו"ם רמז לשבת קודש (ע"י אוה"ח הק' ואתחנן בפ' וידעת היום וגו') בהנה ברכת הש"ת מצד עצמה היא אמנם תמידית ונצחית, אבל הנשמה שירדה לעוה"ז אינה מסוגלת לקבל ברכתו ית' בכל עת, לפי שהיא מוטבעת בגוף החומרי של האדם ובתאוותיו, רק בש"ק כשאדם מתעטר בנשמה יתירה אשר עדיין לא נתגשמה בתאוות הגוף, יכולה היא לקבל הברכה, וגם להמשיך אז הברכה לכל ימות השבוע שהיא נצחית, וז"ש ראה זאת הברכה אשר אני נותן לפניכם בש"ק, אשר תשמעון, פי' שתמעו בתמידות ותישארו החקיקה לנצח.

(דברי שמואל)

הקפיד ביותר על טבילת שבת בבוקר

קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך (תהלים מה, כז), ידוע שהרה"צ הקדוש רבי ר' דוב בער ממעזריטש זצלה"ה אמר, שאם היו יורדין מן השמים דינים הנובעים משם אלקים, אז העצה על ידי סוד המקוה מבטלין וממתיקין את הדינים. וזהו 'קומה' אותיות 'מקוה', שאם צריכים לעזרה וישועה, הפעולה לטבול במקוה. וזה 'עזרתה לנו' עולה אלקי"ם, שנמתקו שמות אלקי"ם וכו'.

והרב הקפיד מאד שכל איש יטבול לפני התפלה, ובפרט בשבת קודש לפני התפלה, ופעם אחת היה אצלו אברך אוד לא טבל את עצמו בשבת, ובעת עריכת שלחנו הילק הרב שיריים לכל המסובים, ולאותו אברך לא נתן, ואמר, הגם ששיריים היא סגולה לכמה דברים, בכל זאת טבילה במקוה מועילה יותר.

(אמרי נעים - נביאים כתובים עמוד רח את ח')

האר"י הקדוש שמע מהקב"ה בעצמו

חייב לטבול שהרית קודם התפלה ביום השבת על פי מרן האר"י, ומי שעובר על דבריו בלי אונס שרי ל' למקרי עבריינא, כי כל דבריו אפילו דבר קטן, הוא מה ששמע לא מפי מלאך, ולא מפי שרף, אלא מפי הקב"ה בעצמו.

(שילוח השחר, קאמארנא - סי' רס"ז)

הפרש גדול בין קדושת ליל שבת ליום שבת

צריך לטבול בבוקר ביום שבת, והוא כי כדמיון מה שביארנו לעיל שצריך לטבול בכל ערב שבת, להפריש מן החול לשבת, כן צריך עתה טבילה אחרת, כי הפרש גדול יש בין קדושת ליל שבת, לקדושת יום שבת, שהוא קדושה יתירה.

אבל החילוק הוא, כי בערב שבת הוצרך לב' טבילות, הא' להפשיט בגדי החול מעל נפשו, והב' להתדבק ולהמשיך בו קדושת שבת, אבל עתה בבוקר יום שבת די לו בטבילה אחת, להמשיך עליו קדושה עליונה של יום השבת, ואיננו מפשיט מעליו היו קדושת ליל שבת.

(שער הכותת - ענין שחרית עמוד פט)

וכמה בני אדם שהיו מלעמוד ממתנם בשחרית של שבת, ולא עוד אלא כי אדרי עמדם, הם שהיון שעה אחת לתקן את בגדיהם ולצנוף את צנופם, וכל המרבה לעשותה בוקה ובמולקה הרי זה משובה, ועל ידי זה מתפללים אח"כ תפלה הטובה ומקוה, או ואבוי להם, המעט להם מה שעושים כן בשאר תפלות של כל ימות החול, שהוטפים אותן מאד, אלא גם יוספו סרה ביום הקדוש, על כן בואו אחי שמעו מוכר

ואל תפרעו, מלהשכים לביהכ"נ ביום שבת קודש.

(בשמים ראש - הנהגת ליל שבת)

סדר צפרא דשבתא של יהודי תימן

נודע מנהגם של יהודי תימן ביום שבת קודש, שרוב ככל הקהל היו משכימים קום כשלוש שעות קודם עלות השחר לבית הכנסת, ולומדים זודר ומשנה ותלמוד, ואח"כ מתפללים תפלת שחרית. זמן התפלה של שחרית מתחילת העקדה עד סוף שחרית, לוקח זמן של שעה וחצי לפחות. וכן קריאת התורה והפטורה והתרגום לוקח כמעט כשעתיים. ואח"כ תפלת המוסף, וקריאת המנורה, או פרק אחד מהיד החזקה להרמב"ם. בסך הכל כארבע שעות ממוצע תפלת הבוקר של יום שבת קודש.

(לחיים ביושלים - הקדמה)

מעלת טבילת שבת בבוקר

טבילה במקוה מיעוט עונות, אך בלי זה א"א להרגיש קדושת ש"ק

אנו מתפללין וזכנו לקבל שבתות כו' ומתוך מיעוט עונות, וידוע קושי העולם הלא יותר טוב בלתי שום עונות, וי"ל בדרך צחות דכ"פ א"א לקבל שבת"ק מתוך שמחה רק מתוך מיעוט עונות למשל כמה אנשים מתרעמים על שהולכין בשבת קודש לטבול קודם התפלה דיש בזה כמה חששות סחיטה והוצאה אבל הלא ידוע כי אי אפשר להרגיש קדושת שבת בשלימות רק במהרה וכו', עכ"פ מיעוט עונות יש כאן.

(הנהגות ישרות, ויג יעקב מפאפא - ערך שבת)

נחשב לו כטבילת כהן גדול ביו"כ פ

וראו להיות זריז מאד בטבילת שבת שחרית, שאדם יוצא מקדושה לקדושה, כי אינה דומה חומרת יום שבת לליל שבת לענין רמז המקוה וסודותיו וכו', אבל בלאו הכי נמי טוב, ונכון למבול דומיא דבין בגד לבגד, ובין עבודה לעבודה, דכהן גדול ביום הכיפורים.

(תוס' שבת ס"ד סק"א) כשם כתיב האר"י / כנפי וינה לרמ"ע מפאט ה"ד סי' ז' / ליקוט ראובני פ' בראשית)

אזהרה שמענו מגורי האר"י ז"ל למבול גם בשחרית יום שבת קדש כי יש תוספת נר"ן מכוהנת יום השבת ואמרו שהאיש אשר לא היה מהור ולא

יטבול לא ידול עליו תוספת נר"ן ומוי שמע כזאת ולא יאזור חיל למבול ולא יעבור למען לא יאבד טובה הרבה רק אם הוא אנוס דרחמנא פטריה.

(פלא יועץ - ערך שחרה)

וגם ביום שבת בבוקר קודם תפילת שחרית, טוב ויפה מאד למבול כדי לקבל תוספת נר"ן דיום שבת, כי תוספת נר"ן של היום הם גדולים יותר משל לילה שהם בדינת דוכרא וכו', ויש נוהגין למבול בקבלת תוספת שבת חמישה כנגד פרטי נרנח"א, ויש מוסיפין עוד שתיים כנגד היה ויהודה דכללות.

(בן איש חי - ש"ב פר' לך את טו)

מתאמרא משמיה הרה"ק בעל ישמיה ישראל זי"ע שהטובל במקוה חמה בשבת אין לזה היתר גמור, והנוסע בטרעניין של הגוים בשבת אין זה איסור גמור, ואעפ"כ א ערליכער איד טובל במקוה חמה בשבת, ואינו נוסע בטרעניין בשבת.

(מפי ספרים וסופרים - פרקי אבות פ"ב פניני חסידות את לט)

אחר הטבילה "בשבת" אל יגנב עצמו במטפתה, כי מימי השבת צריך הגוף שישאב אותם.

(שער הכוונת - עמוד טו)

ומשהאיר היום (יום שב"ק) ילך למבול, וטבילת שחרית בשבת חיוב על האדם הבריא, אף שלא נטמא בק', כמו טבילת ערב שבת קודש.

(יסוד ושורש העבודה - שער העליין פרק שישי)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

כל אחד יכול לשער עוה"ב שלו מקדושת השבת

כי תשמע בא' עריך אשר ד' אלקיך נותן לך לשבת שם, הענין עפמ"ש במ"א והיתה לו הש"ק שנקרא זאת לכם לחקת עולם שע"י תוכלו לחקוק ולשער עוה"ב ששבת א' מס' בג"ע ועפ"ז פירשנו מאמר פייט זמר של שבת ע"כ יתן האדם עונג וגם שמחה בהם למשחה היינו שכל אחד ואחד מישראל יוכל למדוד ולשער בעצמו חלקו בעוה"ב כפי ערך התענוג אשר לו בש"ק משחה לשוק מדידה וזהו כי ש"ק הנ"לך תשמע ותבין בא' עריך ר"ל שהוא חלק מעוה"ב שלך ועוה"ב מכנין אנחנו אותו לעיר כמ"ש בעיר אלקינו הר קדשו, ואנו יכולין להבק ע"י חלק א' מעיר הלז אשר ה' אלקיך נותן לך לשבת שם ר"ל לשבת הגדול שם בעוה"ב וגם כי ש"ק תשמע ותבק ע"י אחת עריך מה שה' אלקיך נותן לך והבין.

(אמת ליעקב)

שבת דיממא היא התגלות אורות גדולים עוד יותר, וכמו שידוע מכתבי האר"י דכמו שצריך טבילה מחול לקודש, כן צריך למבול ביום שנית, וע"כ אז הוא זמן קריאת התורה, ובשבת ניתנה תורה, היא שבת דיממא כדכתיב ויהי בהיות הבוקר, וע"כ שבת דיממא היא דוגמת מתן תורה.

(שם משמאל - פ' יתרו שנת תרע"ב)

ועל הטוב יזכר שמם של אבותי'ק שחוקו מאד את הענין הזה לשמור טבילת מקוה לעת הצורך, ובערב שב"ק ובערב יו"ט, ובשבת קודש ויו"ט בבוקר, וקבלה בידינו

מקודש הקדשים ורוח אפינו הבעש"ט זצ"ל כי כשצריך למקוה וטובל את עצמו פ"א, לא יזיק לו בשום אופן. וכן העירור על הרמב"ם ז"ל שמימיו לא ביטל טבילה זו.

(משמרת שלום, קדיעב - סי' ב' את ב)

ואודות הבחורים בישיבה אם יש חיוב שיטבול במקוה לפני התפלה, הן בחול, הן לקריאת התורה, וכשי"כ עש"ק ושבת קודש, ואם הראשי ישיבה מהוויכחים לעוררם על ככה שיטבולו במקוה, לית דין צריך בושש בוודאי יש חיוב ע"ז שיטבולו, והראשי ישיבות צריכין לעוררם על זה שלא לעשות מלאכת ה' רמיו, וילמדו במהרה, כמו שמבואר במאור ושמש (פ' אהרה) הצורך הגדול ללימוד התורה הטבילה במקוה, ואין לומר לכך אין לעשות מקוה בהישיבות במקום שבת הטבילה רחוק מהישיבה מפני ב' טעמים, שיש ביטול תורה מהשיעורין, ובשביל חסידות שערות בשבת קודש, כי אין זה טעם לשבת כי יש לקיים שניהם זמן תורה לחוד וזמן תפלה וטבילה לחוד, ויכולין להזהירן על זה שיהיו שלא יסחטו השערות בשבת קודש, כמו שצריכין להזהיר על כל מיני חילול שבת, ועל כל המצות שלא לעבור עליהן.

(תפארת נפתלי, שארונאש - או"ח סי' טו את ב)

בודאי אותן הקהלות שנמצאו עוד מעט מזעיר אולי בגליל עליון, ובפרט באשכנז אשר יסגרו כמזיד המקוה בשבת לבלתי יתנו (היינו שימיה ע"ה) וימניעו רבים מעשות מצות למבול

בשבת קודש לקי, הרי זה בודאי רע עלי המעשה, וגם הרבנים שמהזיקים בידם בזה, הוא בודאי עקשות בלבם יצר השוֹב כדמות חמת עכשבו ובשבוע תועבות ר"ל ה' יצילנו.

(ימוקי אורח חיים, מונקאטש - סי' שכו)

אין להחמיר כלל שלא למבול בשבת שהרית ואדרבה מצוה קעידי, וכן היה מנהג האר"ל, ומנהג רוב הת"ח בירושלים מקדמת דנא כמ"ש הרב מוזבא אדמה, וכן המנהג פשוט האידנא בעיה"ק ירושלם ת"ו בין הת"ח מכל העדות המיידים פרושים וספרדים.

(קצות השולחן - סי' קלג סק"ח)

בכלל עונג שבת

הנה מובא בשם חכמי אמת גודל תועלת ונחיצות הטבילה בשבת כשהרית קודם התפילה, ועכ"פ בודאי הוא בגדר מצוה ובכלל עונג שבת.

(שו"ת אפרקסתא דעניא - ח"ב סי' ד"ה ומה שכתב)

הסגולה שלא תשכח התורה רק בטבילה

וכתב השפ"א עה"ת סוף פר' כי תשא וז"ל, והתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה עכ"ל, וכי יעלה על הדעת שסגולה נפלאה זו יחול על מי שלא טבל ונתקדש עובר לעבודת הבו"ת כצפרא בשבתא שאו היה זמן קבלת התורה כמבואר במס' שבת.

(הנה"צ רבי משה האלבערשטאם ז"ל בהסכמתו לספר טהרת השבת כהלכתה ה"א עמוד מא)

טבילת שחרית דשבת כטבילת כהן גדול ביוז"פ

כבר כתבתי בספרי סגולת ישראל בשם ספר וימחר אברהם (מערכת ש אות עא) שכתב בשם קדמון אחד שטבילת יום שבת קודש שחרית הוא דבר גדול כמו טבילת כהן גדול ביום הכיפורים ע"ש. ומי שרוצה לפקפק על טבילת שבת שחרית, הנני אומר לו ראי' דהרי אמרו הו"ל לכו"ע בשבת ניתנה תורה, ושבת כבר ניתנה להם במרה, ואמרו ז"ל (שבת פו) דישראל טבלו עצמם קודם קבלת התורה, הרי דמותר למבול בשבת, ואל תדחה דבריניו בקש דשם טבלו משום מתן תורה, דהנה אנן קי"ל כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, ובכל עת שיש קריאת התורה צריך השומע לחשוב כאילו עומד בדר סיני ושומע התורה מפי השי"ת, ואשרי השומע לי, ועכ"פ על בני היקרים שיחיו אני מצוה באזהרה גמורה כפולה ומכופלת שלא יבטלו ה"ו טבילה זו של שבת קודש שחרית, ויהי מוב להם בזה ובכא.

(תפארת יעקב, לבעל סגולת ישראל - פרשת יתרו)

כוונת טבילה זו

כל המון עם ישראל אשר לא באו בסוד ה' היראים והחרדים הטובלין עצמם כו', טבילתן מטהרתן, ודי להם הכוונה לכבודו

ית"ש לשם מהרה לנחת רוח לפניו ית"ש ועל דעת כוונת הרשב"י והאר"י וצוק"ל.

(ישמח משה - אבקת חובל ליקושים בד"ה נשאלתי)

משפיע שפע הפרנסה

בפרשת בשלח (שמות מו, כה) שם שם לו חק ומשפט, ופירש"י במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין. וצ"ב התינה פרה אדומה נקרא חק שאין לו טעם, אבל מצות שבת מפורש הטעם בתורה, וזכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים, ולמה נקרא כלשון חק. וי"ל דקאי על חיוב הטבילה ביום שבת בבוקר, וכבר כתב הרמב"ם (הלכות מקואות פ"א ה"ב) הטבילה מכלל החוקים הוא, עי"ש. וידוע שעל ידי קיום החקים נמשך שפע הפרנסה, ועל דרך שאמרו (בצה מו) חק לישנא דמוזני הוא, ועל ידי קיום החוקים נשפע פרנסה. גם עצם שמירת שבת קודש משפיע פרנסה על כל ימות השבוע (וזה"ק יתרו פטא), ובכך על ידי זהירות בטבילה במקוה ביום שב"ק בבוקר, נמשך שפע פרנסה בגשמיות וברוחניות.

(לב אהרן)

מקרב הגאולה

בגמרא (שבת קיד) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, וי"ל הכוונה על פי דברי האר"ל (פרטי"ה שער השבת פ"ח) בחיוב הטבילה בשבת קודש בבוקר לפני התפלה, דכמו שיש הפרש בין חול לקדושת שבת, כך יש הפרש בין קדושת ליל שבת ליום שבת, כי הוא קדושה חמורה, וצריך למבול, ומכל שכן אם נטמא שאו אין צריך לומר שצריך למבול, עכ"ד. ואכן קימו וקבלו עליהם חסידים ואנשי מעשה דברי האר"י הקדוש כנתינתן מסיני, ונהירו בטבילה במקוה בבוקרו של יום שב"ק, והתאמצו כמה דרכי השתדלות כדי שיוכלו למבול אף כאשר היה בקישורי. והנה בדברי יואל (וארא עמוד רו) מפרש כוונת שתי שבתות, דקאי שבת אחת בשלימות, שיש בו שבת דלילא ושבת דיומא, שכל אחת היא בחינת שבת בפני עצמה, עי"ש. ולכאורה במה נתחלק לשתי שבתות, אמנם על ידי הטבילה בשבת קודש בבוקר, שהוא משום תוספות והפרש בין קדושת ליל שבת ליום שבת, הרי בזה הוא שומר שתי שבתות, ומתעורר הגאולה.

(לב אהרן)

האנוס מלטבול יכול להתפלל כשמכוון למבול אחר התפלה

אמר הה"ק (רבי משה מוידעושיב) זי"ע, שמקובל לנו, אם אחד רוצה לילך למקוה לתוספת מהרה, יכולים לכוין לפני התפלה, שמיד אחר התפלה אלך למקוה, אז יכולים לילך להתפלל על סמך זה.

(זכרון חיים - עמ' נח)

דיבור במקוה בשבת

לא ידבר מה שאינו מוכרח

יוהר מאוד של לדבר שום שאינו הכרחי בבית המרחץ, אף בחול, ומכש"כ בשבת קודש, כי הדבורים האלו אי אפשר להעלותן והם דברים בטלים ממש ועובר בעשה ומחלל שבת.
(נוצר חסד, קאמארא - פ"ו מ"א אות ח)

יש קליפה שיניקתה

רק ממה שמדברים שבת בבוקר בהמרחץ

הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זצוק"ל אמר, כי יש קליפה ר"ל, שיניקתה הוא רק מזה שמדברים בשבת בבוקר בהמרחץ, כשהולכים לטבול בהמקוה, ומי שיוודע בעצמו שלא יוכל להתאפק מלדבר, מוטב שילך להמקוה אחר תפלת שחרית, קודם קריאת התורה כי אז בודאי לא יהיו שם אנשים.

(דברי ישראל - עמ' לב)

טהורים ירשוה ויקדשוה / לעשי צדיקים

טבילה בשבת קודש בבוקר כהנחת תפילין בחול

פ"א הי' הרה"ק מהר"ד [מבעלזא] במאריענבאד, ונסעו מוויען כחמישים אנשים מסלתה ומשנה חסידי טשארטקוב. חסיד א' בשמו ר' יושע העשיל שה' גר בוויין רחוק מהישוב הי' ג"כ שם, ושאל לו הרה"ק מהר"ד מה הוא עושה עם מקוה בשב"ק בבוקר, האט ער געדרייט כי לא הי' הולך בכל שבוע. אמר לו הרה"ק "א איד דארף צו וויסען, אז שבת אינדערפרי צו גיין אין מקוה איז אזוי ווי לייגן תפילין אינדערוואכן".

(שיח זקנים - ח"א עמוד קצ)

מהלך שעה לטבילת שבת, וההיתר להניח עירוב לזה

דכירנא שבהיות אאמו"ר [בעל ויגד יעב מפאפא] זצ"ל משכנו בק"ק הוניאד, ונסע משם בקיץ למרחץ של רפואה בכפר קטן שלא היה דרים שם יהודים, ולא היה שם מקוה, ובחול טבל בנהר, וכדי שיוכל לילך בשבת קודש בבוקר לקהלה הסמוכה שיש שם מקוה, הניח עירוב תחומין בערב שבת כי היה חוץ לתחום, והלך לשם בשבת קודש בבוקר מהלך של ערך שעה לטבול, וכאשר הייתי מלווה פנה אלי לנסות אותי, ואמר לכאורה הרי קיימא לן (א"ח סי' תטו סי"א) אין מערבינ עירובי תחומין אלא לדבר מצוה, ואיך מותר לערב עירוב תחומין כדי לילך למקוה הלא האשכנזים אומרים שאינו מצוה אלא עבירה, והשבתי הנה האר"י הקדוש צוה לטבול בשבת קודש בשחרית (מבוא בסידורים), ואמרו חז"ל (יבמות כ.) מצוה לשמוע דברי חכמים, וכשמקיימים ציווי האר"י ז"ל מקיימים המצוה לשמוע דברי חכמים, ושפיר הוי עירוב לדבר מצוה המוזכרת בש"ס, והוטב בעיניו.

(שו"ת ויען זוסף, פאפא - א"ח סי' מג אות ג)

קודם קריאת שמע

בדרשה לאברכים היה רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה מעורר על הזהירות לילך לטבילה ביום שבת קודש בהשכמה קודם קריאת שמע, ואף צוה לסגור המקוה בבית המדרש אחר זמן קריאת שמע, באומרו דממה נפשך אם אינו נזהר לטבול קודם קריאת שמע, הרי אינו נזהר בחסידות, וא"כ מה לו לילך למקוה לטבול בעיצומו של יום השבת שהוא דרך חסידיים.

(זמירות ברך משה)

וטבל במים איש טהור

כמו כן עבודה גדולה היה לו לרביה"ק בעל ברך משה זללה"ה הטבילה במקוה ביום שבת קודש, שהיה שש כגבור לרוץ אורח למקוה בשעה מקודמת מאד לערך בעת נץ החמה, ובדרך הילוכו למקוה לא דיבר כלום, וכל כולו היה אימה ויראה, ומיד אחר הטבילה נתמלא שמחה וחדוה בקדושת נועם זיו השבת, ובדרך חזירתו הביתה היה מדבר בדברי תורה וסיפורי צדיקים מלא חן, אחר כך ישב ללמוד שיעורין כסדרן עד עת התפלה, ולפעמים העביר אז הסדרה שמ"ת.

(זמירות ברך משה)

משוררת מלכה

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור גומלין של כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנטריאל שליט"א

באכסניית כ"ק מרן רבינו שליט"א, במאנטריאל יצ"ו

יום ב' פרשת תולדות תשפ"ג לפ"ק

ברכות... נאר ס'איז דא דאס ווארט 'משוך הסדך ליודעיק קל קנא ונוקם' פונעם גרויסן מגיד.

רבינו: יא, אז דאס זאל זיין דער עונש, אזוי זאגט דער מגיד. דאס זעלבע ווארט שטייט פונעם בעל שם הקדוש, אבער דער ייטב לב ברענגט דאס שמענדיג פון גרויסן מגיד, פונעם רבי ר' בער, 'משוך הסדך ליודעיק' דאס האט געזאגט דער מגיד. און דער בעל שם הקדוש האט געזאגט אזא פשט אינעם פסוק 'קל נקמות הוי"ה'.¹

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלמו ובשלום מלווי

האדמו"ר מוויזניץ: די וואך איז דאך דעם רבי ר' הערש רימנובערס יארצייט (ל' מרחשון). כ'האב געהערט אן אינטערסאנטע מעשה, אז עס זענען אמאל אריין געקומען צו אים אפאר מענטשן, און זיי האבן געזאגט אז ס'איז שוין א לאנגע צייט נישט געקומען קיין רעגן און זיי האבן נישט קיין פרנסה, האט ער זיך אהנגערופן, עס שטייט דאך אין די תורה (ויקרא כו, ד) 'אם בחוקותי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם...' האבן זיי זיך אהנגערופן - זיי זענען געווען אזעלכע פויערן - רבי, יא בחוקותי, נישט בחוקותי, אונז דארפן מיר האבן רעגן...!

איז דער רבי ר' הערש געווארן זייער אזוי פארטראכט, ער האט אנגעהויבן צו שפאצירן אהין און צוריק, פלוצלינג איז אריין געקומען רבי יוסף דעם זוהן פונעם רבי ר' הערש, האט ער זיך אהנגערופן זייער אן אינטערסאנטע זאך, אז עס שטייט (שמות לו, ד) 'הנני מומטיר לכם לחם מן השמים... למען אנסנו הילך בתורתך אם לא', האט ער געזאגט, כ'האב געהערט פונעם טאטן - אזוי האט רבי יוסף געזאגט - 'הילך בתורתך אם לא', צי מ'זייט יא מיט די תורה, צי מ'זייט נישט אינגאנצן מיט די תורה, אידישע קינדער דארפן קודם האבן פרנסה... אזוי ווי דער רבי ר' הערש האט דאס געהערט, האט ער אויפגעלעכט, ברוך ה', כ'האב שוין געהערט א ווארט, אז אפילו די אידן זענען נישט אזוי חשוב קומט זיי פרנסה...

כ'האב געהערט די וואך, ס'איז מיר זייער געפעלן א ווארט פונעם עצי חיים, ויתן לך האלקים מטל השמים, וואס איז 'אלקים' מידת הדין, דער אויבערשטער געט דאך דא גוטע

ידוע מאמר מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בתולדות יעקב זסוף פ' בא) על הכתוב (תהלים צ"א א) אל נקמות הוי"ה אל נקמות הופיע, ולכאורה איך שייך בנקמה שם הרחמים, אלא משל לאיש כפר אחד שמרד במלך שהכה ורגם איקונין של מלך או כיוצא בזה, ומיד עשה המלך אותו לראש והעלהו ממדריגה למדריגה עד שנעשה משנה למלך, וכל מה שהטיב המלך עמו יותר והביאו ליותר מדריגה, וראה יותר כבוד המלך ומשרתיו והנהגותיו, היה יותר צער לזה שהיה בן כפר, ובכרו שמרד נגד המלך הגדול הרחמן הזה, ומה שהיה ראוי לעונש הוא מטיב עמו יותר, והמלך עשה בכונה מכוונת, שאם היה ממיתו היה צער לפי שעה ותו לא, מה שאין בן בדרך זו מצטער כל ימיו ומוסיף תמיד, כשעלה ליותר גדולה מוסיף יותר צער על צערו, איך מלאו לבו למרוד עיני כבודו, וזה שנאמר אל נקמות הוי"ה, ר"ל שנקמות ה' הוא על ידי מדת הרחמים שלא כמדת בשר ודם, והוא כי אל נקמות הופיע, ר"ל שהנקמה הוא כמה שהופיע לו מגדולתו, ובראותו גדולת המלך ובכרו שמרד נגד מלך זה אין לך צער גדול מזה, עכ"ל ק.

ומרן רבינו בעל ברך משה ז"ל ה' מרגלא בפומי להזכיר דברות קודש אלו, ומה דאתמר ביה משמיה דהמגיד הקדוש ממעוריש זי"ע לפרש בזה את החרון משוך הסדך ליודעיק אל קנא ונוקם, שבהשפעת החסד בעצמו הרי הוא קנא ונוקם.

ובייטב פנים (אמנו זכרון את מה) פירש בזה הכתוב (תהלים צ"ג, ח) אל נושא היית להם ונוקם על עלילותם, שבוה עצמו שנושא היית להם, הרי הוא נוקם על עלילותם. ועיי"ש עוד (שפת הים את כג) מה שב' לפרש בזה

האדמו"ר מוויזניץ: דער זיידע דער אמרי חיים מייטש די וואך (פרשת ויצא) דעם פסוק (בראשית כה, כא) והיה ה' לי לאלקים, מאקע מיט דעם ווארט פונעם בעל שם הק' אויפן פסוק (תהלים צד, א) קל נקמות ה' קל נקמות הופיע, אז דער באשעפער טוט חסד מיט א מענטש, חסד קל כל היום (תהלים נב, ג) דאס אליין איז א עונש, דאס איז והיה ה', דורך מידת הרחמים, לי לאלקים, איז דאס פאר מיר אלקים מדת הדין. דא האט געוואוינט א איד ר' חיים פארקאש, ער האט געלערנט זעקס זמנים אין סיגוט, האט ער פארציילט אז זיין פאטער איז נישט געווען קיין וויזניצער חסיד, אבער אין סיגוט האבן געוואוינט קאסובער חסידים.

רבינו: יא, אין סיגוט איז געווען א קאסובער קלויז.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, עכ"פ זיין פאטער פלעגט ראש השנה זיין אין קאסוב, און יום כיפור פלעגט ער זיין אלעמאל אין סיגוט. ווען דער עצי חיים איז אוועק איז דאך רבי זלמן לייב (בנו הגה"צ רבי יקותיאל יהודה ז"ל הי"ד, ממלא מקום אביו בחיותו בחור צעיר בגל בן י"ד) געווארן דער רב, און ער איז געווען מיט זיין פאטער אין סיגוט אויף יום הקדוש, ער האט אים מיטגענומען, זעהט אויס אז דעמאלטס איז מען אריבער געגאנגען יום כיפור בינאכט זאגן א גוט יו"ט, האט אים זיין פאטער געזאגט, זאג א גוט יו"ט פאר'ן רבי'ן, זאגט ער, מאטע, וואו איז דער רבי? ווייזט אים דער טאטע דא, גיין ניין, וואו איז דער גרויסער רבי? נישט דער רבי פון חדר, נאר דער גרויסער רבי... ער האט נישט געקענט כאפן... דער רב רבי זלמן לייב איז דאך געווען זייער אינגל.

ער איז געווען אזוי שטארק פארקאכט פאר סיגוט, ער האט מיר עם פארציילט, דער ר' חיים, אזוי ווייט אז ער האט נישט געוואלט קענען דעם זיידן (האמרי חיים ז"ל), און ער האט געוואלט ארויף גיין קיין ארץ ישראל נאך די קריג האט ער זיך אהנגעגעבן אלץ א געהילף פאר'ן שו"ת קאפיטאן, ווייל

אמרינו (תפלת ערבית) העושה לנו נסים ונקמה בפרעה וכו', עיי"ש בדבריו הגהמדים, ובדברי יואל לשמחת תורה (ד"ש 1), ע"ש.

ובדברי יואל פ' וישלח (דף קפ"ט) עה"פ קטונתי מכל החסדים וגו' מביא את המשל מהבשטהה"ק באריכות יותר בשם ספה"ק דברי חיים, ע"ש.

ובקדושת יו"ט (פ 2) הוסיף לחדש, שהעונש על ידי התנשאות ורוממות שייך דווקא אצל בני ישראל האוחזים במדת הענוה, ואפילו בשעה שנותן להם הקב"ה גדולה הם ממעטין את עצמן כמבואר במגמרא (הל"ן 106), ולכן שפיר נחשב לבני ישראל ההתנשאות כעונש, מה שאין כן אומות העולם אשר גבה לבם בעשרם, הם יפלו ברשעם, ולא יכנע לבם על ידי עונש התנשאות, ועל כן ההכרח להיות עונשם על ידי יסורים ומלקות, עכ"ל. ועיי' בברך משה ריש פ' ויקרא מש"כ בזה.

ער האט געוואלט אהנקומען אזוי, און אויף דעם שו"ת איז דער זיידע ז"ל דער אמרי חיים געפאהרן. ער האט מיר געזאגט, כ'האב קיין ווארט נישט גערעדט מיט אים, נאר וואס דען? כ'האב נישט געהאט קיין ברירה, כ'האב אים געמוזט באדיינען, האב איך אים געגעבן א קאווע, דער זיידע ז"ל האט מיך געפרעגט גלייך ווי אזוי הייס איך, האב איך אים געזאגט חיים, וועמענס זוהן? ר' שמואל הערש'ן, האט דער זיידע שוין פארשטאנען גלייך וואס איז מיט אים....

דער זיידע ז"ל איז אהנגעקומען קיין אנטווערפן נאך די קריג, ער איז געווען דארט, און דער עולם איז געגאנגען צום טיש, איך בין נישט געגאנגען, זאגט ער, נאר וואס דען? ווען עס איז געקומען שביעי של פסח ווען דער גאנצער עולם איז געגאנגען, ממש יעדער איינער, ס'האט מיר נישט געפאסט צו גיין, כ'בין דאך נישט מיט די גזע, האט מיר נישט געפאסט, למעשה בין איך יא אריבער געגאנגען, נאכדעם בין איך שוין געבליבן...

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: דער ייטב לב איז געווען אין קאסוב?

רבינו: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז דער ייטב לב איז געווען ביים צמח צדיק (הגה"ק רבי מנחם מענדל מוויזניץ ז"ל בעמחים צמח צדיק) אויף שבת, און ס'איז א חידוש ווייל דער ייטב לב איז דאך געווען אסאך עלטער... נאר דער ייטב לב איז אים געווען אמאל מנחם אבל זיין, און דער צמח האט אים געזאגט אז ער איז נישט מקבל קיין תנחומין נאר אויב ער בלייבט אויף שבת, איז ער דעמאלטס געבליבן,² אזוי האט דער טאטע ז"ל פארציילט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז געוועהן ביים תורת חיים אויך.

רבינו: יא, ער ברענגט אים צו עמליכע מאל אין ייטב לב, דעם תורת חיים, ער שרייבט אויף אים "מחותני הרב הקדוש".³

2

רבינו שליט"א סיפר בא' השיחים שהצמח צדיק שהה אז בכפר בדעבלא ושם נסע הויטב לב לנחמו.

ויש לציין שכשרבינו שליט"א ישב שבועה ל"ע על אמו הרבנית הצדיקת ע"ה הגיע לנחמו כ"ק האדמו"ר מצאנו קלויזנבורג שליט"א ודנו ביניהם אי יש מצוה לנחם או גם מצוה שהאבל יתנחם, והנפק"מ אי אינו רוצה לקבל תנחומין וכו', ואז הסמיך מו"ח רבינו עובדא זו שיש מצוה גם להתנחם.

3

בס' ייטב פנים (פרשת הודו, ה"ב עמ' 71) כתב לפרש לשון הפיוט, ומסיים שם ז"ל: "שוב שמעתי זה על שם מחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסוב זצ"ל גהניתני", עכ"ל.

האדמו"ר מוויזניץ: וזי האבן זיך דאך מושדך געווען.⁴

רבינו: יא. ס'איז געווען אזוי, דער ייטב לב איז אמאל געווען אין קאסוב ביים תורת חיים, זאגט איהם דער תורת חיים אפשר זענען מיר זיך מושדך.... די עלטערע קינדער פון ייטב לב – דער זיידע דער קדושת יום טוב, און דער קאלבסובער רב (הגה"ק רבי אברהם אהרן ז"ל) וואס איז געווען נאך עלטער – זענען שוין דעמאלטס געווען התנים, נאר רבי אלי' בצלאל איז נאכנישט געווען א התן. דער ייטב לב האט נישט געהאט קיין חשק צום שידוך, ער האט מורא געהאט זיך צו מושדך זיין מיט גרויסע רבי'ס, ס'זעט איהם קאסטן אסאך הוצאות, ער איז געווען דעמאלטס אין א שווערן מצב פון געלט, האט דער ייטב לב איהם גארנישט געענטפערט און איז אוועק געפארן, ס'איז גארנישט געווארן.

שפעטער האט ער געמוזט א אנדערן שידוך (עס בתו של הגביר החסיד ר' נטע ש"ף מכריגל ז"ל), למעשה איז רבי אלי' בצלאל'ס רביצין, דעם ייטב לב'ס שנוה, אוועק ל"ע. ווען זי איז אוועק האט זיך דער ייטב לב דערמאנט אז דער תורת חיים האט איהם געבעטן מיט יארן צוריק אז ער זאל זיך מושדך זיין מיט איהם, איז ער זיך געגאנגען אינטערסירן וואס מוט זיך מיטן תורת חיים'ס אייניקל וואס מ'האט דעמאלטס גערעדט, איז ער געווארן געווארן אז יענע האט שוין לאנג התונה געהאט, און זי האט זיך שוין מיט די צייט געזגט, דעמאלטס איז דער ייטב לב געווארן א מחותן מיטן תורת חיים, אבער דעמאלטס האט שוין דער תורת חיים נישט געלעבט (נסתלק בשנת תרי"ד לפ"ק).⁵

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: דער מענקער רב (הגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אבד"ק חנה דוד מענקא ומח"ס שו"ת ודרשות חמד שלמה, נלב"ע כ"א כסלו שנת תש"ס לפ"ק) איז נישט געווען קיין תלמיד פונעם עצי חיים?
אויב איך געדענק גוט, דער סענדשארזשער רב איז אויך דאכט זיך מיר געווען....

⁴ כי בנו הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים ז"ל מטעמטש נשא את נכדתו של הרה"ק מקאסוב ז"ל, בת התנו הגה"צ ר' פנחס יוסף דאמנער ז"ל.

⁵ כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל הי' רגיל להזכיר ששמע סיפור זה מכ"ק דודו רביה"ק ז"ל בעת שמחת האירוסין אצל ש"ב כ"ק הגה"צ ר' חיים שלמה האדמו"ר מסטריזשוב ז"ל, כשבתו נתארכה עב"ג הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב ז"ל מבאניא נכד הגה"ק מטעמטש ז"ל.

רבינו: ווער? רבי משה הלל? ניין, ער איז געווען א תלמיד פון פעטער ז"ל אין קראלי. דער מענקא רב איז געווען א תלמיד, ער האט געלערנט ביים זיידן עמליכע יאר.

האדמו"ר מוויזניץ: און דער מעמעשווארער רב (הגה"צ רבי משה ארי' לעוו ז"ל מח"ס משה ידבר) האט יא געהאט עפעס מיט סיגומ?

רבינו: יא, רבי משה ארי' דער מעמעשווארער רב האט געלערנט אין סיגומ.

האדמו"ר מוויזניץ: סוכות האב איך נאכגעזאגט אז עס איז באקאנט אז דער ייטב לב האט זיך אמאל אויסגעדרייט צום עולם איבער געדעקט מיטן מלית און ער האט געזאגט, אונז שטייען מיר דאך אינעם זמן שמחתנו, אפשר זענען מיר אנגעשריבן געווארן 'חייב', האט ער געזאגט, אז חיי"ב איז די נומריקון חסידים יעלזו ירננו ביכבוד.

רבינו: יא, דער ייטב לב האט עס אמאל געזאגט ביי די הקפות, חיי"ב איז די ראשי תיבות יעלזו חסידים ביכבוד ירננו.⁶ ווען ס'זעט זיין דער כולו חייב, אז אלעס וועט זיין יעלזו חסידים ביכבוד ירננו, דעמאלטס וועט משיח קומען.

ס'איז נישט געדרוקט אין ייטב לב, דער פעטער ז"ל האט דאס נאכגעזאגט בשם דעם ייטב לב, אז חיי"ב איז יעלזו חסידים ביכבוד ירננו, ער האט נאכגעזאגט אז אזוי האט דער ייטב לב געזאגט, דאס הייסט חיי"ב.

ס'איז געדרוקט אין דברי יואל אויף שמחת תורה (דף תרנ"ב) ער מיינט דארט דעם אבינו מלכינו 'קרע' רוע גור דיננו, אז מ'צורייסט דאס ווארט חיי"ב און מ'איז מהפך פון חיי"ב אויף יחב"י וואס איז ר"ת יעלזו חסידים ביכבוד ירננו.⁷

6

ע"י בקו' כרם שלמה (מהאגן הגדול רב שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אב"ד מענקא שהוא פתיחה גדולה לספרו חמד שלמה עה"ת ומועדים וש"ת בהלכה, מהתלמודים החשובים של מרן הגה"ק העצ חיים ז"ל) מזה שסיפר הרה"ח ר' מתתיה וויינשטאק ע"ה מטעמטשווע שהיה מתלמידי מרן הייטב לב ז"ל דפ"א באמצע ההקפות של שמחת תורה הפסיק באמצע הרקידה וקפל את מליתו מועל פניו ואמר לפני העם, אנו שמחים כי הוא זמן שמחתנו על שעשינו תשובה והעבירות נעשו זכיות, ולכאורה איך אפשר לשמוח ואולי כתבו וחתמו בשמים גור דיננו "חייב" ובשמים אין מוחקין, וכאשר שמעו העם את דבריו געו בככי והמתין מעט ואח"כ אמר: אל תדאגו, כי הגם שאין מוחקין בשמים מה שנכתב ונחתם, אבל עושין תגין על תיבת "חיי"ב שנומריקון חסידים יעלזו ירננו ביכבוד, לכן ריקדו בשמחה עכד"ק.

7

וראו להעתיק כאן קטע נחמד מדבריו"ק של רבינו שליט"א באצל שולחן המהור מוצאי שמח"ת בניעילת החג שנת תשס"ז לפ"ק, מה שביאור בתו"ד בענין זה:

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פארן אהבת ישראל אויף זיך, אז זיין נאמען, איז די ראשי תיבות יואל בן חנני' יו"ט (כן ידוע שאמר רבינו ז"ל ששמו ושם אמו מרומז ברת"ל של הפסוק

..... והנה כבר אמרתי שסגולת הסוכה להשפיע פרנסה, דמבואר בספרים (פרע"ח שער חג הסוכות פ"ב) כי סוכה בגמטריא הו"ה אדנ"י, שהוא שם המיוחד ית"ש בכתובתו ובקריאתו. והנה מספר זה עולה שם קדוש פא"י שהוא שם הפרנסה ראשי תיבות פותח את ידיך, ובכן סגולת הסוכה הוא להשפיע פרנסה. אמנם לפי האמור י"ל עוד, כי כתב באמרי נועם שם לפרש בזה מה שהקריבו ע' פרים בחג הסוכות, שעל די המשכת אות עי"ן משמאל לימין, שנעשה מצירוף מות רעב צירוף לטובה מעות רב, נמשך חיים ועשירות, כדתיב (משל"ג ג) אורך ימים בימנה בשמאלה עושר וכבוד, עי"ש. ואם כן בחג הסוכות נשפע פרנסה ועושר בשפע רב.

אך כל זה הוא בחג הסוכות, אמנם גם בשמיני עצרת הגם שלא הקריבו רק פ' אחד, עם כל זה ממשכים השפעת פרנסה, וכמו שכתב א"י זלדה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות א) בפסוק (במדבר כט ה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שבוה היום מתפללים על גשמי ברכה והיינו צרכי עצמו, והוא עצרת תהיה לכם דייקא, ר"ל (בינה סה) לכל צרכיכם, עכ"ה. והוא ככה שמחת התורה המשפיע עושר, וכמו שכתב בשפתי מחר"ש (ל"ג בשבט) עצה אם ח"ו נגזר עליו מיתה, לדבק עצמו בתורה שיש בה ג' שערי בינה, ואז נכנס אות ב' בין תיבת מות ונעשה מנות, ושוב ניצול ממות, עכ"ד. ומעתה על די שמחת התורה נשפע לנו מנות רבות מן השמים.

וכך אמר א"י הייטב לב זלדה"ה פעם אחת בעת ההקפות (הו"ד בדברי יואל לשמחת עמוד תנב) דבאמת יש לתמוה איך יערב לבינו לשמוח כל כך ביום שמחת תורה אחרי שאין אתנו יודע האיד ומה נספק עלינו בימי הדין, וגם בהאי יומא דשמיני עצרת גמור מסירת הפתקין דספרי חיים וספרי מתיס פתוחין, והאיך נוכל לשמוח כל כך ולשמחה מה זו עושה. אמנם אפ"ל ע"ד שאנו אומרים אבינו מלכינו קרע רוע גור דינינו, הכוונה שאף אם יצא ח"ו הגור דין חייב יקרע אותו הקב"ה, והיינו שיהפוך צירוף האותיות של תיבת חייב להציג את השני יוד"ן בראשו ובסופו של התיבה ויהיה נעשה מזה הצירוף יחב"י, שהוא ראשי תיבות יעלו חסידים בכבוד יגנו, ועל די כה השמחה של מצוה שאנו שמחים ביום הזה עם התורה הקדושה, יתהפכו כל הדינים לרחמים והסדים, עכד"ק.

ומבואר מזה גדול סגולת ההשפעה ביום שמיני עצרת ושמחת תורה, שעל די שבני ישראל מתאספים ושמחים עם התורה הקדושה, שמחים לכבוד התורה ולכבוד הקב"ה נותן התורה, וכמו שאומרים בהתחלת ההקפות הבו לה' כבוד ועוז הבו לה' כבוד שמו, שמחים ומרוממים כבוד שמו יתברך כבוד התורה וכבוד לומדי תורה בשמחה רבה, על די שמחה זו זוכים להפוך כל הצירופי אותיות, למב לחיין ולשלם.

ובזה יתבאר החרוז, הגלה נא ופרוס הביבי עלי את סכ"ת שלומיך, שיפרוס וימשך הקב"ה עלינו בזכות מעשנינו לטובה במשך חג הסוכות, להפוך צירופי אותיות לטובה על די הקרבת ע' פרים, ואחר חג הסוכות תאיר ארץ מכבודיך, על די נגילה ושמחה בך, הוא מה ששמחים עם הקב"ה ושמחים עם התורה הקדושה, להיות הצירוף לטוב ועלון חסידים בכבוד יגנו.

יעלו חסידים בכבוד יגנו. און דער אהבת ישראל האט אים צוריק געזאגט א רמז אויף זיין נאמען.⁸

האדמו"ר מוויזניץ: עכ"פ דער מענקער רב האט מיר פארציילט, ער איז דאך מיין מחותן אויך, האט ער מיר פארציילט אז ער איז געווען נאך די ערשטע קריג, תרצ"ו, דעמאלטס האט מענקע געהערט פאר ראמעניע.

רבינו: יא, מענקע איז געבן גראסווארדיין.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, אבער גראסווארדיין איז געווען נענטער צו אונגארן, איז געווען זייער אסאך וואס זענען אנטלאפן פון ראמעניא קיין אונגארן.

רבינו: יא, מ'האט געמיינט אז דארט איז בעסער.

האדמו"ר מוויזניץ: זאגט ער, א אינטערסאנטע זאך, ער איז אריבער געגאנגען מיט די משפחה אחין, אבער ער נישט געוואוסט צי ער זאל זיך באזעצן דארט צי נישט, ער איז נישט געוועהן קיין וויזניצער חסיד, נאר אז דער זיידע איז דארט געווען איז ער אריין געגאנגען פרעגן דעם זיידן, האט דער זיידע ז"ל זיך אהנגערופן אונז האבן מיר א כלל אז מ'דארף גיין מיטן אמת, אמת איז נוטריקון מיטקומך אל תלך,⁹ איז ער טאקע צוריק געפאהרן גלייך און איז דארטן

8

וכפי המסופר שבשנת תר"ע בהיות רביה"ק ז"ע במרחץ מארינבאד בהיות עוד אברך צעיר לימים, ומאותו זמן היה שם גם כ"ק האדמו"ר בעל אהבת ישראל מוויזניץ ז"ל, והלך רביה"ק ז"ל בליל שב"ק שלהתנו הטחור של האדמו"ר מוויזניץ ז"ל, וכדרכו בקודש האריך בשלתו בשירות ותשבחות, ורבינו נשאר עד תמוה על אף שלא היה דרכו בכך כמנהג רבותיו הק'. בהפרדם, נענה הרביה"ק ז"ל לרבינו "אצל שבט לוי כתיב, ואת אשר ללוים מבן המש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא וגו', ומבן המשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד, ושרת את אחיו וגו'. ולכאורה קשה דהלא כל עבודת הלויים בביהמ"ק היה לנגן בעת הקרבת הקרבן כדי לעורר בתשובה את בעל הקרבן, א"כ מדוע יעבוד רק עד המשים שנה ולא יותר, אלא י"ל כי משנת החמשים לימי חיייהם ה' צורתם הקדושה בלבד בלי נגיתם-משפיע התעוררות. ובה התנגל בענותנותו לרבינו ז"ל, שאילו הוא זקוק עוד לשיר, אבל אתם אין לכם כבר צורך בכך, דהיינו שבראי בעלמא על צורתו הק' די הוא להתעורר.

וכיפר רבינו שהאהבת ישראל הזכיר א"ע אצלו, שזיכרהו לטובה, ואמר לו את שמו ישראל בן צפורה; ומסר לי סימן יפרח כימיו צדיק, הוא הר"ת של שמו ישראל בן צפורה. ואו הזכרתי גם אנכי את שמי שזיכור אותי לטובה, ומסרתי לו סימן יעלו חסידים בכבוד, הוא הר"ת של שמו יואל בן חנני' (מובא בספר הסיבות לדרב חיים משה שטיינבערג ע"ה).

9

עיי' בדברי תורה - מונקאטש (מהדורא ב אות קכ"ה) שמוך הק' מציאנו אמר להשם שלמה ממונקאטש זצ"ל שאמ"ת ראשי תיבות מוקומך אל תנח (קהלת י, ד), עיי"ש בכיבור דבריו הק'.

געבליבן, הלילה וחס ווען ער בלייבט ווען דארטן וואלט ער שוין...

רבינו: דער טאטע האט געזאגט, מ'האט אלעמאל געוואוסט ש'ב ואל תעשה עדיף.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין זידע דער אודווארער רב האט מיר פארציילט,¹⁰ אז זיין שווער דער עדעלינער רב (בעמח"ס שרת בית ישראל) איז געווען אן איידעם ביי רבי ישעי'לע קערעסמירער, און די רביצין האט געהאט א גרויסן אויסשלאג אויפן גוף, דער אהבת ישראל איז פונקט געווען דארט אין געגענט, זענען זיי אריין געגאנגען צום אהבת ישראל, און זיי האבן זיך מזכיר געווען, זי האט געהייסן רחל בת שרה, זי איז געווען א מאכטער פון רבי ישעי'לע.

האט דער אהבת ישראל געזאגט, עם שמיט מחית בשר חי בשאת, בשר איז נומריקן ר'חל בת שרה, עם זאל זיין חי, זי זאל ווערן אויפגעלעבט.

רבינו: דער טאטע האט געזעהן דעם אהבת ישראל, ער איז געווען אויף א שבת אין סיגוט, ער איז געווען דארט ווען דער ווישאווער רב האט התונה געמאכט, דער זעהן פונעם ווישאווער רב וואס האט געוואוינט אין תל אביב (ה"ה רבי חיים מאיר יהודה מווישאווא ז"ל) האט התונה געהאט, זי – די כלה – איז געווען דעם ייטב לב'ס א אייניקל, א קאלבסוכער אייניקל (בת הג"ר אלעזר ריינמאן ז"ל בן הג"ר צבי ריינמאן ז"ל חתן הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל אבד"ק קאלבסוב בנו של מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל).¹¹ און דער שבת שבע ברכות איז געווען אויך

געווען אין סיגוט, און דער טאטע איז דעמאלטס געווען ביים מיש.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט נישט איבערגעלאזט קיין קינדער?

רבינו: נין, ער האט נישט געהאט קיין קינדער.

האדמו"ר מוויזניץ: איך האב אים שוין נישט געקענט.

רבינו: איך האב אים געקענט, ער האט געוואוינט אין תל אביב, מ'האב אים געזעהן אין וויזניץ.

האדמו"ר מוויזניץ: ווען דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, פלעגט ער גיין א ווייזט צום אהבת ישראל, אזוי פלעגט דער טאטע צו פארציילן, און דער אהבת ישראל איז צוריק געגאנגען...

דאס לעצטע מאל האט זיך דער אהבת ישראל נישט גוט געפילט ווען דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, האט ער אזוי אויסגערעכנט, ער איז אהיים געפארן, ער איז שוין געווען אויפן וועג צו די באהן, דעמאלטס איז דער סאטמארער רב געגאנגען צו אים א ווייזט כדי ער זאל נישט דארפן צוריק קומען.

מיין טאטע ז"ל (האדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ מאנסי ז"ל) פלעגט דערציילן אז ער איז דארט געווען ביים אהבת ישראל אין שטוב ווען דער סאטמארער רב ז"ל איז אים געקומען באזוכן (בעיר גראסווארדיין)¹² און למעשה ווען דער סאטמארער רב איז אנגעקומען איז דער אהבת ישראל פונקט געהאט ארויס געגאנגען, און מ'האט אראפ געזעצט

כ"ד ידיו מחו"ד"ש, מצפה לכש"ט ולישועת ה' במהרה. הק' ישראל בהה"צ מוהר"ב זצלה"ה

וע"ז הוסיף הגה"צ מווישאווע ז"ל בשולי הגליון בזה"ל: "בכל לשון הנשמע אבקשהו שיקח הכל בשמחתי ויאציל ברכתו הח' שיהיה שמחתנו שלימה ולקבל תענוג ונחת מו"ח ברו"א כתקו" ש"ב ומחו" כו"ח ברגשי אהבה כבוד ויקר ומצפה לקראת ביאתו. הק' מנחם מענדיל בהה"צ שליט"א".

סיפר הרה"ק ר' אברהם וו"ב ז"ל שו"ב, שאמר לו רביה"ק ז"ל שכתבו הצ' מורת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט היתה אומרת תהלים בכונה ובנעימות, ואמר רביה"ק שלמדה זאת לעצמה בעת שהיתה עמי במרחץ מארינבאד, ששהה שם או גם הרה"צ מוויזניץ זצ"ל, שכידוע ה' רגיל לאמור תהלים בקול נעים מאד (תפארת יואל ח"ג).

ובשנת תרע"ה כשביקר רבינו אצלו בגראסווארדיין קרא הרה"ק מוויזניץ זצ"ל למנוי כדי שייכרו את רבינו, ואמר להם בזה"ל: "איך וויל עטץ זאלטס זעהן וויאוי א רבי ברויך אויס צו זען". וכשפרד רבינו ממנו אמר לאנשי ביתו: "את האברך הזה איני מכיר משנה לשנה ככה הוא מוסיף והולך" (הרב ר' יוסף אשכנזי ז"ל מש"כ בהקדמות לשי"ת דברי).

10 האדמו"ר מוויזניץ שליט"א הוא חתן הרה"צ רבי נפתלי ארי' לייבוש טובי ז"ל בן כ"ק אדמו"ר מקאלוב ז"ל בעל הקל תפוחין, וחתן כ"ק הגה"צ אבד"ק אודווארי ז"ל מח"ס שו"ת דברי שלום, אשר עוד שימש ברבנות בעיר אודווארי יצ"ו מלפני המלחמה, והי' מחשובי וקני הרבנים בארה"ב, שבהה"ח בשנת תשע"א לפ"ק.

11 מן הנכון להעתיק כאן מכתב ההזמנה לשמחת החתונה ששלח הגה"ק האהבת ישראל ז"ל ובנו הרב מווישאווע ז"ל למרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל להזמין להשתתף בשמחת החתונה הג"ל, וז"ל:

בעוהש"ת, גרוו"ד. החיים והשלום וכט"ס אל כבוד ידידי מחו" הרב האון הצדיק חו"פ בנש"ק בקש"ת מו"ה יואל שליט"א אבד"ק סאטמאר.

אחדש"ק באה"ר תהילת ה' ידבר פי על כל הטוב אשר גמלני שהחיני וקיימני לשמחת כלולת נכדי היקר כמר חיים יודא מאיר שליט"א בן בני הרה"ג שליט"א אבד"ק ווישאווע עב"ג הכלה מו' ראצי תחי' בת הרה"צ שליט"א אבד"ק ביטשקוב והחופה תהי' א"ה ביום ועש"ק תוריע ב' לחודש ניסן הבע"ל, לכן אבקש את כ"ק מחו" כי יאבה ליקח חלק בשמחתי ולהתעלם אתי באהבים א"ה בשמחת בניכם אשיב גמולכם הטוב.

רעגירונג, ס'איז געווען שנת תש"ד, שוין געווען שווערע זמנים, איז ער געקומען קיין גראסווארדיין.¹⁶
האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל איז אמאל געפארן קיין סאטמאר אויף יו"ט צו די הקפות פון סאטמאר רב. נישט תש"ד, נאר אין סאטמאר נאך.

ש"כ באמצע סוכות לא' מנכדיו ושם מתאר כל הפרשה סביב האתרוגים, וכה כותב:

... אחד שה"ט באהבה, אבוא בזה לספר לך מה שהיה כאן ... לפעסט כאו ס"ה 5 אתרוגים אינם מוכרחים, ובעד כל אתרוג נתנו י"ב אלפים, אחד לכאן למרן שליט"א (ה"ה הרה"ק המהרש"א מראצפערט), אחד לדעשע, אחד לפעסט למרן מבעלזא שליט"א, אחד לגרויסווארדיין (האדמו"ר האמרי חיים מוויזניץ), אחד לסאטמער למרן שליט"א (לרביה"ק ז"ל), אבל היות שבסאטמאר גדול השערוריה ורדיפה לבני עמינו היי, ג"כ נסע משם מרן לגרויסווארדיין על כל הו"ט ונשאר האתרוג בסאטמאר...

הנה האתרוג הוליכו מכאן ביו"ט לדעבריצין ולבאטור, ע"י שליח נכרי עם אויטא, דעבריצין ובאטור שילמו בעד זה ערך עשרת אלפים.

ופה היה ב"ה עולם נאה, אשר לא היה כמוהו עד עתה, הרבי מקאסין (בעל אור מלא חתנו של המהרש"א מראצפערט), מקערעסטר (ה"ה הגה"צ רבי מאיר יוסף רובין), מקלווינבורג (בעל שפע חיים, חתנו של העני חיים ביו"ט), מסניגעט (ה"ה הגה"צ רבי ז"ל ט"ב הי"ד), מבאטור (ה"ה הגה"ק רבי אהרן ט"ב מוואלאו באטור), ועוד ערך עשרים רבנים חסידים... גם באו רבנים ובעה"ב לקיים המצוה לכל הפחות פעם אחת... ע"כ מכתבו של הרה"ק דראצפערט, עיי"ש.

16

עין בס' מושיען של ישראל (ח"י) שבעיר סאטמאר היה רשע גדול מהפאליציי שהתנכל להיהודים תושבי המקום, וגמר בלבו החלטה להתפלל על בית מדרשו של רבינו באמצע חג הסוכות ולהפש כל אלו שהסתתרו מהפאליציי וכדומה, כי ידע שאו מגיעים הרבה אורחים מהרבה עיירות ומקומות מרחקות, וא' מהפאליציי שהיה בידידות עם הרה"ח ר' סענדער פרינד ע"ה הראה"ק בסאטמאר גילה לו בחשאי את מנימות הרשע, ור' סענדער סיפור לרבינו, ורבינו ידע שלא יוכל למנוע מהסידיו מלהגיע להסתופף בצילו, ע"כ גמר אומר לנסוע לעיר אחרת, וביקש שר' ליפא לעפקאוויטש ע"ה מגרויסווארדיין יבקש רשות מהאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל לבוא ולשהות בתוככי העיר במשך החג, והאדמו"ר מוויזניץ נענה בהפך לב, ורבינו נסע לשם והשאיר את האתרוג בעיר סאטמאר, כדי ליכות אנשי העיר עם האתרוג.

כשרבינו הגיע הלך לבקר את האדמו"ר מוויזניץ הוא הראה את אתרוגו לרבינו, ורבינו נענה ואמר שאתרוגו שהשאיר בעיר סאטמאר היה יותר מהודר, וע"כ מציע שיהליפו את האתרוג, וישלחו את האתרוג הג"ל לסאטמאר, אמנם הראשי קהילה לא הרשו לשלוח את האתרוג לפני שיביאו את האתרוג מסאטמאר, ואכן א' מהסידיו רבינו נסע לסאטמאר להביא את האתרוג, ורבינו עם האדמו"ר מוויזניץ בדקו וראו שאכן האתרוג מסאטמאר מהודר יותר, ושלחו את האתרוג השני בחזרה לעיר סאטמאר.

ורבינו גמר עם האדמו"ר מוויזניץ שהוא יברך בשעת הגן והאדמו"ר מוויזניץ יברך בשעת העלות השחך.

דעם סאטמארער רב ז"ל אויף דעם רעכטן שמוהל, שפעטער ווען דער אהבת ישראל איז צוריק געקומען, איז אויסגעקומען אז דער אהבת ישראל איז געזיצן אויף די לינקע שמוהל, און דער סאטמארער רב האט זיך נישט געפיהלט אזוי באקוועם אלס 'היושב לימין רבו', ער וואלט זיך נישט געזעצט לכתחילה אויף די רעכטע זייט, האט ער זיך אנגערופן אז ס'קען זיין אז דאס ענין איז נאר 'ההולך לימין רבו', נישט 'היושב', דאס איז אפשר נישט קיין פראבלעם,¹³ האט אויף דעם דער אהבת ישראל צוריק געזאגט 'און אפשר איז נאר דער סאטמארער רב דער רבי וומהאי טעמא נכון שישב לכתחילה לצד ימין'.

האט מוין טאטע ז"ל געזאגט אז אויב דער אהבת ישראל האט אזוי געזאגט, מוז דאס זיין אז ער האט אים מורא'דיג מחשיב געווען, אז ער האט אזוי געזאגט אז אפשר איז ער נאר דער רבי.

רבינו: תש"ד איז דער פעטער ז"ל געווען אין גראסווארדיין אויף סוכות, ער איז דאך געווען אין די פרעמד, און ער האט דאך געדארפט ערגעץ פירן די הקפות, האט ער אים מציע געווען אז ער גיט אים איבער דאס ביהמ"ד, ער האט געזאגט אז ער דאווענט פריער, און ער וועט שוין האבן געענדיגט, אבער ער האט עס נישט גענומען...¹⁴

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז אויך געקומען אויף סוכות וועגן אן אתרוג?

רבינו: ער האט אין סאטמאר אויך געהאט אן אתרוג,¹⁵ אבער אין סאטמאר האט ער שוין געהאט רדיפות פון די

13

יש לציין שוודאי היה כונת מרן ז"ל רק לשם צחות הלשון, כי הטורי אבן (מילה כא.) כתב בפשיטות שהוא ק"ו בשיבה, וכ"כ הרבי ר' ינתן אייבשיץ ז"ל בספרו אהבת ינתן עה"פ ויקם ינתן וגו', ע"ש.

14

עין בס' פון קערעסטר ביז אמעריקא שכותב ומתאר את העבודת הקודש שערך רבינו בשעת ההקפות בעיר גרויסווארדיין, והנה כשרבינו שהה בעיר גרויסווארדיין הוא התפלל בהסניעטער קלוז שהיה שם, אך המקום היה צר מהכיל לעבודת ההקפות כשמת"ת, ועדיין לא ידעו חסידיו רבינו יערוך ההקפות, והאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל הציע את בית מדרשו כי ידע שבעת שרבינו מתחיל הוא כבר מסיים, אך רבינו לא הסכים לבוא בגבולו, והציעו את הביהמ"ד 'חברה ש"ס' שלידי ביהמ"נ הגדול, אך הגבאים לא רצו להוציא את הספסלים שהיו מחוברים לארץ, ור' ליפא לעפקאוויטש נתן ערבות של סכום גדול באם יהיה נזק להביהמ"ד, ואכן שם ערך רבינו הקפותיו, ועיי' בס' מושי"ח (ח"י) סדר העבודה והדרשות מהושע"ר ושמה"ת.

15

ועיין בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' ש"ה) שמעתיק שם מכתב מהרה"ח המורום רבי ישראל בער שטיין ז"ל הראש הקהל דראצפערט

רבינו: יא, איך ווייס פון דעם.

האדמו"ר מוויזניץ: האט ער דערציילט אז ער איז אנגעקומען מיט נאך עטליכע בחורים אינדערפרי, און ער האט געוואלט שלום נעמען אינדערפרי, און דער רבי ז"ל האט נישט געוואלט, ער האט געזאגט אז מזאל קומען שפעטער נאכן דאווענען.

שפעטער נאכן דאווענען האט דער סאטמארער רב זיך פארענטפערט פארן טאטן, אז ער האט נישט געוואוסט אז ער איז אויך דארט געווען פארן דאווענען, ער האט אים געזאגט אז ווען ער ווייסט ווען ווער ער איז וואלט ער אים ווען געלאזט שלום נעמען פארן דאווענען. א בנן של קדושים איז געווען ביי אים א חשיבות.

רבינו: איך געדענק ווען מיינ שווער איז געווען ביים פעטער ז"ל (בשנת תשכ"ז כשהגיע לרגל שמחת הולדת בנו בכורו של מרן רבינו שליט"א הגה"צ רב דקדחתנו זמסב"ג שליט"א), האט דער פעטער ז"ל געהייסן אריין ברענגען כיבוד, ער האט אים שוין אויפגענומען ביותרת כבוד, ער האט אים געפרעגט וואס מאכט דער טאטע, ער האט אים געזאגט מזאל איבער געבן א פריסת שלום.

דאס איז אויך זייער אינטערסאנט, ס'איז א גרויסער חידוש, דאס האבן מיר דערציילט ר' מענדל פריעדמאן'ס קינדער¹⁷, אז תשכ"ה איז דער פעטער ז"ל געווען אין ארץ ישראל, ער איז געווען אין בני ברק, דער אמרי חיים האט נאך געלעבט, אבער ער איז נישט געווען אין בני ברק, ער איז געווען אין צפת, ס'איז געווען זומער איז ער געווען אויף אפרוה אין צפת, פארציילט זיי, אז דער פעטער האט געוואלט גיין א באזוך צו מיינ שווער, און מ'האט אים געזאגט אז ער איז נישט דער וויזניצער רבי, ער איז נאר א זון, און מ'האט אים אפגעהאלטן אז ער זאל נישט גיין, ר' מענדל האט פארציילט אז ער איז געווען דער וואס האט אים דעמאלטס אפגעהאלטן פון צו גיין, ער האט געזאגט עס פאסט נישט... דעמאלטס אויך, ווען מיינ שווער איז געווען דא תשכ"ז ביי מיינ זון'ס ברית (כנילה), מיינ שווער איז נאך געווען רב, דער פאטער האט נאך געלעבט, און מיינ שווער איז געווען ביים פעטער אויף א באזוך, און דער פעטער האט געזאגט אז ער וויל צוריק גיין, ער איז איינגעשטאנען ביי ר' שלמה

שטיינמעץ אין וויליאמסבורג, דער פעטער איז געווען ביים ברית אבער ביים ברית איז דאך נישט שוין געווען...¹⁸ האט ער געוואלט צוריק גיין, און אויך די שטוב מענטשן האבן אים נישט געלאזט, אבער ער האט געזאגט כיוול גיין, זיי האבן אים געזאגט, עס פאסט נישט, ער איז נישט וויזניצער רבי...

כ'האב געהערט פון ר' בערל פריעדמאן (ראה"ק דקדחתנו הק' רבות בשנים, ומסקרבי רביה"ק ז"ל) ער איז אויך געווען דער וואס האט געהאלטן אז מדארף נישט צוריק גיין, און דער פעטער האט זיך אנגערופן צו אים 'דו פארשטייסט אויך נישט...'

איך האב אים דאס ערשטע מאל געזעהן (האמרי חיים ז"ל) אין וויליאמסבורג, ס'איז געווען תשי"ח איז ער דעמאלטס געווען אין ניו יארק, איך בין נאך געווען א יונגל דעמאלטס, כ'געדענק ער איז געקומען אויף א באזוך צום טאטן ז"ל, איך האב עס שוין פארציילט, ס'איז געווען דארט אין הייז סט (בדירתו בבנין ביהמ"ד דקדל עצי חיים סיגוט בווליאמסבורג), איך בין אריין געקומען אין שטוב און דער טאטע האט מיר געזאגט, געב שלום דאס איז דער וויזניצער רבי, זיי זענען געווען אזוי דריי, דער וויזניצער רבי, דער טאטע, און אייער טאטע, אלע דריי, דאס איז געווען תשי"ח דעמאלטס האב איך אים געזעהן.

האדמו"ר מוויזניץ: נישט דעמאלטס איז געווען מיינ ברודער רבי מענדל'ס (האדמו"ר מוויזניץ קאמישא לעיק שליט"א) ברית?

רבינו: איך געדענק נישט. ס'איז מעגליך אז ס'איז געווען דעמאלטס.

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז געווען דעמאלטס אין אמעריקא כמעט א יאר צייט, דעמאלטס איז געווען די שאלה וואס ער האט געפרעגט פונעם משימפער רב.¹⁹ **רבינו:** יא, וועגן יו"ט פסח. ער שרייבט דאס אין א תשובה.²⁰

18

רבינו ז"ל הופיע לשמחת הברית בביהמ"ד עצי חיים סיגוט בכמרא פארק, ונתכבד בסנדקאות, אבל לא נשאר אצל הסעודה מכיון שעמר אז עדיין קודם תפילת שחרית.

19

הגאון הגדול רבי משה דוד עסטרייכער ז"ל בעל שו"ת תפארת אדם, מוקניק שארית הפליטה אחר החורבן, נפטר בויליאמסבורג ערש"ק פרשת אמור ד' אייר תשי"ד לפ"ק.

17

הגה"ח רבי מנחם מענדל פריעדמאן ז"ל ממובחרי תלמידי רביה"ק זי"ע עוד בק"ק סאטמאר, ור"מ בשיבה"ק בירושלים עיה"ק ובקרית יואל יע"א.

וכיבודו רבינו בכרכת לחיים

רבינו: נאכדעם בין איך דארט געווען נאכאמאל, ווען מיין עלטסטע מאכטער (הרבנית אשכנזי תחי') איז געבוירן געווארן אין ארץ ישראל, דאס איז געווען פאר ראש השנה, האב איך שוין נישט געקענט פארן אויף ראש השנה, בין איך געפארן צווישן ראש השנה און יום כיפור, דעמאלטס בין איך געווען יום כיפור און סוכות, דאס איז געווען ימים נוראים תשכ"ט.

דעמאלטס האט דער זיידע נאך מנחה פאר נעילה געזאגט אז ער פילט זיך שוואך און ער איז זיך געגאנגען אראפ לייגן, ער איז דאך שוין געווען אויף די עלטערע יארן לעת זקנתו, און ס'האט לענגער געדויערט ווי מ'האט געקלערט, אזוי אז ווען מ'האט געענדיגט נעילה איז שוין געווען שפעט, האט מען דעמאלט'ס געזאגט אז דאס איז געווען לכבוד מיר... (כפי מנהג רבותיה'ק לסיום תפילת נעילה בשעה מאוחרת אחר צאת'כ כומן ר"ת).

האדמו"ר מוויזניץ: (הראה על הרה"ה ר' שלום בערקאו הי"ו מחשוכי חסידי וויזניץ כמאמרעאל) ער איז דארט געווען, ער געדענקט דאס.

הרר"ש: יא, איך געדענק מ'האט געענדיגט שפעט, באלד א שעה נאכ'ן זמן.

רבינו: איר זענט דארט געווען?, איר געדענקט?

הרר"ש: יא, איך געדענק עס. פאר נעילה האט מען אויסגעקלאפט אז ווער ס'איז קראנק און שוואך זאל נישט ווארטן, ווער ס'קען נישט פאסטן.

רבינו: יא, ווייל ס'איז שפעט געווארן, דאס איז געווען א יוצא מן הכלל, דארט ענדיגט מען דאך פריער געווענטליך, האבן זיי מיר געזאגט אז ס'איז אזוי געשען וועגן מיר....

הרר"ש: יא, איך געדענק עס.

האדמו"ר מוויזניץ: שוין איך וויל נישט אויפהאלטן, איך זעה ס'ווארט נאך א גרויסער עולם דא, ס'איז נאך דא וואס צו טוהן...

רבינו: יא, א"י'ה איך פאר שוין באלד אהיים.

וכיבודו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט הצלחה, מיט געזונט און מיט אלעם גומן תמיד.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, והמברך יתברך, מ'זאל משפיע זיין דא השפעות טובות פאר די גאנצע שטאט. א דרך צליחה אהיים פארן געזונטערהייט, מ'זאל איבער לאזן א ברכה ס'זאל בלייבן אויף א לאנגע צייט.

וליוהו רבינו ונפרדו לשלום בריב ידידות

האדמו"ר מוויזניץ: אויף דעם סמך איז יעדער איד וואס פלעגט צו קומען פון ארץ ישראל מיט די משפחה, האט דער טאטע געזאגט ער זאל האלטן צוויי מעג.

רבינו: ווען איך בין געווען אין ארץ ישראל אין וויזניץ, נאך ראש השנה האט מיר דער זיידע געפרעגט, ווי אזוי עס געפעלט מיר דעם וויזניצער נוסח, כ'בין נישט געווען צוגעוואוינט צו דער נוסח. ער האט מיר געזאגט, איך וואלט נישט געקענט דאווענען אין א ביהמ"ד וואו מ'דאווענט נישט דעם וויזניצער נוסח.

האדמו"ר מוויזניץ: ביי מיר איז געווען פארקערט, ווען איך האב התונה געהאט, זי איז געווען א סאממארע תלמידה, ס'איז איר געווען אזוי שווער זיך צו צוגעוואוינען צום וויזניצער נוסח, בפרט ווען ס'איז געקומען צו ז'נתנה תוקף, די וויזניצער ז'נתנה תוקף'...

באמת איז טאקע אזוי, יעדער איז דאך צוגעוואוינט צו זיין נוסח, איז זייער שווער שווישן.

רבינו: כ'געדענק נאך ווען אייער טאטע איז דארט געווען ראש השנה. ער האט געדאווענט פארן עמוד דעם צווייטן טאג. שחרית די שמונה עשרה, און געבלאזן שופר.

האדמו"ר מוויזניץ: ער פלעגט צו זיין דארט יעדעס יאר ראש השנה.

רבינו: קען זיין, דעמאלטס האב איך אים געזעהן.

ר' אברהם דוב איז געווען דעמאלטס א חתן.²¹

ביי יענע התונה איז דער פעטער ז"ל געווען אויף א שבע ברכות, ס'איז געווען אין בארא פארק אין וויזניצער ביהמ"ד, אין ניו יורק (שם הרחוב).

20

כהיות האדמו"ר מוויזניץ ז"ל במדינת אמעריקא במשך זמן רב, וכאשר התקרב חג הפסח ביקש למצוא סיבה שיוכל לחוג כבני חו"ל יו"ט שני.

ז"ל האון מטישמשא בשו"ת תפארת אדם (ה"ב סי' טו), ע"ש מה שכתב בא"י:

"... יען כי משתוקק מאוד שיוכל לעשות הסדר גם בליל יו"ט ב' של גלויות... יען כי נפשו עגמה למעום מעם מתוק של הסדר של יו"ט שני של גלויות... ושאל אותי איך להתנהג כי יש לו על מי לסמוך על רדב"ז וכל ב... ורצונו של אדם עושה לו קבע וניהא ליה לקבוע דירתו על משך ד' חדשים, ובתוך הזמן נשאר לו על חג המצות, והוא עושה הסדר ביחד עם בנו..." עיי"ש.

21

הרה"צ רבי אברהם דוב מווערסקי שליט"א מראכמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו"ר מוויזניץ מאנסי ז"ל.

ביקור הרב הגאון רבי אברהם שמואל ענגלענדער שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו החדש בלעיקוואד יצ"ו
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת הקת בלק תשפ"ג לפ"ק

געבן, אזוי אז ווען ס'קומט צו מיין מלוה מלכה וועלן זיי געבן, דאס האט דער פעטער געזאגט.²⁴

24

מן הראוי להעתיק כאן מתוך שיחת כ"ק רבינו שליט"א אצל מסיבה עם עסקי מוסדות יטב לב בארה"ק, ביום ר"ח סיון שנת תש"פ לפ"ק בביתו טאה קודש:

מנה"ח מאיר נפתלי פערל, מנכ"ל: מ'האט פריער אנגעהויבן צו רעדן פון די נושא, אז מ'האט געזעהן ביים רבין ז"ל אז יטב לב איז געווען מער ווי אנדערע מוסדות, כ'האב אמאל געהערט דערציילן אז רבי מיכאל בער (הגה"צ המפורסם רבי חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל ז"ל מייסד ראש ישיבת נייטרא באה"ג) איז אמאל געקומען צום רבין, ער האט געוואלט בעטן רשות צו מאכן אן אפיעל אין ביהמ"ד לטובת די נייטרא ישיבה - כ'האב עם געהערט פון א נייטרא'ער איד וואס האט עם מיטגעהאלטן - און ער האט זיך פארשמועסט מיטן רבין אין לערנען אפאר שעה, און ער האט פארגעסן צו פרעגן און ער איז אהיים געגאנגען. עם איז שוין געווען שפעט ביינאכט און ער איז צוריק געקומען, און דער הויז בחור צו א צווייטער וואס איז געזעצן דארט האט אים געפרעגט פארוואס ער איז צוריק געקומען? האט ער געזאגט, עיקר שכחתי, כ'האב פארגעסן צו פרעגן וואס כ'האב געוואלט פרעגן, וואס האט מען געוואלט פרעגן? כ'האב געוואלט פרעגן צו איך קען מאכן אן אפיעל די וואך שבת אין ביהמ"ד, זאגט אים דער הויז בחור, נאך א מזל איר האט נישט געפרעגט, ווייל די קומענדיגע וואך וועט זיין די גרויסע מסיבה פאר די מוסדות פון דא, און איין שבת נאך אנדערן וועט נישט ארבעטן. פונקט איז דער רבי ארויס געקומען, און דער רבי האט געפרעגט, וואס מיטשמועסט דא, און ער האט פארציילט אז ער האט געוואלט פרעגן וועגן א אפיעל, און דער בחור האט געזאגט אז נאך א מזל כ'האב נישט געפרעגט ווייל מ'האלט פאר א מסיבת צדקה פאר די הייגע מוסדות. זאגט דער רבי, דאס איז דעת בעל הבית, דעת תורה איז אז מ'מאכט איינמאל, און טאמאמאל, און אזוי גיט דער עולם נאך און נאך, מצוה גוררת מצוה, און דאס איז די הצלחה.

רבינו שליט"א: ס'איז אזוי געווען, איך רעד יעצט פון זעכציג-זיבעציג יאר צוריק, ס'איז נאך געווען אזוי קליינטישיג דער עולם אין וויליאמסבורג, און ס'איז אויך געווען א רב וואס האט געהאט דארט א ביהמ"ד, א קהילה, און ער האט אויך געהאט א מוסד, איז פיר וואכן פאר ער האט געמאכט זיין מלוה מלכה, האט ער נישט געלאזט מאכן קיין אפיעל ביי זיך אין ביהמ"ד, און דער פעטער ז"ל האט אויך שוין געהאט א תלמוד תורה, אויך שוין געהאט געעפנט א מוסד, און מ'האט יא געמאכט פאר יעדן, האט ער געפרעגט דעם פעטער אז דאס דארף דאך צו שאטן, האט דער פעטער געזאגט "עה, פונקט פארקערט!, פיר וואכן מאכט מען נישט קיין אפיעל, און מ'לערנט אויס דעם עולם נישט צו געבן, פיר וואכן טאכדעם קומט איר מאכן אייער דייער צו אייער מלוה מלכה, דער עולם איז שוין צוגעוואוינט נישט צו געבן, כמילא גיט מען נישט. איך מאך פונקט פארקערט, איך לאז מאכן יעדע וואך, איך לערן אויס דעם עולם

דומ"ץ לעיקוואד: ס'איז דא א יש אומרים, זיי ווילן עפעס זאגן אז דער רבי (רביה"ק בעל דברי יואל) ז"ל האט געהאלטן אז בעלי בתים זאלן זיך לאזן וואויל גיין, ווייל אזוי אז זיי זענען געוואוינט אויסצוגעבן גרינג, וועלן זיי געבן מער צדקה?
רבינו: עה, מ'לויגט ארויף אויף אים בוקי סרוקי.²² און א חידוש, די וואס געבן זיך מער נאך אויף הכלי עוה"ז, זיי דוקא געבן נישט מער צדקה, ער דארף דאך דאס געלט פאר זיך, אין כלי יקר אין פ' וישב רעדט ער דערפון.²³

דער פעטער ז"ל האט עפעס אנדערש געזאגט, ער האט געזאגט 'איך לערן אויס דעם עולם בכלל אז מ'דארף צו

22

לשון הכז"ל בכמה מקומות 'לא תתלו ביה בוקי סרוקי' וכדו', במשמעות של דברי הבל ורוח, עי' מס' בבא בתרא דף קט"ג. מס' חולין דף ג. ועוד. ועי' פ' רש"י במס' ע"ז דף לב, בוקי סרוקי - כדים ריקים כלומר דברים שאינן טעם. נזכר גם בספח"ק ויואל משה מאמר ג' (ס' מה) עמ"ש על החפץ חיים ז"ל, עי"ש.

23

עיין יסוד הדברים בס' כלי יקר (פר ושב לה, ז"ל) ויהי כמישיב ידו. ארבע ידות כתובים כאן כנגד ד' הרמות שמעל עכן שיצא ממנו, רמז דבר זה כאן, להורות שבעבור שיצא ממנו עכן ע"כ לא יצלה למלוכה, כי מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יתרכס (משלי כט ד), כי אם יטה אחר הבצע יבא ליד קבלת שוחד, ע"כ השיב אחר ידו כדי שלא יהיה לו הבכורה והמלוכה.

והנה מקום אתי לפרש ד' ידות אלו שיש בהם רמז על איש חומד ממון ואינו נפטר מן העולם והצי תאותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים כו', והנה כל אדם יש לו שתי ידים אשר בהם עמל וטרח להשיג מלא הפנים בכחו ועוצם ידו כפי אשר תשיג ידו, וא"כ כל אשר בכחו מושג משתי ידיו, ואם אינו מסתפק במה שחננו אלהים מלא הפנים, הרי הוא חומד עוד מלא הפנים, דהיינו כדי מלאכת ד' ידים, כפל מן המושג בשתי ידיו, והוא בעצם השיעור של בעל המנה החומד מאתים, דהיינו כפל מוכדי המושג לו כבר משתי ידיו, וכל חומד ממון אינו בעל צדקה, ע"כ לא יצלה למלוכה, לפי שארז"ל (ספדרין מט) שכוכות שעשה דוד משפט לזה וצדקה לזה, היה יואב מנצח במלחמה.

ע"כ נאמר אצל יהודה (דברים לג ג) 'ידיו רב לו, ירבו לו מבועי ליה, כי ידיו שותים במשמע, ורב לשון יהיד, אלא שהורה שלא היה חומד ממון של שתי ידים הנוספים, כי שתי ידיו רב לו די לו, כי רב הוא משמש לשון די, כמו רב דך אל תוסף, ורמז שהיה די לו בעמל שתי ידיו, כי לא ביקש עוד על שנים, לפיכך עור מצריו תהיה כי הסתפקות זה סיבה אל הצדקה אשר בזכותה אויבים נופלים לפניו... עכ"ל.

רבינו: אבער לעיקוואד, אין אמעריקאנעם חדר, איז עס דאס בעסטע וואס ס'איז דא.

ס'איז נאר 'די חסידישע משפחות' וואס ציעהן זיך אהין, זיי דארפן רחמים.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'האף אז דער רבי מיינט נישט אונז.

רבינו: מ'דארף זיין כסדר עומד ומוזהיר מיטאל נישט ווערן נאכגעשלעפט.

איבעראל איז דא וואוילע אידן, אבער די חסידישע משפחות וואס ציעהן זיך אהין די דארפן רחמים, ווייל דער אויב אין לעיקוואד האט אן השפעה, מיזעהט יענער טומ, דער טומ, מ'דארף האבן עזות דקדושה, 'איך טוה נישט אזוי!'

דומ"ץ לעיקוואד: ווי אזוי זאגט מען עס אויף מותרות, ביי אן עבירה קען מען זיך דאס איינ'הורן, אבער ביי מותרות...

רבינו: ביי דעם איז אויך אזוי, מ'דארף וויסן און זאגן אז 'איך נישט!'

דומ"ץ לעיקוואד: די מענטשן'ס מענה אמאל אויף דעם איז, ס'זייט דאך סיי ווי אריין קומען אין סדר דאס איז די ניי סטייל...

רבינו: מ'דארף נישט, וואס שפעטער איז בעסער, ווייל שפעטער וועט דאך זיין נאך ערגער, אזוי וועט מען בלייבן אביסל אונטערשמעליג.

דומ"ץ לעיקוואד: די מתחכמים קומען געווענליך אויף מיט דעם תירוץ, עס גייט במילא ווערן...

רבינו: ניין! ניין!

א' הנוכחים: דער רבי ז"ל האט דאך דאס געזאגט וועגן די עסקעלעטער סטעפ'ס, מ'דארף אראפ לויפן דערפון...

רבינו: ס'איז גענוג ווי אזוי ס'איז...

מ'זייט ארויס אויף די גאס, און נשים דעתן קלות, מ'טרעפט זיך אין א אפיס, צי אין שאפינג סענטער, אדער וואו מ'קומט זיך צוזאם, האט דאס אן השפעה...

במילא דארף מען א געוואלדיגע שטארקייט, מ'דארף צו וויסן, יא אונז זעמען מיר חסידיש, און אונז זענען מיר נישט אזוי ווי די גאס... דאס דארף מען חור'ן יומם ולילה. מ'דארף עס דא אויך חור'ן, מ'דארף עס דא אויך וויסן, איבעראל איז דאב א יסוד, אבער דארט דארף מען דאס מער...

דומ"ץ לעיקוואד: דער צאנזער רב האט אויך געוואוסט אויף געוויסע מקומות ווי מ'האט זיך געפירט אזוי ברייט מיט

און ס'איז נישט ריכטיג אויך נישט, די וואס געבן מער אויס פאר תאוות עולם הזה געבן נישט מער צדקה. אונז ווייס מיר דעם כלל 'מצוה גוררת מצוה', אבער די אלע זאכן ברענגען נישט קיין מצוה.

דומ"ץ לעיקוואד: דער ענין דארף אסאך חיזוק.

רבינו: לעיקוואד איז אמאל געווען אזוי אביסל מצומצם אין די זאכן, אין די שוועדענישן, און זייט פלעטבושער אידן און בארא פארקער אידן האבן זיך אריין געצויגן אהין האבן זיי זיך געעפנט אביסל די אויגן, ס'איז אנגעקומען דארט די ווישמן ישרוק'ס, עס איז אהגעקומען ביז אהין.

עס ציעהן זיך אוועק סיי פון פלעטבוש און סיי פון בארא פארק אסאך בעלי בתישע אידן, און גייען אהין.

דומ"ץ לעיקוואד: אונז פראבירן מיר יא ככל כוהינו דאס צוריק צו האלטן.

רבינו: יא, אבער זיי האבן געטוישט דאס שטאט.

א' הנוכחים: זיי קומען נישט צו אונז אין לעיקוואד מומש, זיי גייען אויף טאונס און ריווער, און דזשעקסאון, ס'איז אן אנדערער געגענט.

רבינו: זיי גייען דארט אויך און דארט אויך.

דומ"ץ לעיקוואד: ב"ה זיי טרעפן זיך נישט דאס פלאץ אין אונזער ביהמ"ד.

רבינו: אין ביהמ"ד איז א צווייטע זאך, איך רעד אבער פון די שטאט.

פון בארא פארק גייען אסאך פון די געשוירענע בערד אהין, זיי ציעהן זיך אוועק קיין לעיקוואד.

דומ"ץ לעיקוואד: דער פרי מגדים שרייבט אין א בריוו, ער שטעלט זיך פאהר, ער בעהט דארט אין לעמבערג מיטאל אים אנגעמען אלס רבנות, שרייבט ער בתוך הדברים 'הילוכי הוא בפשטות'. ער ברענגט זיך ארויס, אז זיין מעלה איז אז ער פירט זיך בפשטות. איז נישט קיין הידוש אז דער דברי חיים שרייבט אויף אים (ח"א י"ד סי' כ"ב) 'ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה',²⁵ יא, הילוכי הוא בפשטות.

אז מ'דארף צו געבן, נאכדעם ווען ס'קומט מיין מלוה מלכה גיט מען...", אזוי האט דער פעטער געזאגט!

25

והלש"ק של מרון הק' מצאנו על הפרי מגדים: ...דבריו בכל מקום הם קילורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה, ומי בדור הזה לספר בשבחו... עכלש"ק.

ויש לציין שבעוד מקומות הפליג בשבחו של הפמ"ג, כגון (ח"א אה"ע סי' ק"ב)...ומצאתי להפרימ"ג כתב כעין מה שכתבתי, ונהגתי שכוונתי לדעתו הגדולה. - וכן בחו"מ (ח"א סי' כ"ד)...וכן פסק אלי' רבה והפמ"ג

ומי יבוא אחריהם... - וכן באבהע"ז (ח"ב סי' ב) ...ראוי לסמוך עליו להקל אפילו שלא בשעת הדחק... עכלש"ק. ועוד ועוד.

מותרות, אז זיי זענען קדושים ומהורים, אבער עם כל זה האט עם אים געשמערט...²⁶

רבינו: דער ייטב לב איז געווען אין צאנז ביים דברי חיים, און דער דברי חיים איז ארויס געקומען מיט א קול קורא קעגן דעם, און ער האט געבעטן דעם ייטב לב זאל אונטער שרייבן, האט אים דער ייטב לב געזאגט, 'דאס איז דעם הייליגן ריזשינער'ס קינדער, האט ער זיך געעפנט די בעקישע און געזאגט, 'מוחות, קוקט מיר אריין אין הארץ צי איך האב עפעס א פני'ה? צי איך מיינ נישט הונדערט פראצענט כבוד שמים, אזוי האט ער געזאגט, ²⁷ ער האט זיך געעפנט די בעקישע, קוקט מיר אריין אין הארץ... האט דער ייטב לב גענומען א פעדער און אונטער געשריבן.

דומ"ץ לעיקוואד: דאס איז געווען די מערכה, וועגן די מותרות...

רבינו: יא, מותרות, מאדעם.²⁸

26

עיי בספר נפלאים מעשיך (הל' א) שהגה"צ מפא"צ ז"ל סיפר שהרה"ק מצאנו אמר בעת המחלוקת הידוע, שהמוש עשרה שנה התריתי בהם וביקשתי מהם שיהזרו ויסורו מדרכם והם לא אבו לשמוע לקולי.

עוד סיפר שבאותו עידן ריתחא התבטא פע"א הרה"ק מצאנו ז"ל ואמר: 'שפכתי מנהל דמועה קודם שיצאתי במלחמה כנגדם' [אסאך גלעולעך מיט טרערן האב איך פארטאן איידער איך בין ארויס מיט א מלחמה אנטקען זיי], ע"ש.

ויש לציין שבס' פי צדיק (עמ' רפ"ט) מסופר שלפני שמרן הרה"ק ז"ל כתב המכתב הראשון הידוע לעיר ריישא בענין המחלוקת ירד בלילה ההיא עשרות פעמים במקוה, ע"ש.

27

עיין במכתבו של הרה"ק מצאנו ז"ל אל הרה"ק רבי נפתלי מליטאוויסק ז"ל וכותב לו בתו"ד: ...והנה לא אשית לבי לכל השימושים האלה המזכירים אותי, כי כל הרעש שאני מרעיש ואצעק הוא רק למען כבוד השי"ת שלא יתחלל שמו ח"ו, ולהציל רבים שלא ישלחו ולא ילכו בעצת הרשעים הללו... ע"ש.

ועיין בס' מקור חיים (אות רל"ג) שמרן הק' פירש אז את הכתוב בתהלים (תהלים כז) אם תהנה עלי מהנה - אפי' אם כל העולם יאמרו שאני חוטא במחלוקת זו, ואפי' אם כל העולם תקום עלי למלחמה לא יירא לבי, כי אחת שאלתי מאת וכו' שבת' בבית ה' כל ימי חי, וא"כ מוכרח אני לעשות רצון ה', ואי אפשר לעשותה בלי מלחמות, ע"כ לא יירא לבי, עיי"ש.

28

עיין בס' אוהל קדושים (עמ' קכ"ה) ז"ל: שמעתי מא"ז הרב החסיד הגיד המפור' רבי משה קאנער זצ"ל מסאניק שבעת המחלוקת ישב פעם אפי"ו מצאנו ז"ע ודובר עם קהל החסידים, בין כך התגלגלה השיחה והזכרה המחלוקת בעת ההיא, עמד בין הקהל או רבי משה לע קאנער זצ"ל שהי' חתן הרה"צ ר' פנחס יוסף דאמנער חתן הגה"ק רבי חיים מקאסוב ז"ע,

דער קדושת יז"ט האט געזאגט מיזאל נישט פארן קיין משארטקוב, און שפעטער ווען ער איז אריין געקומען אין שטוב, האט ער געזאגט, 'זויים איך דען נישט אז דער משארטקובער רבי איז א צדיק? נאר וואס דען? אונגארישע אידן האבן קליינע מוחות, זיי וועלן פארן קיין משארטקוב און זיי וועלן זעהן וואס מ'דארף נישט, און ס'וועט זיי שאדן! איך וויל נישט מיזאל פארן...!

דומ"ץ לעיקוואד: אזוי! צו רבי דוד משה? די וועלט איז געפארן צו רבי דוד משה.²⁹

רבינו: אבער אזוי האט דער קדושת יז"ט געזאגט.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'האט פארן קאלאשיצער רב אהנגעטראגן א שידוך פון א רבישע שטוב, אבער מער אויף א בעסערן אופן... האט ער געזאגט אז ער איז נישט מסכים, מיינ קינד וועט זיך אויפוועקן, ער וועט וועלן זאגן מודה אני און זעהן די מיינערע מעפיכער אויף די ערד, ווי וועט ער קענען אזוי זאגן...

רבינו: מ'האט פארן זיידן ז"ל דער עצי חיים אהנגעטראגן א שידוך מיט א גרויסן נגיד, און ער האט געוואלט געבן הונדערט מויענעט רייניש פאר נדך, כ'קען גארנישט זאגן וויפיל דאס איז געווען בימים ההם, עם איז מער ווי א

29

וכידוע קאסוב היו מחותנים עם כ"ק אדמו"ר הק' מרוזין ז"ע. אפי"ו מצאנו ז"ע שראה שא"ז ר"מ קאנער זצ"ל אינו מושתתף בשיחה השב שאולי יש לו ערעור ועגמ"ג מהמחלוקת, ולכן פנה אליו ואמר: האמין לי שאין לי שום דבר נגדך, "אויב זיי וועלן אויסטוהן די מאדעם, איך וועל נאך היינט פארן צו זיי", סיפור זה שמעתי כמה וכמה פעמים מא"ז מהרה"מ זצ"ל.

אשר כידוע נסעו הרבה צדיקים להסתופף בצילו, ועיין בספר לב ברוך (תולדות הגה"צ רבי ברוך בערטי ל"ש אב"ד קראסנא ז"ל) שנסע פעם הגה"צ מקראסנא על שב"ק להרה"ק ממשארטקוב ומצא את הגה"ק בעל הכנסת 'הזקאל מדעש' ואת הגה"ק בעל העצי חיים מסיגעט ז"ע והגה"צ רבי יודא ליטענשטיין אב"ד בעטלאהן זצ"ל וכולם באו בסוד ובציניעא מחמת המחלוקת, והרה"ק ממשארטקוב ז"ל העמיד גבאי מיוחד לארבעתם לשמם עיי"ש באריכות.

ועיין בס' דברי תורה - מונקאטש (ח"ה אות א) ז"ל: ...הלמא טבא הואי אור ליום ועש"ק פרי' לך תרפ"ח, וראיתי צדיק וקדוש א' שהייתי אצלו בחיים חיותו משובתי שבת והיה פנים מאירות בבהירות גדול... ועיין בהקדמת הס' דרכי חיים ושלום (עמ' ד) שהרה"ק אמר שכוונתו על הרה"ק מהרה"מ ממשארטקוב ז"ל ששבת אצלו.

ובס' י"ג אורות (ח"א) מסופר שהרה"ק משינאווא ז"ל נסע אליו לשב"ק בעיר פאטיק. אמנם יש לציין שבס' מכתבי קודש (פשעוואסק) מכתב ע"א מעיר שהרה"ק משינאווא ז"ל היה הרבה שנים קודם המחלוקת הידועה, ואינו יודע אם נפגש עמו גם לאחר מכן, עיי"ש.

מיליאן דאלער היינט, אסאך מער, בימים ההם איז עס געווען אסאך געלט, הונדערט טויזענט רייניש... מ'האט עס שטארק אהנגעטראגן פארן זיידן דער קדושת יו"ט, מ'האט געמוזטשעט, האט ער געזאגט, 'דער כלל איז נדן דארף מען פארלירן, זאגט ער, 'איך וועל נעמען א מחותן מיט א גרויסן נדן, וועט ער זיך דארפן פלאגן צו פארלירן אזא גרויסן נדן, הונדערט טויזענט רייניש צו פארלירן? ער וועט זיך דארף פלאגן... איך וועל נעמען א מחותן מיט א קליינעם נדן, און מיזועט עס שנעל מאכן... / אזוי האט ער געזאגט.

דעמאלטס האט מען אהנגעטראגן פארן עצי חיים דעם שידוך ביים זיידן ז"ל רבי שלום אליעזר, און ער האט אויך געגעבן נדן, דריי הונדערט רייניש, אזויפיל האט דער זיידע רבי שלום אליעזר געגעבן.

דער זיידע (טרן העצי חיים) ז"ל האט חתונה געהאט, ער האט דאך באקומען די דריי הונדערט רייניש, איז געקומען דער לאפושער רב,³⁰ ער איז געווען זיין ערשטע קאזין, זיי זענען דאך ביידע געווען דעם ייטב לב'ס אייניקלך, און ער האט אים געזאגט אז מ'זאל איבער דרוקן דעם ישמח משה, אידן וועלן קויפן און מיזועט מאכן געלט, ער זאל געבן דאס געלט און אזוי וועט מען איבער דרוקן, ער וועט זיין א שותף און מיזועט מאכן דערפון געלט.

דער זיידע ז"ל האט געגעבן די דריי הונדערט רייניש, מ'האט איבער געדרוקט דעם ישמח משה און מ'האט נישט געמאכט קיין געלט, און ער האט דערלייגט דעם גאנצן נדן... אזוי האט ער עס שנעל געמאכט...

אין ישמח משה אז מ'קוקט אריין איז דא די הקדמה, דער לאפושער רב שרייבט די הקדמה צום ישמח משה - די ערשטע דרוק איז געווען וואס דער ייטב לב האט געדרוקט גלייך נאך דעם ישמח משה'ס פטירה, שנת ז'הגית בו יומם ולילה,³¹ דאס דארף צו זיין תר"ז-תר"ז, גלייך נאך די פטירה - אבער דער לאפושער רב שרייבט אין די שפעטער'דיגע דרוק אסאך יארן שפעטער, שרייבט ער דארט בתוך הדברים אז ער האט דאס שוין לאנג געוואלט

30

הגה"צ ר' משה דוד טייטלבוים ז"ל אבד"ק לאפוש, הי' בנו של הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל ז"ל אבד"ק וואלאווע חתן דודו מרן הייטב לב ז"ל. וחתנו של הגה"צ ר' ארי"י ליבוש טייטלבוים ז"ל אבד"ק דוקלא

31

דהיינו מלו"ש"ק של מרן הייטב לב ז"ל שחותם עצמו בהקדמה לספר ישמח משה בער"ה חשוון שנת ז'הגית בו יומם ולילה: לפ"ק.

דרוקן זידיברתי על לב אהובי האברך הנחמד... אויפן זיידן.³²

איז אין סיגוט אין בוידעם פון זיין הויז איז געליגן אסאך בויענעס'ס בלעטער פון די ישמח משה'ס, און דער זיידע האט געגעבן פאר יעדן איינעם, פאר א בחור וואס האט חתונה געהאט, ער האט געזאגט 'גיי ארויף אין בוידעם, און נעם בויענעס און שמעל דיר צוואס א ישמח משה, ס'איז נישט געווען געבינדן, ס'איז געווען נאר אזאלכע בויענעס'ס.

עס איז געווען אמאל, יארן שפעטער ווען מען האט איבערגעדרוקט דעם ישמח משה ובארה"ב, נאכדעם האט א צווייטער געדרוקט צי האט געוואלט דרוקן, כ'מיי און ס'איז געגאנגען צו א דין תורה איבערן זכות פון דרוקן דעם ישמח משה, ווען דער טאטע האט געהערט אז מ'קריינט זיך האט ער דעמאלטס געזאגט אין שטוב 'נישט דער איז גערעכט, און נישט דער איז גערעכט, באלאנגען באלאנגט עס פאר מיר, און האט דערציילט די מעשה (הנ"ל שאבנו ז"ל הדפיסו).

דער טאטע ז"ל האט אויך געהאט דעם ישמח משה פון יענע דרוק.

ס'איז א אינטערסאנטע זאך אז ס'האט זיך אזוי שווער פארקויפט יענע דרוק פון יאר תרנ"ח...

ווען איך בין געווען א יונגעראמאן האב איך איבערגעדרוקט דעמאלטס דעם 'תולדות אדם' פונעם טאלטשעווער רב (הידושים על סוגיות הימים מוקיט הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל אבד"ק טאלטשאווע, חתנו של מרן הייטב לב ז"ל). בין איך דעמאלטס אריין געגאנגען צום פעטער ז"ל און כ'האב געבעטן אן הסכמה, ווען כ'בין אריין געקומען האט ער מיך אזוי געפרעגט, 'דו ווילסט דרוקן דעם ספר?' - כ'געדענק ער האט זיך אראפ געזעצט און מיך געפרעגט מיט א שמייכל - און ער האט מיר געזאגט אזוי, 'דיין זיידע האט געדרוקט דעם ישמח משה און דעם גאנצן נדן האט ער דערלייגט, אזוי זאגט ער מיר.

דומ"ץ לעיקרואד: אלץ וואס האט דאס דער רבי דעמאלטס געזאגט?

רבינו: כ'האב געוואלט דעמאלטס דרוקן דעם ספר, און ער האט מיך געפרעגט אזוי, צי עס לייגט זיך, האב איך אים געזאגט אז איך האף כ'וועל נישט דערלייגן...

32

וזה לשונו שם: ...ודברתי על לב אהובי האברך הנחמד הריף ובקי כמו"ה חיים צבי נ"י, בן כבוד קדושת דודי הגה"צ מרן הנני יו"ט ליפא טייטלבוים שליט"א אב"ד סיגוט, כי נימווד לימיני להיות לי לאה"י עז"ר ואה"י סמך להוציא מהשבת לפועל לימות את הרכיב, וב"ה הקשיב לקולי ועזרנו השי"ת להחל ולגמור לטובה כלול ביופי והידור...:

רבינו תראה לו בפנים הספר את הסכמה

ואמר: דאם האט ער געשריבן, דאם האט ר' יאסל צוגעשריבן, ער האט צוגעלייגט א דאטום, תשכ"ח. אבער דאם איבעריגע האט ער אליינס געשריבן.

דומ"ץ לעיקוואד: כיוול נאר משבח זיין, כיוועל זיין א מגלה סוד, אז דאם וואס מימוט אויף ביי אונז אין לעיקוואד

א' הנוכחים: דער קדושת יו"ט האט דאך געזאגט אז מי'דארף דערלייגן דעם נדן...

דומ"ץ לעיקוואד: עס איז געווען ביים רבי'ן גלייך נאך די חתונה?

רבינו: יא, תשכ"ז איז עס געווען.

דומ"ץ לעיקוואד: און ער האט למעשה געגעבן דעמאלטס די הסכמה?

רבינו: ניין, ער האט געוואלט געבן, ס'איז געווען ווינטער תשכ"ז כסלו צייט, און דאס איז אינטערסאנט, כ'האב געווארט א שטיקל צייט, און ר' יוסף אשכנזי (משכ"ק) האט זיך נישט געאיילט... וואו זאך גייט דאך דורך די גבאים... עס איז דורך א צייט, ר' יאסל האט זיך נישט געיאגט דאס מסדר צו זיין, ער האט אלץ געזאגט... יא... יא...

ס'איז אדורך א יאר, ווען דער פעטער ז"ל איז געווען אין פלארידע האב איך אהגערופן ר' יאסל דערמאנען. דער פעטער ז"ל איז אהיים געקומען פרשת משפטים תשכ"ח, איז מיין טאטע ז"ל געגאנגען שלום געבן, דאס איז געווען מיטוואך נאכט, צי דאנערשטאג נאכט, און איך בין מיט געגאנגען, ווען כ'בין אריין געקומען און איך האב אויך שלום געבן, ער קוקט מיך אהן און זאגט מיר, 'אה, כ'האב געשריבן אן הסכמה, דאס איז געווען דאנערשטאג נאכט, און פרייטאג צונאכטס איז ער נישט געזונט געווארן, דעמאלטס מיטן סטראוק, שוין איז שוין נישט געווען מיט וועמען צו רעדן.

עס איז אדורך נאך א שטיקל צייט, אפשר א יאר צייט, האט מיר ר' יאסל עס געגעבן, דער פעטער האט עס געשריבן אויף די באהן אהיים פון פלארידע קיין ניו יארק.

ס'איז געווען געשריבן אויף א קויטל פאפיר, ער האט עס אליינס געשריבן, אבער ער האט עס נאך נישט געהאט גע'חתמ'ט, ס'איז געווען כתב ידו וואס ער האט זיך אזוי פארגעשריבן, ער האט אריין געשריבן א שורה אינמיטן וואס ער האט מוסף געווען אזוי צווישן די ווערטער, און שפעטער האט מיר ר' יאסל דאס איבער געשריבן, און ער האט ארויף געלייגט א זיגל.

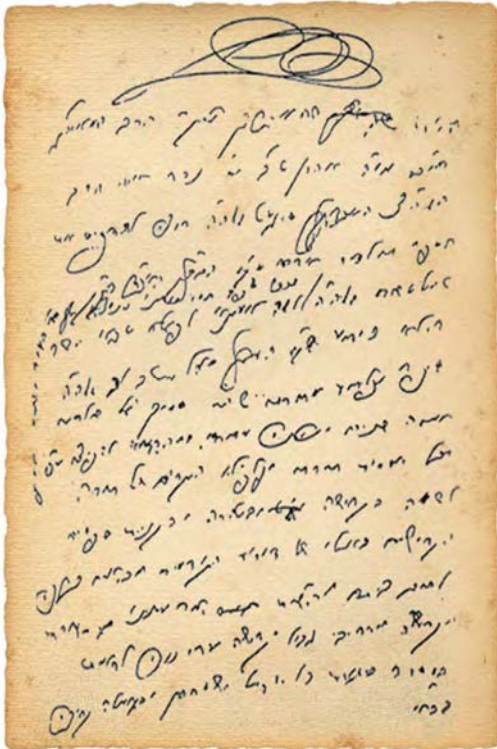
דומ"ץ לעיקוואד: ער האט נאך נישט געהאט גע'חתמ'ט? **רבינו:** ניין, און כ'האב שוין נישט געבעטן ער זאל חתמענען, כ'האב שוין נישט געמוטשעט, כ'בין געווען צופרידן אז כ'האב עס באקומען....

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט נאך דעם כתב יד?

33

להלן הקאפי של המכתב אשר כתב מרן רבינו הק' זי"ע בכתב יד קדשו בהיותו על אם הדרך בחזרה מעיר פלארידע. במכתב קודש זה יצא מרן רביה"ק זי"ע בתוארים מופלגים על רבינו שליט"א, והיה זה בעת שרבינו שליט"א היה אז אברך צעיר לימים כבן עשרים שנים בלבד, וז"ל ק':

"ב"ה, היות שהאברך היקר הרב המאור הגדול חריף ובקי מו"ה אהרן ט"ב נ"י נכד אחי הרב הגה"צ האבדק"ק סיגעט ולה"ה, רוצה להדפיס את הספר תולדות אדם מק"ז הגה"ק האב"ד דק"ק טאלטשוואו ולה"ה, שכבר ספו תמו ולא נשאר כי אם א' בעיר ושנים במשפחה, לזה אמינא לפעלא טבא יישר חילו כידוע שק"ז הגה"ק בעל ייטב לב ולה"ה סיפר נפלאות מתורתו, שהיה סמוך על שולחנו כמה שנים והגהה מתורתו. ומהראוי להפיצו ע"פ תבל אמרות תורתו ופלאותיו היקרים של תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ובקניית ספרים הקדושים כאלו של דורות הקודמים מביאים ברכה לתוך ביתם. והשי"ת יאיר עינינו בתורתו הק' וירחיב גבולי הקדושה עדי נוכח לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן וגאולה קרובה כב"א".

רבינו: יא, אזוי דארף צו זיין, עם דארף צו זיין א סאטמארער ביהמ"ד בכל המובנים.

א' הנוכחים: די מאנסיער רבנים האבן געפרעגט דא אונזער דיין וועגן די הצלה און די פייער לעשערס, ווי אזוי מ'געט זיך אן עצה, זיי פלאגן זיך דארטן מיט די נושא (בעניני שמירת שבת וי"ט וכדו), האט דער דיין געזאגט, אונז האמיר דא ערליכע הצלה לייט, ערליכע פייער לעשערס, און זיי פרעגן יעדע זאך, אז מ'פרעגט נישט איז טאקע א פראבלעם.

רבינו: ס'איז געווען גרויסע עגמת נפש אין מאנסי אין די זאכן, די הצלה, פייער לעשערס.

דומ"ץ לעיקוואד: אויך היימישע אידישע פייער לעשערס?

רבינו: אידישע....

דא איז אנדערש, ווייל מ'קאנטראלירט, און מ'פרעגט יעדע זאך... דאס מציאות איז אזוי.

א' הנוכחים: ביי הכשרים איז דען נישט אזוי, דער רבי זאגט דאך אלעמאל, אז ס'איז דא ערליכע בעלי בתים דעמאלטס קען מען געבן אן הכשר ווי עם דארף צו זיין.

דומ"ץ לעיקוואד: ס'דארף צו זיין אפשר בידו למחות.

רבינו: אבער ס'איז אסאך גרינגער ווען די בעלי בתים פארשטייען...

דומ"ץ לעיקוואד: זיי כאפן נישט וויפיל קרעדיט עם קומט זיך פאר זיי.

רבינו: יא יא, הונדערט פראצענט.

אונז האבן מיר אסאך גוטע זאכן דא, ווייל די בעלי בתים זענען דערביי מ'זאגט עפעס און זיי גייען מיט. זייער אסאך ענינים וואס מ'האט ב"ה געהויבן דא אזוי.

א' הנוכחים: עם דארף אבער זיין א רב וואס זאל פארלאנגען און מ'זאל עם וועלן...

דומ"ץ לעיקוואד: איך שמועס עם אויס, ווייל אין די גאס קען דאס אמאל אויסזעהן אז ס'איז מיין ארבעט, אבער דער אמת איז אז זיי ליגן אונטער דעם און זיי דארפן וויסן זייער כח.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, לרומם קרן התורה.

ופנה רבינו לראשי ועסקני קהלתנו שיחי' מלעיקוואד שנתלו אתו לעשות את השבת כצל הקודש

ואמר: א גוטע וואך, זייט'ס אלע געזונט, ברכה והצלחה. פארט'ס אלע אהיים געזונטערהייט, לחיים ולשלום, א דרך צלחה.

אין ביהמ"ד והראה על ראשי ועסקני הקהילה שיחי' שנתלו אתו, ואמר לרבינו זיי שטייען אונטער דעם'.

רבינו: אלעמאל איז אזוי, אז ס'איז דא ערנסטע בעלי בתים דעמאלטס קען מען מצליח זיין.

דומ"ץ לעיקוואד: די וועלט מיינט אייביג אז א רב מוז זיך שלאגן מיט די בעלי בתים

רבינו: ניין ניין, כ'האב אויך דא אזוי, די גאנצע הצלחה איז נאר ווייל ס'איז דא די בעלי בתים וואס שטייען צו.

דומ"ץ לעיקוואד: פאר ווען איך זאג עפעס, איך האב אלץ מורא, איך וויל דאך נישט גיין מיטן קאפ אין די וואנט... אבער זיי שטייען צו און העלפן ארויס.

רבינו: ב"ה איך האב אויך דא בעלי בתים וואס שטייען צו, מ'דארף זיך נישט קריגן.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי מיינט צו זאגן אז אויב נישט, שטייט מען טאקע נישט גוט.

רבינו: דעמאלטס איז גרויסע פראבלעמען...

דער דרכי תשובה איז געווען רב אין מונקאטש, ער האט געהאט עגמת נפש מיט זיינע בעלי בתים, האט ער געפרעגט דעם ערוגת הבושם, 'חוסמער רב, פארוואס ווען איר בעט עפעס פון אייער קהל און קהל געט, און ווען איך בעהט עפעס פון מיין קהל און קהל געט מיר נישט, כ'דארף מיר קריגן. האט ער געזאגט, איך בעהט נישט פון קהל, כמעט וואס איך בעהט נישט, און אז איך בעהט שוין עפעס מוזן זיי מיר עם געבן, אבער איר האלט אין איין בעטן, במילא ווילן זיי נישט....

דומ"ץ לעיקוואד: אפילו ביי ימים נוראים אז מ'זאל גיין אינגאנצן אראפ געבינדן אין עזרת נשים, האבן זיי מיך צוגעשטופט.

רבינו: יא, כהאב געהערט, ס'איז טאקע זייער שייך, טבא הוא וטבא ליהוי, ס'איז זייער שייך. האט גאנץ לעיקוואד געוואוסט אז ס'איז דא א שייך ווינקל.

דומ"ץ לעיקוואד: אבער ווען נישט זיי שטייען מיר צו די האנט וואלט מען עם נישט געקענט מוהן. ס'איז טאקע געווען אביסל א קלענערער ציבור ביי די נשים ימים נוראים, אבער מ'האט געמוהן וואס מ'דארף צו מוהן.

רבינו: יא, מ'דארף זיך נישט דערשרעקן, אויף דעם איז געזאגט געווארן 'טוב מעט ככוונה מהרבה שלא בכוונה' (לשון המחבר שו"ע א"ח סי' א ס"ד).

דומ"ץ לעיקוואד: אין מענער שודל האט זיך עם נישט אהנגעזעהן, נאר אין ווייבער שודל.